

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P170

[Total No. of Pages :7

[4801] - 201

S.Y. B.A.

COMPULSORY ENGLISH

(2008 Pattern)

Text Prescribed : Reflections -II

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two of the following.

[16]

- i) What is the central idea of the poem 'Digging'?
- ii) Explain how body language helps you to become a more confident person.
- iii) How did the meetings with JRD Tata Change Sudha Murthy's Life?

Q2) Attempt any two of the following:

[16]

- i) Describe the super power of Nature in the poem 'Sunrise'.
- ii) Attempt a charactersketch of Bob in the story, 'After Twenty Years'.
- iii) How does Dr. A.P.J. Abdul Kalam link the two visions expressed in 'Unity of Minds'.

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following.

[16]

- i) Write a review of a film that you have seen recently.
- ii) Write a resume for the post of a computer operator in a sugar factory.
- iii) Imagine that you have passed the exam of Sales Tax officer conducted recently. Write a letter to your friend, giving above details.

Q4) Attempt any eight of the following.

[16]

- i) Write the correct word, from the choices given in the brackets:
 - a) One of her duties is _____ the beds.

(building/making/arranging)
 - b) The City is full of _____ rise apartments.

(tall/high/big)
- ii) Use appropriate idioms from the brackets and complete the sentences:
 - a) Even though she claims to hate him, you only have to look at her to know her feelings. Her _____.

(eyes speak volumes/feet get cold)
 - b) My roommate refuses to follow the hostel rules and is getting into trouble. He has become a real _____.

(pain in the back/pain in the neck)

iii) Complete the following sentences with appropriate collocations from the brackets:

a) The captain told me to _____ a coin.

(toss/shove)

b) He suggested his driver not to _____ the door.

(shove/slam)

iv) Fill in the blanks with correct suffix and complete the sentences:

a) She determined to do the research in mytho_____.

b) Smoking in the college campus is not permiss _____.

v) Complete the following sentences with the correct interjection from the brackets.

a) _____! I cut my finger

(ouch/hey)

b) _____! Tomorrow has been declared a holiday.

(hurray/yuck)

vi) Choose appropriate onomatopoeic words from the bracket and rewrite the sentences:

a) I was woken up from my nap by the _____ of a car and found my friend outside my house.

(honk/thud)

- b) The man stepped on his son's toy and with a loud _____ and the flimsy toy broke into pieces.

(plop/crunch)

vii) Give one word or the phrase for the meanings given below:

- a) Production of standardized products in large numbers: _____.
- b) The ability of a society to consume large amounts of consumer goods: _____.

viii) Complete the following sentences with appropriate link words from the brackets:

- a) people congratulate parents of boys _____ they always feel sorry for people who have girls.

(and/but)

- b) She knew she could depend on her parents. _____ she needed money or support, she went to them.

(whenever/while)

ix) Write a sentence using each word given below:

- a) earth
- b) cage

x) Choose the correct binomial from the choices given and complete the sentences:

- a) All day I have been going _____ between my house and his and I simply cannot take it any more.

(here and there/back and forth)

- b) The police have lost complete control and the _____ of the situation is believed to very bad right now.

(law and order/rough and ready)

Q5) Attempt any eight of the following.

[16]

- i) Correct the following sentences by making necessary changes:

a) I have received your letter yesterday.

b) Even although he is illiterate himself, he wants to educate his son.

- ii) Complete the following sentences using the words from the brackets:

a) The change in the government is sure to ____ business.

(affect/effect)

b) _____ we begged her to come with us, she refused.

(If/although)

- iii) Give the synonyms of the following words:

a) Praise

b) honour

iv) Turn the following into passive voice:

- a) He has completed his major research project.
- b) He will deliver a lecture on “Global Warming”.

v) Fill in the blanks with the correct prepositions.

- a) I have to move now because my friend is waiting_____ the bus station.

(to/at)

- b) His attitude_____her is not good.

(to/towards)

vi) Add a question tag:

- a) He didnot participate in the seminar.
- b) She is a good citizen.

vii) Turn the following words into adverbs:

- a) faithful
- b) sincere

viii) Chage the following into reported speech.

- a) “It is very interesting trial scene”, said the policeman.
- b) “Please give me a glass of water”, said the customer.

ix) Complete the sentences with appropriate articles:

a) It is ____ beautiful landscape.

(the/a)

b) Please, wait for half _____ hour.

(an/the)

x) Turn the following words into nouns:

a) achieve

b) construct

XXXX

[4801] - 202

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

G - 2 : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी
(2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- पाठ्यपुस्तके: 1) कथागौरव
2) आमचा बाप आन् आम्ही

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) मराठी साहित्य महामंडळाने तयार केलेले कोणतेही पाच शुद्धलेखनाचे नियम लिहा.

किंवा

खालील उतारा आपल्या उत्तरपत्रिकेत जसाच्या तसा लिहून त्याचे मुद्रित शोधचिन्हांच्या साहाय्याने मुद्रितशोधन करा.

एकदर माणव जातिचेच भवितव्य काय असावे असा प्रश्न केल्यास मानवजातीची “सर्वांगीण उन्नती असे थोडक्यात देता येईल म्हणून एकदर मानवजातीबद्दलचे जे भवितव्य तेच स्त्री जीवनाचे भवितव्य होय परंतु स्त्रीजातीची सर्वांगीण उन्नती म्हणजे नक्की काया याबद्दल मात्र संपुर्ण एकवाक्यता होतेच असे नाही.

ब) खाली दिलेला अशुद्ध उतारा पुन्हा शुद्धलेखन नियमानुसार लिहा.

[10]

कलाकृतिचा रसास्वद हा कलाकृति व रसीक यांतील सवाद असतो. आणि त्याची गूणवत्ता जितकी कलाकृतीच्या संपन्नतेवर अवलंबुन असते; तितक्याच रसिक-व्यक्तीमत्त्वाच्या संपन्नतेवरेही.

किंवा

खाली दिलेले अशुद्ध शब्द शुद्ध स्वरूपात लिहा. (कोणतेही दहा)

i) उठाबसी	ii) गुपचुप
iii) निर्विवाद	iv) रसीक
v) प्रबोदिनी	vi) गोरव

vii) वडिल	viii) करमणुक
ix) डागदूजी	x) धकाबुक्की
xi) किमत	xii) सुनित

क) खालीलपैकी कोणत्याही दहा पारिभाषिक शब्द लिहा. [10]

i) Affidavit	ii) Bio-data
iii) Calender	iv) Discount
v) Editor	vi) Fieldwork
vii) Granted	viii) Lawyer
ix) Madam	x) Note
xi) Opening balance	xii) Passport
xiii) Quorum	xiv) Registration
xv) Salesman	xvi) Tax
xvii) Unauthorised	xviii) Verfication
xix) Water Proof	xx) Yearly

प्रश्न 2)अ) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी बीस शब्दांपर्यंत लिहा. [5]

- i) कथेची व्याख्या लिहा.
- ii) कथेच्या निवेदन पद्धती किती व कोणत्या आहेत ? ते लिहा.
- iii) लघुकथेचे जनक म्हणून कोणाचा उल्लेख केला जातो ?
- iv) कोणत्याही दोन ग्रामीण कथाकरांची नावे लिहा ?
- v) कथेला वाहिलेल्या कोणत्याही दोन मासिकांची नावे लिहा.
- vi) कथावाङ्मयाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा ?
- vii) कोणत्या कालखंडातील कथेला नवकथा म्हणून ओळखले जाते.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी बीस शब्दांपर्यंत लिहा. [5]

- i) आत्मचरित्र म्हणजे काय ?
- ii) आत्मचरित्र लेखनाचे दोष कोणते ?
- iii) चरित्र-आत्मचरित्र यातील वेगळेपण सांगा ?
- iv) कोणत्याही दोन दलित आत्मकथनांची नावे लिहा
- v) चित्रपट क्षेत्रातील दोन स्त्री कलावंतांच्या आत्मचरित्रांची नावे लिहा.

- vi) चरित्र लेखनाचे दोन विशेष सांगा.
vii) चरित्र लेखन करणाऱ्या कोणत्याही दोन लेखकांची नावे लिहा.

प्रश्न 3) अ) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [5]

- i) मराठी कथेची वाटचाल थोडक्यात सांगा.
ii) कथा आणि कादंबरी यांच्यातील साम्यभेद स्पष्ट करा.

ब) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [5]

- i) 'चरित्र' या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
ii) 'आत्मकथन' ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नांचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [15]

- अ) i) 'कडूसाखर' या कथेचे आशयसौंदर्य स्पष्ट करा.
ii) दलित जीवनातील भूकेची वास्तवता 'भूक' या कथेतून कशा प्रकारे चित्रित झाली आहे ? ते स्पष्ट करा.
ब) i) 'आमचा बाप आन् आम्ही' मधील 'मातोसरी' चे स्वभाव चित्र रेखाटा.
ii) 'आमचा बाप आन् आम्ही' या आत्मकथनावर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांचा प्रभाव कशाप्रकारे दिसतो ? सोदाहरण लिहा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) i) 'ग्रामीण स्त्रीची दुर्दैवी करणी 'लगाम' या कथेतून कशा पद्धतीने चित्रित करण्यात आली आहे?
ii) 'अंगणातील पोपट' या कथेच्या शीर्षकाची सार्थकता स्पष्ट करा.
ब) i) दिनेश जाधव यांचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.
ii) 'आमचा बाप आन् आम्ही' या आत्मकथनातील स्त्रियांचा परिचय करून द्या.

XXXX

Total No. of Questions : 4]

P171

[4801] - 202

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

G - 2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी
(2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी बीस शब्दापर्यंत लिहा.

[20]

- i) कार्यालयीन भाषेचा वापर कोणकोणत्या टिकाणी केला जातो ?
- ii) अर्जलेखनात कोणकोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो ?
- iii) कार्यालयीन पत्रलेखनाचे प्रकार सांगा ?
- iv) इतिवृत्त म्हणजे काय ?
- v) प्रसिद्धपत्रकाचा हेतू स्पष्ट करा.
- vi) टिपणीचे प्रकार लिहा.
- vii) जावक क्रमांक म्हणजे काय ?
- viii) सभेची लक्षणे कोणती ?
- ix) वाटचालीला 50 वर्ष पूर्ण झाल्यावर त्या व्यक्तीचा कोणता समारंभ साजरा केला जातो ?
- x) स्मरणिका का प्रकाशित केल्या जातात ?
- xi) रक्तदान या विषयावर घोषवाक्य तयार करा.
- xii) नोकरी विषयक अर्जात कोणकोणत्या बाबी आवश्यक असतात ?
- xiii) माहितीपत्रकाचे दोन प्रकार कोणते ?

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [10]
- कार्यालयीन भाषेचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
 - टिप्पणी लेखनाची आवश्यकता लिहा.
 - घोषणापत्रकाचे स्वरूप कसे असते ?
 - टीप लिहा – इतिवृत्ताची भाषा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा.

- अ) तुमच्या महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांना ' आदर्श प्राचार्य' पुरस्कार मिळाला. त्याबद्दल त्यांचे अभिनंदन करणारे पत्र लिहा. [10]

किंवा

रोहिदास शिक्षण संस्थेला यावर्षी 25 वर्षे पूर्ण होत असल्याने रौप्य महोत्सवी स्मरणिका प्रकाशित करावयाची आहे. त्यासाठी स्मरणिकेची रूपरेषा तयार करा.

- ब) मतदार यादित नाव समाविष्ट करण्यासाठी संबंधित अधिकारी यांच्याकडे अर्ज करा. [10]

किंवा

निर्भयकन्या अभियान अंतर्गत 'लेक वाचवा' याविषयावर घोषणा पत्र तयार करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा.

- अ) महाविद्यालयातील राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित करण्यात आली आहे. त्या संदर्भाच्या अनुषंगाने निमंत्रण पत्रिका तयार करा. [15]

किंवा

गणेश मित्रमंडळाने या वर्षी मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीला मदत करण्यासाठी बैठक आयोजित केली होती. त्या बैठकीचे इतिवृत्त तयार करा.

- ब) श्रीगोंदा तालुका महिला बचतगट या संस्थेच्या वार्षिक अहवालाची रूपरेषा तयार करा. [15]

किंवा

पुणे आगाराने सिंहस्थ कुंभमेळ्यासाठी जादा बस सोडल्या आहेत. या बस संबंधीचे माहितीपत्रक तयार करा.

XXXX

Total No. of Questions : 4]

P171

[4801] - 202

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

G - 2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)
(2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा.

[20]

- i) व्यवहाराची भाषा व कार्यालयीन भाषा यातील दोन फरक लिहा.
- ii) कार्यालयीन पत्रव्यवहाराची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- iii) अर्ज म्हणजे काय ?
- iv) नोकरी विषयक अर्जातील दोन प्रमुख बाबी लिहा.
- v) इतिवृत्त म्हणजे काय ?
- vi) टिप्पणी म्हणजे काय ?
- vii) पत्र लेखनाचे दोन विशेष लिहा.
- viii) निर्मल ग्राम अभियान संदर्भात एक घोषवाक्य तयार करा.
- ix) स्मरणिका लेखनाचे दोन उद्देश लिहा.
- x) परिपत्रक म्हणजे काय ?
- xi) घोषणा पत्रक म्हणजे काय ?
- xii) माहिती पत्रकाचे दोन प्रकार लिहा.
- xiii) रौप्य महोत्सवी वर्ष किती वर्षांनी साजरे केले जाते.

प्रश्न 2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [10]

- i) कार्यालयीन भाषा व्यवहाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ii) अहवालात्मक इतिवृत्ताचे विशेष लिहा.
- iii) कार्यवाहीच्या टिप्पणीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- iv) स्मरणिका लेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) पुढील विषयावर इतिवृत्त तयार करा.

‘निर्मल ग्राम अभियान संदर्भात’ आमोंडी ला.खेड मधील गावच्या ग्रामपंचायत तर्फे ग्रामसभा बोलाविण्यात आली होती. इतिवृत्त लिहा.

किंवा

म.गांधी महाविद्यालयाची सहल दोन एस.टी.बसेसमधून गणपतीपुळे येथे व्यावयाची आहे. यासाठी बसेस् मिळण्यासंदर्भात आगार प्रमुखांना विनंती पत्र लिहा.

- ब) महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या किरकोळ रजा जास्त करण्यात आलेल्या आहेत. या संबंधित परिपत्रक तयार करा. [10]

किंवा

विधी महाविद्यालयाच्या नवीन इमारतीचे रंगकाम करावयाचे आहे. या संबंधी मागविण्यात आलेल्या निविदेचा मसूदा तयार करा.

- प्रश्न 4) अ) भविष्य निर्वाह निधी कार्यालयाकडे श्री. किसन रामचंद्र कोते या सेवकाने आपल्या मुलीच्या लग्न खर्च भागविण्यासाठी रू. 50,000/- ची रक्कम मागणी करणारा अर्ज केला आहे. या अर्जावर वित्त अधिकाऱ्यासाठी टिप्पणी तयार करा. (300 शब्द) [15]

किंवा

निमंत्रण पत्र तयार करा, विषय – महाविद्यालयाचे वार्षिक स्नेहसंमेलन.

- ब) महिला महाविद्यालय, पुणे यांच्या वार्षिक अहवालाची रूपरेषा तयार करा. [15]

किंवा

जाहीर निवेदनाचे स्वरूप सांगून महिंद्रा अँड महिंद्रा कंपनी लि. पुणे या उद्योग समूहाने आपल्या कामगारांना 50% बोनस जाहीर केला आहे. या संबंधी जाहीर निवेदन तयार करा.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P172

[Total No. of Pages : 4

[4801] - 203

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर, अभ्यासपत्रिका क्र. 1

मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह

(2008 पॅटर्न)

- अभ्यासक्रम:-
- 1) नाटक व कादंबरी यांचे तात्त्विक स्वरूप
 - 2) तृतीयरत्न (नाटक) – म. जोतिराव फुले
 - 3) हाल्या-हाल्या दुधू दे (कादंबरी) बाबाराव मुसळे

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा. [9]

- i) सुखात्मिका म्हणजे काय? ते लिहा.
- ii) नाटकातील संगीताचे महत्त्व विशद करा.
- iii) पथनाट्य म्हणजे काय?
- iv) नाटकाचे महत्त्वाचे घटक कोणते ?
- v) नाटक व कादंबरी यांतील साम्यभेद सांगा

P.T.O.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा. [9]

- i) कादंबरीच्या महत्त्वाच्या घटकांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- ii) वातावरणनिर्मिती या घटकाचे कादंबरीच्या संदर्भात महत्त्व सांगा.
- iii) कादंबरी व कविता यांतील साम्यभेद स्पष्ट करा.
- iv) मराठीतील दलित कादंबरीचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- v) 1920 ते 1945 या कालखंडातील मराठी कादंबरी वाङ्मयाची वाटचाल थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा. [6]

- अ) i) विषया नुसार नाटकाचे कोणकोणते प्रकार पडतात ते लिहा.
 - ii) संगीत नाटकांचा परामर्श घ्या.
 - iii) प्राचीन नाटकातील सूत्रधार-नटीच्या भूमिकेचे महत्त्व सांगा.
 - iv) नाटकातील अंक व प्रवेश यांचे महत्त्व कोणते ?
- ब) i) मराठी कादंबरीच्या विकासाचे महत्त्वाचे टप्पे थोडक्यात लिहा. [6]
 - ii) मराठीतील सामाजिक कादंबऱ्यांचा परामर्श घ्या.
 - iii) कादंबरी या वाङ्मयप्रकारातील भाषेचे महत्त्व विशद करा.
 - iv) संज्ञाप्रवाही कादंबरीची संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]
- i) 'तृतीय रत्न' या नाटकाच्या शीर्षकाची यथार्थता स्पष्ट करा.
 - ii) 'तृतीय रत्न' नाटकातील जोशी या पात्राचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
 - iii) 'तृतीय रत्न' मधील महत्त्वाच्या पात्रांचा परिचय करून द्या.
 - iv) 'तृतीय रत्न' मधील पात्रीचे स्वभावचित्र रेखाटा.
- ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [10]
- i) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' कादंबरीतील सोबाच्या मामाचे शब्दचित्र रेखाटा.
 - ii) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' कादंबरीतील सावकार व न्यानबा यांच्या संबंधांचा परामर्श घ्या.
 - iii) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' कादंबरीच्या संदर्भात आपले मनोगत स्पष्ट करा.
 - iv) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' या कादंबरीतील तुम्हांस आवडलेले भाषिक नमुने लिहा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [15]
- अ) i) तृतीय रत्न या नाटकातील अंधश्रद्धा समाजाचे चित्रण करा.
- ii) तृतीय रत्न या नाटकाच्या भाषाशैलीचे वेगळेपण सांगा.
- ब) i) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' कादंबरीतील न्यानबाचे स्वभावचित्र रेखाटा.
- ii) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' कादंबरीच्या आधारे शेतकऱ्यांच्या हलाखीचे चित्रण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

- अ) i) 'तृतीय रत्न' नाटकाच्या कथानकाची चर्चा करा.
- ii) 'तृतीय रत्न' नाटकातील विदुषकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) i) एक प्रादेशिक कादंबरी म्हणून 'हाल्या हाल्या दुधू दे' चे मूल्यमापन करा.
- ii) 'हाल्या हाल्या दुधू दे' कादंबरीतील स्त्री व्यक्तिरेखांचा परिचय करून द्या.

XXXX

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P173

[Total No. of Pages : 3

[4801] - 204

S.Y. B.A.

MARATHI

विशेषस्तर प्रश्नपत्रिका क्र. 2
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास
(प्रारंभ ते 1818)

(2008 पॅटर्न)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

(प्रत्येक गटातील कोणतेही पाच)

[20]

- अ) i) महदंबेचे 'धवळे' म्हणजे काय ?
ii) 'स्मृतिस्थळ' या ग्रंथात कोणाच्या 'स्मृति' दिल्या आहेत ?
iii) संत नामदेवांनी लिहिलेल्या चरित्र ग्रंथाचे नाव सांगा.
iv) मुकुंदराज यांच्या ग्रंथाची नावे सांगा.
v) शिलालेख म्हणजे काय ?
vi) संत एकनाथांचे पहिले आख्यान काव्य कोणते ?
vii) 'गुरुचरित्र' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?

P.T.O.

- ब) i) संत तुकारामांनी कोणत्या डोंगरावर अंभंग रचना केली ते सांगा ?
- ii) 'करूणाष्टके' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- iii) शाहिरी काव्याचे दोन प्रकार कोणते ?
- iv) लावणीतील प्रमुख रस कोणता ते सांगा ?
- v) शिवकालीन बखरींची नावे सांगा.
- vi) संत तुकारामांची शिष्या कोण ते सांगा.
- vii) 'दमयंती स्वयंवर' या ग्रंथाची रचना कोणी केली ते सांगा ?

प्रश्न 2) पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दापर्यंत लिहा [10]

- अ) i) महानुभाव पंथाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- ii) 'विवेक सिंधु' ग्रंथाचे थोडक्यात सार सांगा.
- ब) i) नरेंद्राच्या 'रूक्मिणीस्वयंवर' या ग्रंथाचा परिचय करून द्या.
- ii) अनंतफंदी यांच्या लावणी वाङ्मयाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 3) पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दापर्यंत लिहा. [20]

- अ) i) 'ज्ञानदेवे रचिला पाया' या उक्तीचे मर्म उलगडून दाखवा.
- ii) संत नामदेवांच्या आत्मचरित्रपर अंभंगांचा आढावा घ्या.
- ब) i) रामचंद्रपंत अमात्य यांच्या 'आज्ञापत्रा' चे थोडक्यात विवेचन करा.
- ii) शाहीर होनाजी बाळा यांच्या शाहिरी काव्याचा परिचय करून द्या.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दापर्यंत लिहा. [15]

अ) 'लीळाचरित्र' या ग्रंथाचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

ब) वारकरी संप्रदायातील मुख्य संतांच्या कार्याचा आढावा घ्या.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दापर्यंत लिहा. [15]

अ) संत रामदासांच्या ग्रंथांचा परिचय करून द्या.

ब) बखर म्हणजे काय? ते सांगून पेशवेकालीन बखरींचे स्वरूप स्पष्ट करा.

XXXX

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P174

[Total No. of Pages :3

[4801] - 205

S.Y. B.A.

G - 2 : FRENCH

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Question 1 . Traduisez en anglais : (10)

Le monde de la mode n'intéresse pas Jeanne. Vraiment, pas du tout. Les gens qui font attention à ce qu'ils portent, elle les trouve superficiels. Ce qu'elle porte reflète sa personnalité, ses envies, ses humeurs... Après une longue journée, elle enfle son vieux survêtement et ses vieilles baskets. Elle n'achète que des jeans et des vêtements pas chers. Elle dit « L'essentiel, c'est de me sentir bien dans ce que je porte. » Son amie, Claire par contre fait attention à ce qu'elle a dans sa garde-robe. Le noir et le blanc dominant, car elle trouve ces couleurs élégantes.

Question 2. (A)

Ecrivez un dialogue entre un père autoritaire et son fils / sa fille à propos des sorties avec des copains.

Ou

Ecrivez un article pour un journal décrivant le festival de votre collège.

(15)

(B) Répondez par des phrases complètes : 5 au choix.

(5 x 6 = 30)

- Quelle a été la condition féminine au 19 e siècle. ?
- Qui est votre présentateur préféré à la télé ? Dites Pourquoi.

P.T.O.

- c. Quelles sont les tâches quotidiennes que vous n'aimez pas ?
- d. Quel sport aimez-vous ? Pourquoi ?
- e. Décrivez une région indienne.
- f. Selon vous, quelles sont les qualités pour être un ami / une amie idéale ?

Question 3 : Compréhension. Lisez le texte et répondez aux questions.

Arrêt de travail à Nice.

Aucun autobus ne circulait jeudi matin à Nice à la suite d'un arrêt de travail des conducteurs, provoqué par l'agression mercredi vers 19h15 d'un chauffeur. Un homme lui a donné un violent coup de bouteille sur la tête. L'inconnu a disparu avec environ 100 € en liquide et des tickets d'une valeur totale de 200€. La victime n'a pas été hospitalisée mais bénéficie de dix jours d'arrêt de travail.

- 1. Dites 'vrai' ou 'faux' : (3)
 - a. Le chauffeur est attaqué par un ami.
 - b. L'agression a eu lieu jeudi.
 - c. Le chauffeur est à l'hôpital.
- 2. Faites selon les indications : (7)
 - **Trouvez des noms à partir de ces mots : circulait, provoqué, a disparu.
 - ** Trouvez le verbe : la suite
 - **Trouvez l'adverbe : violent
 - ** Trouvez 2 expressions avec 'coup'

Question 4 : Grammaire et Vocabulaire.

A. Faites des phrases avec : s'en aller, en avoir assez, adversaire, manifestants. (4)

B. Trouvez les contraires : une voix aiguë , une maison ensoleillée, avoir le cafard, siffler un chanteur (4)

C. Mettez le verbe au subjonctif :

* Il faut que je -----(faire) mes devoirs.

*Il est nécessaire que tu _____(venir) à l'heure.(2)

D. Trouvez les noms : souple, vouloir (2).

E. Translate into French : (3)

* to clear the table after a meal.

* a seaside resort.

* to distribute leaflets.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P175

[Total No. of Pages : 2

[4801]-206

S.Y.B.A.

FRENCH (Special)

(Histoire de la France + Histoire de la Litterature)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Q1) A. Donnez les dates : (5 au choix)

[5]

1. 1880 à _____ sont les années qui correspondent au mouvement de l'Idéalisme.
2. L'Académie Française est créée en _____.
3. Louis XVI est guillotiné en _____.
4. L'Art poétique de Boileau écrit en _____.
5. La période de l'Ecole Classique dure de _____ à _____.
6. La prise de la Bastille date de _____.

B) Dites vrai ou faux

[5]

1. Le souci de la morale et de la métaphysique est un trait des philosophes au 18ème siècle.
2. Le code poétique de La Pléiade disait qu'il faut renouveler l'inspiration.
3. Le 16e siècle s'appelle le Siècle des Lumières.
4. On discute les problèmes de beauté et de santé dans les salons.
5. les événements du XX siècle ont beaucoup influencé la littérature française.

C) Complétez (5 au choix)

[5]

1. Le _____ est un court poème de 14 vers.
2. Jean-Baptiste Poquelin est le vrai nom de _____.
3. Le seul poète lyrique français du 18e siècle s'appelle _____.
4. _____ et Perrault représentent les chefs de la Querelle « des Anciens et des Modernes »
5. _____ est le slogan de la Révolution Française.

D) Reliez les colonnes

[5]

1. Littérature engagée	a) 18ème siècle
2. La raison et la politique	b) 19ème siècle
3. La sensibilité et les émotions	c) 16ème siècle
4. Individualisme et Liberté	d) 17ème siècle
5. Le drame psychologique.	e) 20ème siècle

E) Nommez les événements (5 au choix)

[5]

1. 8 Mai 1945 : _____
2. 1914-1918 : _____
3. 1789 : _____
4. 1337—1453 : _____

P.T.O.

5. 1917: _____
6. 1715 : _____

Q2) Traitez en bref (5 au choix)

[25]

1. Les événements importantes du XXème siècle.
2. Les caractéristiques de la poésie romantique.
3. Le « théâtre comique » chez Molière, Marivaux, et Beaumarchais.
4. Jeanne d'Arc- L'héroïne française.
5. La règle des trois unités.
6. L'idéal classique selon Boileau.
7. La Pléiade.

Q3) Répondez aux questions (2 au choix)

[30]

1. L'art de Racine et de Corneille dans leur présentation de la tragédie au 17ième siècle.
2. Le grand roi---Charlemagne.
3. Les causes et les conséquences de la Révolution Française.
4. Le génie des quatre grands philosophes du 18e --Voltaire, Rousseau, Diderot et Montesquieu et comment ils ont influencé la littérature et la société.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P176

[Total No. of Pages : 1

[4801]-207

S.Y. B.A.

FRENCH (Special - II)

Poetry (17th, 19th & 20th Cent.)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *All questions carry equal marks.*

Question 1 : Situez et expliquez : 2 au choix

- a. Il a deux trous rouges au côté droit .
- b. Quelle est cette langueur qui pénètre mon cœur ?
- c. Sur les ailes du Temps, la tristesse s'envole.

Question 2 : Etudiez le symbolisme dans la poésie de Baudelaire.

Ou

Quelle est l'idéologie poétique Verlaine propose-t-il ?

Question 3 : Quels sentiments Péguy, exprime-t-il dans son poème

« Heureux Ceux » ?

Question 4 : Faites l'analyse du poème « La Jeune Veuve » .

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P177

[Total No. of Pages : 4

[4801]-208

S.Y. B.A.

GERMAN (General Paper - II)

(Language Skills)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instruction to the candidates:

Use of Only bilingual dictionary is allowed.

Frage I. Übersetzen Sie!

A] Übersetzen Sie den folgenden Text ins Englische oder Marathi!

(06)

Was bedeutet Heimat für Sie?

Christoph Schönborn, Bischof:

Heimat, das ist einmal der Ort, wo man die Kindheit und frühe Jugend verbracht hat. Diese Zeit vergisst man nicht. Für mich ist dieser Ort Innsbruck. Und dann ist Heimat natürlich auch der Ort, wo man das Leben geführt hat. Für mich ist das Wien, wo ich seit vielen Jahren als Bischof arbeite. Viele Menschen haben auf diese Weise zwei „Heimaten“, zwei Orte, die ihnen genauso gut bekannt sind, wo sie sich zu Hause fühlen und wo ihr Herz ist. Heimat ist das Gefühl der Sicherheit. Heimat ist Identität!

B] Übersetzen Sie die folgenden Sätze ins Deutsche! [nur 3]

(06)

1. Can you please switch on the computer?
2. I have to go. I have an appointment with the dentist.
3. Now a days people pay attention to healthy diet.
4. I look forward to the weekend. I have many plans.
5. Anjas parents allow her to go on a vacation all alone.
6. This road is too crowded. It is also too noisy.

Frage 2.A] Beantworten Sie die folgenden Fragen! [nur 7]

(21)

1. Welche Nachteile hat das konventionelle Fernstudium?
2. Wie profitieren Unternehmen von den online Kursen?
3. Wie verbringen die alten Menschen in Deutschland ihre Freizeit?
4. Welche Vorurteile gibt es gegen die Single – Mieter? Stimmen Sie den Vorurteilen zu?
5. Was bedeutet ‚Jet-Lag‘?
6. Erklären Sie die Heilkraft von zwei Gewürzen!
7. Erläutern Sie den Begriff „Akupunktur“!
8. Erläutern Sie den Titel: ‚Zeit ist nicht überall Geld‘!
9. Welche Botschaft gibt Brecht durch das Gedicht: ‚Fragen eines lesenden Arbeiters‘?
10. Wie stellen die chinesischen Ärzte bei Patienten eine Krankheit fest?
11. Was erscheint Wolf Wagner fremd in den USA?
12. Nach Aboubacar Souaré, warum enden viele Beziehungen in Deutschland sehr abrupt?

Frage 2.B] Beantworten Sie die folgenden Fragen! [nur 5]

(05)

1. Nennen Sie einen Vorteil davon, wenn man eine Wohnung mit anderen Leuten teilt!

P.T.O.

2. Was symbolisiert der Rauch in Brechts Gedicht?
3. Wieviel kostet J.D.'s Einkaufsservice?
4. Wer war Zeus?
5. Wer hat das Gedicht „Kirschdieb“ geschrieben?
6. Was war der Wendepunkt bei Wolf Wagners Amerika-Aufenthalt?
7. Was machen die aktiven Senioren in ihrer Freizeit?
8. Wie beeinflusst der Individualismus das Lebenstempo?

Frage III. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die darauffolgenden Fragen!

[10]

Chaos oder Harmonie?

Angelika, Linda und Rosa wohnen seit zwei Jahren in einer Wohnung. Jede hat ihr Zimmer, aber die Küche, das Bad und die Toilette benutzen sie zusammen. Wir haben gefragt: „wie findet ihr das Leben in der Wohngemeinschaft?“

Angelika: „ Ich lebe gern mit Rosa und Linda zusammen. Ganz allein in einer Wohnung? Nie! Wir frühstücken zusammen oder kochen auch mal am Abend etwas für uns drei. Dann erzählen wir, was an dem Tag passiert ist. Wir sprechen über Probleme oder wir haben einfach nur Spaß zusammen. Es ist immer jemand da. Ich finde eine WG toll, weil mir meine Familie manchmal fehlt. Rosa und Linda sind oft Schwestern für mich.“

Linda: „ Ich lebe auch sehr gern mit meinen Freundinnen zusammen. Aber manchmal gibt es auch Probleme und Diskussionen. Wer kauft heute ein? Wer putzt? Wer darf am morgen zuerst ins Bad? Wer darf welche Sachen nehmen? Gestern habe ich zum beispiel meinen Lieblingsjoghurt gekauft und heute ist er weg. Angelika oder Rosa oder Freunde haben ihn gegessen. Am besten schreibt man alles auf einen Zettel: „Der Joghurt ist von Linda. Bitte nicht essen!“ oder : „ Angelika, bitte heute die Küche putzen!“ Und dann das Telefon! Nonstop!- Weil immer jemand für Rosa anruft. da möchte ich manchmal doch lieber alleine leben. Da hat man diese Probleme nicht !“

A) Beantworten Sie die folgenden Fragen!

04

1. Warum gefällt es Angelika in einer WG zu wohnen?
2. Welche Probleme hat Linda?
3. Mit welcher Lösung, meint Linda , kann man die Probleme lösen?
4. Ist das Leben in einer WG für Sie Chaos oder Harmonie?

B) Steht das im Text?

04

1. Linda, Angelika und Rosa sind Schwestern
2. Linda meint, jeder soll einen eigenen Kühlschrank haben.
3. Sie teilen die Arbeit durch Diskussionen.
4. Das Leben in einer WG ist für einen ‚Harmonie‘ aber für den anderen ‚Chaos‘.

C) Wie kann man das anders sagen?

02

1. Zettel–
2. ... weil mir meine Familie manchmal fehlt -

Frage IV. Grammatik

[32]

A) Verbinden Sie die Sätze! [nur 6]

(06)

[sowohl... als auch, obwohl, bevor, als, während, nachdem, damit, dass, weder..... noch, wenn]

1. Ich kam in das Zimmer. Das Telefon klingelte.
2. Wir gehen ins ‚Vaishali‘. Ich bestelle immer Dosa.
3. Ich rufe dich an. Ich kann Bescheid wissen.
4. Die Mutter kocht in der Küche. Die Kinder machen die Hausaufgaben.
5. Er kann nicht schwimmen. Er kann nicht skifahren.
6. Die Wohnung ist groß. Sie ist hell.
7. Tina ist nicht so hoch gebildet. Sie hat einen guten Job bekommen.
8. Man wäscht sich die Hände. Man beginnt zu essen.

B) Ergänzen Sie die richtige Präposition! [nur 4]

(04)

1. Das Kind hatte Angst _____ Dunkelheit.
2. Anitas Eltern freuten sich _____ ihren Erfolg.
3. Im Unterricht beschäftigen wir uns _____ dem Film.
4. Du musst dich _____ die Kälte gewöhnen.
5. Meine Familie interessiert sich _____ Sport.

C) Bilden Sie Relativsätze! [nur 4]

(04)

1. Das ist Frau Kohl. Ihr Sohn ist in meiner Klasse.
2. Der Junge ist ein guter Sportler. Wir erwarten gute Leistungen von ihm.
3. Das ist die Wohnung von Herrn Baumer. Ich habe dort ein Jahr lang gewohnt.
4. Das ist unser Hund. Wir nehmen ihn jeden Tag in den Garten mit.
5. Ich habe einen Brief bekommen. Ich kannte den Absender nicht.

D) Bilden Sie den Konjunktiv II (Indirekte Rede) [nur 5]

(05)

1. Mein Nachbar sagte: „ Man muss die Tür leise zumachen.“
2. Der Arzt sagte dem Patienten: „ Nehmen Sie die Medikamente 4 mal am Tag“.
3. Unser Vater sagte: „ Jeder muss pünktlich zum Büro kommen“.
4. Meine Mutter fragte : „ Hat dir das Essen geschmeckt“?.
5. Die Lehrerin erklärte uns: „ Der Baum braucht Wasser um zu wachsen“.
6. Der Reporter berichtete: „ Auf der Autobahn gibt es einen Unfall.“

E) Bilden Sie Passiv! [nur 4]

(04)

- 1 Die Studenten lesen alle Bücher.
2. Sie machten die Hausaufgaben nicht so regelmäßig.

3. In diesem Restaurant serviert man nur vegetarisches Essen.
4. Die Polizei half dem schwer Verletzten.
5. Man backt den Kuchen.

F) Bilden Sie das Perfekt ! [nur 4]

(04)

(bleiben, antworten, gewinnen, abnehmen, vergessen)

1. Anna, _____ ihre alten Schulfreunde _____?
2. Iris und Richard, _____ ihr den ganzen Tag zu Hause _____?
3. In Zwei Monaten _____ Gisela vier Kilos _____.
4. Indien hat das Cricketspiel _____.
5. Ich habe Hanna viel mals gefragt aber sie _____ nicht _____.

G) Bilden Sie den Konjunktiv II! [nur 5]

(05)

1. Rufen Sie mich morgen an! [Bitte]
2. Suzi hat keine Geschwister. [Wunsch]
3. Mein Chef ist immer schlecht gelaunt. [Aussage]
4. Meine Frau gibt viel Geld aus. Sie ist Millionärin. [Vergleich]
5. Wenn ihr pünktlich kommt, verpassen wir nicht den Zug. [Bedingung]
6. Mach jeden Morgen Yoga. Du nimmst bestimmt ab! [Ratschlag]
7. Er sieht sehr müde aus. Er hat die ganze Nacht nicht geschlafen. [Vergleich].

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P178

[Total No. of Pages : 2

[4801]-209

S.Y. B.A.

GERMAN (Special Paper - I)
Introduction to German Literature
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Frage 1) Übersetzen Sie den folgenden Text ins Englische oder Marathi! (05)
Weihnachten – ach du liebe Zeit! Sagen viele. Schon wieder! Kann man das nicht auffallen lassen? Seit Oktober sind die Zeitungen voll Weihnachtswerbung. Seit November dekorieren sich die Geschäfte mit Kerzen und Tannenzweigen und lassen Weihnachtslieder dudeln. Seit Anfang Dezember treiben sich in allen Einkaufszentren verfreorene Weihnachtsmänner herum.

Frage 2. (20)
A) Beantworten Sie eine der folgenden Fragen! (12)

1. Beschreiben Sie die Szene, als der Strom am kürzeren Ende der Sonnenallee ausfällt!
2. Wie begründet Micha die ungleichmäßige Teilung der Sonnenallee?
3. Beschreiben Sie die Beziehung zwischen Miriam und Micha.
4. Charakterisieren Sie Onkel Heinz.

B) Beantworten Sie zwei der folgenden Frgaen! (08)

1. Warum schreibt Micha Tagebücher?
2. Warum versucht der ABV eine Rache gegen Micha zu nehmen?
3. Was erlebt einmal Onkel Heinz bei der Grenzkontrolle?
4. Wie wird Wuschel gerettet?

Frage 3. Beantworten Sie vier der folgenden Fragen! (20)

1. Was meint der Ich-Erzähler in „Küchenuhr“ mit Paradies?
2. Beschreiben Sie das Ende von „ Auf dem Supermarkt‘.
3. Erläutern Sie den Titel ‘Napalm Ja und Amen‘.
4. Was erlebte Martha in ihrer Vergangenheit? Wie ist die kleine Reise damit assoziiert?
5. Charakterisieren Sie den Leutnant in ‘Ilias Tauben‘.
6. Was erlebt die Ich Erzählerin in “ Marei und Thies’ am Ende?
7. In wie fern ist die Kurzgeschichte ‘Die Küchenuhr’ eine Nachkriegsgeschichte?

Frage 4. Erläutern Sie vier der folgenden Zeilen! (20)

1. „ Der Held bleibt den Kämpfen fern.
Der Schwach wird in den Feuerzonen gerückt.“
2. „ Die Augen täten ihm sinken;
Trank nie einen Tropfen mehr.“

P.T.O.

3. „Nichts von alledem ist wahr.
Erst vor kurzem sah ich ihn
Im Garten seines Hauses vor der Stadt.“
4. „Ich weiß nur noch
dass es das wichtigste ist
was wir vergessen haben.“
5. „Gott wolle uns so vereinen
Hier spinne ich so allein“
6. „Und jede nimmt und gibt zugleich
und strömt und ruht.“
7. „Weh mir, wo nehm ich, wenn
Es Winter ist, die Blumen, und wo
den Sonnenschein“

Frage 5.

A) Geben Sie von einem der folgenden Texte den Inhalt wieder. (05)

1. Reise nach Russland 2. Besitzer des Bogens 3. Weiber von Weinsberg

B) Schreiben Sie kurz über zwei der folgenden Begriffe! (10)

1. Roman 2. die schöngeistige Literatur 3. Anekdote 4. Sage 5. Fabel
6. Das Epische 7. Legende 8. Kurzgeschichte 9. Märchen

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P179

[4801]-210

[Total No. of Pages : 2

S.Y. B.A.

GERMAN

Landeskunde

(Culture and Civilization)

(2008 Pattern) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Frage I: (A) Beantworten Sie vier der folgenden Fragen!

(20)

1. Welche Rolle spielte Martin Luther in der Geschichte?
2. Wie lebten die Germanen früher?
3. Erläutern Sie die Gründe des II. Weltkrieges.
4. Wie sah Deutschland nach dem zweiten Weltkrieg aus?
5. Was wissen Sie von dem Investiturstreit?
6. Wie sah die Völkerwanderung aus?
7. Schreibe Sie über DDR als ein Kommunistischer Staat.

(B) Schreiben Sie kurz über zwei der folgenden Themen!

(14)

1. Karl der Große
2. Bismark Era
3. NSDAP
4. Renaissance
5. Bau der Berliner Mauer

(C) Ergänzen Sie die folgenden Lücken! (nur 6 Lücken)

(06)

1. Marin Luther gründete die _____ Kirche.
2. NSDAP steht für _____.
3. In der _____ Konferenz wurde die Grundlage für die Nachkriegsordnung Europas gelegt.
4. _____ ist die Bundeskanzlerin der BRD.
5. _____ war die ehemalige Hauptstadt von West Deutschland.
6. _____
7. Der überraschend schnelle Wiederaufstieg der westdeutschen Wirtschaft nach dem 2. Weltkrieg wird als _____ genannt.
8. Das Buch namens _____ von Cäser berichtet uns über die Frühzeit der Germanen.
9. Der Bischof _____ übersetzte die Bibel ins Gotische.

Frage II: (A) Schreiben Sie kurz über zwei der folgenden Fragen!

(12)

1. Wie wird das Thema ‚Lernen‘ in dem Text behandelt. Welche Änderungen bei den Lernstrategien hat es in den letzten Jahren gegeben?
2. Kann man Lans Winhorst als Wunderkind bezeichnen?
3. Wie ist das Bildungssystem in Indien?
4. Warum wird das Studentenleben in Deutschland nicht als kein Zuckerschlecken betrachtet?
5. Wie ist das Verhalten der Dame in ‚Keine Dame‘?

P.T.O.

(B) Schreiben Sie über eines der folgenden Themem anhand der von Ihnen gelesenen Texten! (08)

1. Das grenzenlose Europa
2. Die Rolle der Fremdsprache in der heutigen Welt
3. Freizeitindustrie in Deutschland
4. Die Werte in der Industriekultur

Frage III: (A) Schreiben Sie über zwei der folgenden Themen ! (14)

1. Arbeit und freie Zeit in Deutschland
2. Wirtschaft in der Schweizer
3. Freiziet in Österreich
4. Essen und Trinken in Deutschland
5. Die Landwirtschaft in Österreich

(B) Ergänzen Sie die folgenden Sätze! (nur 6 lücken) (06)

1. Österreich besteht aus _____ Bundesländer mit _____ als die Hauptstadt.
2. Zwei politische Parteien in Deutschland : _____ und _____.
3. Die Schweiz hat _____ Kantone.
4. Pune und die Stadt _____ in Deutschland haben eine Städtefreundschaft.
5. Man kann in Wiener Kaffeehäusern oder Cafes bei nur einem „_____“ stundenlang kostenlos Zeitung lesen.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P180

[Total No. of Pages : 2

[4801]-213

S.Y. B.A.

URDU (General Paper - II)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

تمام سوالات لازمی ہیں۔

(12) سوال نمبر ۱: بانگِ درا کی شاعرانہ خوبیاں تفصیل سے بیان کیجیے۔

یا

علامہ اقبال کو شاعرِ مشرق کیوں کہا جاتا ہے؟ مع مثال واضح کیجیے۔

(12) سوال نمبر ۲: سلیمان خطیب کی حیات و شخصیت کا احاطہ کیجیے۔

یا

سلیمان خطیب کی نظم نگاری پر اظہارِ خیال کیجیے۔

(14) سوال نمبر ۳: اردو نظم کے آغاز و ارتقاء پر سیر حاصل تبصرہ کیجیے۔

یا

نظم کی مختلف اقسام پر نوٹ لکھیے

(06) سوال نمبر ۴ الف: کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کیجیے۔

۳۔ شکوہ

۲۔ نضرِ راہ

۱۔ بلادِ اسلامیہ

(06) ب: کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کیجیے۔

۳۔ شاعر کی عزت

۲۔ پہلی تاریخ

۱۔ ساس بہو

P.T.O.

سوال نمبر ۵ الف: کوئی پانچ اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

(15)

خانقاہِ عظمتِ اسلام ہے یہ سرزمین
ہمنو میں بھی کوئی گل ہوں کہ خاموش رہوں!
برق گرتی ہے تو پچارے مسلمانوں پر
لذتِ طوفان سے ہے نا آشنا دریا ترا
بات کرنے کا سلیقہ نہیں نادانوں کو
پھل ہے یہ سیکڑوں صدیوں کی چمن بندی کا
ایسی چنگاری بھی یارب اپنی خاکستر میں تھی

- ۱۔ پاک اس اجڑے گلستاں کی نہ ہو کیونکرز میں
- ۲۔ نالے بلبل کے سنوں اور ہمہ تن گوش رہوں
- ۳۔ رحمتیں ہیں تری اغیار کے کاشانوں پر
- ۴۔ اے دُرتا بندہ، اے پروردہ آغوش موج!
- ۵۔ ناز ہے طاقتِ گفتار پہ انسانوں کو
- ۶۔ نخلِ اسلام نمونہ ہے برو مندی کا
- ۷۔ یہ کلی بھی اس گلستانِ خزاں منظر میں تھی

(15)

اس کی آواز پوبک جاتا ہے لاکھوں کا دھرم
جڑ سے چوٹیاں کٹانا فیشن ہے
کس نے دیکھا ہے داغ، مفلس کا
وہ غزل میں نے کہی ہے کہ غزل جھوم اٹھے
ماں کا سایہ نہیں زمانے میں
جلنے والے کو طور کہتے ہیں
پاپ کے بھرپور مٹکے کیسے ڈھوسکتی ہوں میں

ب: کوئی پانچ اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

- ۱۔ اس کی آواز کی مٹھی میں ہے دنیا کا بھرم
- ۲۔ ناچ، گانا، بجانا فیشن ہے
- ۳۔ کیوں اجڑتا ہے باغ، مفلس کا
- ۴۔ جشن غالب میں غزل آج سنانی ہے مجھے
- ۵۔ سارے لوگاں ہیں سب کتاباں میں
- ۶۔ شعلہ پوشی کو نور کہتے ہیں
- ۷۔ نیک ہو کو بد کی ساتھی کیسے ہو سکتی ہوں میں

[4801]-214

S.Y. B.A.

URDU (Special Paper - I)

History of Urdu Literature (1901 to 2000)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left side indicate full marks.

سوال نمبر ۱۔ اردو نظم نگاری کے ارتقاء پر روشنی ڈالئے۔

16 اردو غزل کے مقبولیت کے اسباب بیان کیجئے۔

سوال نمبر ۲۔ مولانا شبلی نعمانی کی حیات و شخصیت پر اظہار خیال کیجئے۔

16 ضلوی عبدالحق کی ادبی خدمات پر سیر حاصل گفتگو کیجئے۔

سوال نمبر ۳۔ اصغر گوندوی کے صوفیانہ شاعری پر تبصرہ کیجئے۔

16 اصغر گوندوی کے غزل گوئے پر نقد تبصرہ کیجئے۔

سوال نمبر ۴۔ کلاسیک سحر سیاسی و سماجی مسائل کا آئینہ دار ہے۔ واضح کیجئے۔

16 مجروح سلطان پوری کی غزلوں میں رنگ لہزنل پایا جاتا ہے۔ واضح کیجئے۔

16 سوال نمبر ۵۔ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ تحریر کیجئے۔

۱۔ الفاروق پر نقد تبصرہ

۲۔ سوانح نگاری میں شخصیت کا انتخاب

۳۔ خاکہ نگاری - اشاروں کا فن

۴۔ حیات سحر لدھیانوی

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) Attempt all questions.
- 2) Figures to the left indicate full marks.

16 سوال نمبر ۱۔ ملاً وجہی کی انشائیہ لکھاری پر روشنی ڈالیں۔

15 "سب رس" کی روشنی میں ملاً وجہی کے خیالات و افکار پر اظہار خیال کیجئے۔
سوال نمبر ۲۔ "سب رس" کے قصوں کی خوبیاں بیان کیجئے۔

15 اردو ادب میں "سب رس" کی اہمیت واضح کیجئے۔
سوال نمبر ۳۔ غالب کی حکیمانہ شاعری پر روشنی ڈالیں۔

16 غالب کی غزل "گوٹا پر تبصرہ پیش کیجئے۔
سوال نمبر ۴۔ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔

18 ۱۔ ملاً وجہی کی داستان لکھاری ۲۔ سب رس کی کردار نگاری
۳۔ غالب کی حیات پر تبصرہ ۴۔ غالب کی شاعرانہ خوبیاں
سوال نمبر ۵۔ ذیل میں سے کوئی چھ اشعار کی تشریح کیجئے۔

۱۔ نفسِ فریادی ہے کس کی شوخی تحریر کا
۲۔ ڈھانپا کفن نے دارغِ عیوب پر ہنگی
۳۔ عشق سے طبیعت نے زلیست کا مزایا پایا
۴۔ شوق، ہر رنگ و قیابِ سرو سامان نکلا
۵۔ تمھارے رنگی میں مرگ کا کھٹکا لگا ہوا
۶۔ محرم نہیں ہے تو ہی نوا پائے راز کا
۷۔ ایک ایک قطرے کا مجھے دینا پڑا حساب
۸۔ بسکہ دشوار ہے ہر کام کا آسان ہونا
کاغذی ہے پیر میں ہر سیکر تصویر کا
میں، ورنہ ہر لباس میں ننگ وجود تھا
درد کی دوا پائی، درد بے دوا پایا
قیس تصویر کے پردے میں بھی عیاں نکلا
اُڑنے سے پیشتر بھی مرا رنگ زرد تھا
یاں ورنہ جو حجاب ہے پردہ ہے ساز کا
خونِ حلق و دلعتِ مشکانِ یار تھا
آدمی کو بھی میسر نہیں انساں ہونا

HINDI : G - 2 हिंदी : सामान्य – 2
कहानी, छायावादोत्तर काव्य एवं लेखन
(2008 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- पाठ्यपुस्तकें: 1) कथा विहार— संपा. डॉ. सुरेशकुमार जैन
संपा. डॉ. वीणा मनचंदा
2) काव्य कुसुमावली— संपा. डॉ. सुरेशकुमार जैन
(छायावादोत्तरकाव्य) संपा. डॉ. ऋचा शर्मा

- सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

-
- प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]
i) “‘अमृतसर आ गया है’ कहानी भारत पाकिस्तान विभाजन की त्रासदी को उद्घाटित करती है” – स्पष्ट कीजिए।
ii) ‘दिल्ली में एक मौत’ कहानी में महानगरीय सभ्यता का चित्रण किस प्रकार हुआ है?
- प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]
i) पठित कविताओं के आधार पर नागार्जुन के काव्य की विशेषताएँ लिखिए।
ii) ‘वाणी की दीनता’ कविता का भावार्थ लिखिए।
- प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]
i) “कंकर निराले नीले। लाल सतरंगी पीले
शिशु की सजावट अपनी
शिशु की प्रवीनता
वाणी की दीनता। अपनी मैं चिन्हता”
ii) “जिनकी सेवाएँ अतुलनीय
पर विज्ञापन से रहे दूर
प्रतिकूल परिस्थिति ने जिनके
कर दिये मनोरथ चूर-चूर।”

- iii) “सर्वनाश की लपटों में
सुख-शान्ति झोंकने वालो
भोले बच्चों, अबलाओं के
छुरा भोंकने वालो
ऐसी बर्बरता का इतिहासों में नहीं हवाला।”
- iv) “मुझमें यह सामर्थ्य नहीं है मैं कविता कर पाऊँ
या कूची से रंगों ही का स्वर्णवितान बनाऊँ।
साधन इतने नहीं कि पत्थर के प्रासाद खड़े कर
तेरा, अपना और प्यार का नाम अमर कर जाऊँ।”

प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- i) ‘पातक नाशनम्’ कहानी का हीरा।
- ii) ‘बड़े घर की बेटी’ कहानी की आनंदी।
- iii) ‘परदा’ कहानी में चित्रित समस्या।

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [8]

- i) ‘बादल को घिरते देखा है’ कविता का भावार्थ।
- ii) ‘गीत फरोश’ कविता का भावार्थ।
- iii) ‘सन्नाटा’ कविता की रानी।

प्रश्न 5) अ) निम्नलिखित में से विज्ञापन अथवा व्यावसायिक पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए : [8]
बाजार में आए हुए नए ‘मोबाईल फोन’ का आकर्षक विज्ञापन नमूना तैयार कीजिए।

अथवा

श्री अजय चौधरी, विमान नगर, पुणे, मा. व्यवस्थापक, स्वादिष्ट मसाले कंपनी, वर्सोवा रोड
मुंबई -25 के नाम एजेन्सी माँगने हेतु व्यावसायिक पत्र लिखता है।

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार वाक्यों को सकारण शुद्ध करके फिर से लिखिए : [8]

- i) सीमा की साड़ी मुझसे सफेद है।
- ii) विनोद गाने की कसरत कर रहा है।
- iii) गरम गाय का दूध अच्छा होता है।
- iv) कार्यक्रम में अनेक वक्ताएँ आए थे।
- v) अभय ने सुरेश की पिटाई की।
- vi) सुरेखा का आवाज मधुर है।

Total No. of Questions : 5]

P183

[4801] - 218

S.Y.B.A.

HINDI (Gen. - 2)

प्रयोजनमूलक हिंदी (वैकल्पिक)

Functional Hindi

(2008 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं आठ के संक्षिप्त उत्तर लिखिए :

[16]

- i) प्रयोजनमूलक हिंदी की व्याख्या लिखिए।
- ii) साहित्यिक हिंदी की चार विशेषताएँ लिखिए।
- iii) श्रव्य संचार माध्यमों की भाषा का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- iv) वाणिज्य क्षेत्र की हिंदी प्रयुक्ति के चार उदाहरण लिखिए।
- v) संपादक के प्रमुख कार्य कौन-से हैं?
- vi) संवाददाता की अर्हता स्पष्ट कीजिए।
- vii) विज्ञापन के कार्य पर प्रकाश डालिए।
- viii) फीचर किसे कहते हैं?
- ix) कंप्यूटर का कार्य क्षेत्र लिखिए।
- x) इंटरनेट की क्या विशेषताएँ हैं?

प्रश्न 2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्द-युग्मों के अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

i) अभय - उभय	ii) पानी - पाणि
iii) प्रणाम - प्रमाण	iv) नीरज - नीरद
v) बहु - बहू	vi) कपि - कपी
vii) अन्यान्य - अन्योन्य	viii) कुजन - कूजन

आ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो घटनाओं/प्रसंगों की संवादात्मक अभिव्यक्ति लिखिए : [8]

- i) जीवन के सुखद प्रसंग का मित्र के सामने वर्णन.
- ii) चुनाव के बाद नेता से मुलाकात
- iii) बेरोजगार युवक के साथ संवाद
- iv) बम-विस्फोट का आँखों देखा हाल पुलिस से सुनाना।

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित में से किसी 'एक' विषय पर आकाशवाणी के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

i) बैंक गृहकर्ज योजना

ii) हिमालया टूरिज़्म

आ) निम्नलिखित में से एक विषय पर दूरदर्शन के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [8]

i) कॅटबरी चॉकलेट

ii) सिल्क साडियाँ

प्रश्न 4) निम्नलिखित लघूत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं चार के उत्तर लिखिए : [16]

i) शैली और प्रयुक्ति में क्या अंतर है?

ii) समाचार का आमुख याने इंद्रो किसे कहते हैं?

iii) फीचर लेखन की विशेषताएँ लिखिए।

iv) विज्ञापन के प्रमुख अंग कौन-से हैं?

v) वैज्ञानिक एवं तकनीकी भाषा प्रयुक्ति को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 5) निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

i) बैंकिंग पत्राचार का स्वरूप,

ii) शब्द-युग्म का महत्त्व,

iii) रिपोर्ताज की विशेषताएँ

iv) विज्ञापन की भाषा के तत्त्व,

v) ई-कॉमर्स।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P184

[4801] - 219

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

HINDI (Special - 1)

हिंदी (विशेष - 1)

काव्यशास्त्र

(2008 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[20]

- i) श्रव्य काव्य किसे कहते हैं?
- ii) शब्दालंकार किसे कहते हैं?
- iii) माध्यम के आधार पर नाटक के भेद लिखिए।
- iv) आलोचक के दो गुण लिखिए।
- v) भरतमुनि का रस-सूत्र लिखिए।
- vi) 'व्यंजना' शब्द-शक्ति किसे कहते हैं?
- vii) आचार्य भामह द्वारा दी गयी काव्य की परिभाषा लिखिए।
- viii) कहानी के तत्व लिखिए।
- ix) 'नाटक' की परिभाषा लिखिए।
- x) 'संकलन-त्रय' किसे कहते हैं?
- xi) 'मुक्तक' किसे कहते हैं?
- xii) प्रबंध काव्य के भेदों का उल्लेख कीजिए।
- xiii) काव्य के तीन कारण (हेतु) बताइए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो छंदों के लक्षण बताकर सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

[10]

i) दोहा	ii) छप्पय
iii) मंदा क्रांता	iv) सवैया

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए :

[20]

- i) बुद्धितत्व का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- ii) खंडकाव्य की विशेषताएँ लिखिए।
- iii) 'अभिधा' का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- iv) नाटक और एकांकी की तुलना कीजिए।
- v) अलंकारों का महत्व स्पष्ट कीजिए।
- vi) निबंध विधा का स्वरूप लिखिए।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए :

[30]

- i) काव्य-हेतुओं को विस्तार से स्पष्ट कीजिए।
- ii) आलोचना का महत्व स्पष्ट करते हुए आलोचक के आवश्यक गुणों को स्पष्ट कीजिए।
- iii) रस के अंगों का संक्षेप में विवेचन कीजिए।
- iv) उपन्यास विधा का स्वरूप स्पष्ट करते हुए उसके तत्वों की चर्चा कीजिए।
- v) भारतीय विद्वानों द्वारा बताए गए काव्य प्रयोजनों को स्पष्ट कीजिए।

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

पाठ्य-पुस्तकें :- 1) 'बकरी' - सर्वेश्वरदयाल सक्सेना।

2) 'दौड़' - ममता कालिया।

3) 'काव्य कुंज (मध्ययुगीन काव्य)

संपा. - डॉ. जे. आर. बोरसे

डॉ. ऋचा शर्मा।

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]

i) वर्तमान परिवेश के परिप्रेक्ष में 'दौड़' उपन्यास पर प्रकाश डालिए।

ii) 'दौड़' उपन्यास की कथावस्तु लिखिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]

सूरदास के 'भ्रमरगीत प्रसंग' में वर्णित वियोगी गोपियों का परिचय दीजिए।

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

i) कबीर की भक्ति-पद्धति।

ii) जायसी का नागमती विरह-वर्णन।

iii) मीरा की कृष्ण-भक्ति।

iv) बिहारी की भाषा-शैली।

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

i) "मैं ऐसे शहर में रहना चाहता हूँ जहाँ कल्चर हो न हो,
कंज्यूमर कल्चर जरूर हो। मुझे संस्कृति नहीं उपभोक्ता संस्कृति
चाहिए, तभी मैं कामयाब रहूँगा"

- ii) “हर पुरानी चीज आपको श्रेष्ठ लगती है, यह आपकी दृष्टि का दोष है पापा। अगर ऐसा ही है तो आधुनिक चीजों का आप इस्तेमाल भी क्यों करते हैं। फेंक दीजिए अपना टी.वी. सेट, टेलीफोन और कुकिंग गैस। आप नई चीजों का फायदा भी लूटते हैं और उनकी आलोचना भी करते हैं।”

आ) निम्नलिखित अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]

“माई री मै तो लियो गोविन्दा मोल।
कोई कहै छाने, कोई कहै चुपके, लियो री बजन्ता ढोल।।
कोई कहै मुँहधो, कोई कहे सुँहधो, लियो री तराजू तोल।
कोई कहै कारो, कोई कहे गोरो, लियो री अमोलक मोल।।
याही कूँ सब जाणत हैं, लियो री आँखी खेल।
मीराँ कूँ प्रभू दरसण दीन्यौ पूरब जनम कौ कौल।।”

अथवा

“कनकु कनकु तैं सागुनौ, मादकता अधिकाइ।
उहिं खाएँ बौराइ, इहिं पाएँ हीं बौराइ।।”

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर विस्तारपूर्वक लिखिए : [16]

‘बकरी’ नाटक की प्रतीकात्मकता स्पष्ट कीजिए।

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :

- विपती का चरित्र – चित्रण।
- ‘बकरी’ नाटक में देशकाल वातावरण।
- ‘बकरी’ नाटक का उद्देश्य।

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- ‘दौड़’ उपन्यास में संवेदनाहीन युवा पीढ़ी।
- ‘दौड़’ उपन्यास के शीर्षक की सार्थकता।
- ‘दौड़’ उपन्यास में चित्रित मध्यमवर्ग।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P186

[4801]-221

[Total No. of Pages : 3

S.Y. B.A.

PERSIAN (General Paper - II)

Nisabe Farsi

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the salient features of the poetry of Parveen Etisami [14]

OR

Give an account of the life history of mulla Husain Waiz Kashfi.

Q2) a) Write a critical note on the subject matter of "Gullistan-e-Saadi" [15]

OR

Discuss the poetic Art of Rumi.

b) Comment on the style of Arif Kazwini. [15]

OR

Estimate Ameer Khusrau as a Ghazal writer or Sahma Kerniyan writer.

Q3) Reproduce in your own words in persian any two of the following : [12]

(۱) غلظتِ انسانی (۲) محبتِ شیراز (۳) فقر و استغناء
(۴) رندی و سرستی

Q4) a) Explain in persian or translate into English urdu or Marathi. [12]

(۱) حکم را اعلان کرد که خندان را که محبوس کرده اند با ملوک نواحی در اسله
دار و ملک بهم برآمد و گفت ای خیر فرموده گفت تا قاصد را گرفتند

P.T.O.

در ساله را به خواندند نوشته بود که حسن بن بزرگان بیش از فضیلت بنده است -
 و تشریف قبولی که فرموده اند بنده را امکان اجابت آن نیست به حکم آن که
 میفرموده لغت این خاندانم و به اندک مایه تغیر خاطر می باولی به لغت
 خودی وفائی نه توان کرد -

(۲) ملک را پند وزیر نا مح موافق طبع نیامد دردی از این سخن و به هم کشید
 و به زندانش فرستاد - بسی بر نیامد که بنی اجماعش به عنایتت برخواستند
 و به مقاومت لشکر آراستند و ملک موروثی پدر خواستند - قوی که از دست
 تطاول او میان آمده بودند و پیرایشان شده برایشان گرد آمدند و تقویت
 کردند تا ملک از لطف او بدر رفت و بر آنان مقرر شد -

(۳) سلیمان از شنیدن این داستان به تعجب و حیرت فرورفت و گفت - در این باره
 تحقیق خواهم کرد ، سپس گفت - در صورتیکه اظهارات تو از روی صدق و
 حقیقت است - این نامه مرا بسوی ایشان برود در مجمع شان بیگن ، و در گوشه ای

گوش فراوانی که حاصل سخن و نتیجہ رائی ایشان را در باره آن دریابی -

(۴) پس با خواص دولت و مشیران مملکت در این باب مشاورت فرمود ،
 رای بیگانان بر آن متفق شد که او را بند باید کرد - خسرو بر حسن تدبیر ایشان
 آفرین کرد در روزی دیگر آن امیر را طلب کرده بموضعی بالاتر از معبود او نشاند
 و ذکر محامد و صفات و سیرت های ستوده و خصلت های پسندیده او زبان راند ،
 و از نفائس و خزان و نفوذ و دفاعن خویش زیاده از استحقاق وی عطا فرمود ،

b) Explain in persian or translate into English, Urdu or Marathi any four of the following: [12]

- (۱) با دبوئی گل سحر خوش می وزد خیزای تدیم
 (۲) سر و بلند بین که چه رفتار می کند
 (۳) خم عشق اگر بگو شدم که زد و ستان بیوشتم
 سخنان سوزناکم بد بد بیرو گوایی

- (۳) سرو بلند ہیں کہ چہ رفتار می کند
شوخ شکر و ہن کہ چہ گفتار می کند
- (۴) نگویم آب و گل ست آن وجود روحانی
بدیں کمال نباشد جمال انسانی
- (۵) گرم نہ غرق آتش و آہم ز عشق تو
ہیں سینہ پیر آتش و چشم پیر آب چیست؟
- (۶) مے کشی تیغ کہ سازی دل مارا بد و نیم
تیغ نگوار کہ یکہ مخزہ تمام ست اینجا

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P187

[Total No. of Pages : 2

[4801] - 222

S.Y.B.A.

SANSKRIT (G - II)

Raghuvansha-Can to V and VI, Bhāgavadgita Chapter-III to VI

भगवद्गीता & रघुवंशम्

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Q1) A) Translate into English or Marathi any two of the following passage. [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन पद्य उताऱ्यांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) तमध्वरे विश्वजिति क्षितीशं निःशेषविश्राणितकोशजातम्।
उपात्तविद्यो गुरुदक्षिणार्थी कौत्सः प्रपेदे वरतन्तुशिष्यः॥
- ii) सर्वत्र नो वार्तमवेहि राजन्नाथे कुतस्त्वय्यशुभं प्रजानाम्।
सूर्ये तपत्यावरणाय हृष्टेः कल्पेत लोकस्य कथं तमिस्रा॥
- iii) जनस्य साकेतनिवासिनस्तौ द्वावप्यभूतामभिनन्दसन्त्वौ।
गुरुप्रदेयाधिकनिः स्पृहोर्थां नृपोऽर्थिकामादधिकप्रदश्च॥

B) Explain with reference to the context any two of the following : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) श्रुतप्रकाशं यशसा प्रकाशः प्रत्युज्जगामातिथिमातिथेयः।
- ii) नक्षत्रताराग्रहसंकुलापि ज्योतिष्मती चन्द्रमसैव रात्रिः।
- iii) अचिन्तनीयस्तु तव प्रभावो मनीषितं द्यौरपि येन दुग्धा।

Q2) Write an Essay type answer to any one of the following : [16]

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- i) Explain the character of रघु.
रघूची व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा.
- ii) Critically appreciate the 6th canto of Raghuvansha.
रघुवंशाच्या सहाव्या सर्गाचे रसग्रहण करा.

P.T.O.

Q3) Explain in detail any two of the following verses.

[16]

खालीलपैकी कोणतेही दोन श्लोक सविस्तर स्पष्ट करा.

- i) सदृशं चेष्टते स्वस्याः प्रकृतेर्जनवानपि।
प्रकृतिं यान्ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति॥
- ii) परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्।
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे॥
- iii) सर्वकर्माणि मनसा संन्यस्यास्ते सुखं वशी।
नवद्वारे पुरे देही नैव कुर्वन्न कारयन्॥

Q4) Summarise the third or Sixth Adhyaya of the Shrimadbhagvadgita.

[16]

श्रीमद्भगवद्गीतेच्या तिसऱ्या किंवा सहाव्या अध्यायाचा सारांश लिहा.

Q5) Write a short note on any one from sections A and B each.

[16]

‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातील प्रत्येकी कोणत्याही एकावर संक्षिप्त टीप लिहा.

Section - A

विभाग - ‘अ’

- i) कौत्साचे व्यक्तिचित्रण
Character sketch of कौत्स.
- ii) Attack on कुबेर.
कुबेरावरील आक्रमण.

Section - B

विभाग - ‘ब’

- i) Types of Yajnas
यज्ञाचे प्रकार
- ii) Ātmasaniyama
आत्मसंयम

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P188

[Total No. of Pages : 2

[4801] - 223

S.Y.B.A.

SANSKRIT (S - I) (संस्कृत)

काव्यशास्त्रविमर्श, वृत्तविचार व कौटिलीय अर्थशास्त्र (अधिकरण 1,6)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Q1) Explain with reference to the context any two of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

- i) एत द्विलक्षणा तु कविवाङ् निर्मितिः।
- ii) त्रयः समुदिताः न तु व्यस्ताः।
- iii) साक्षात्संकेतितं योऽर्थमभिधत्ते स वाचकः।
- iv) अन्योऽर्थो लक्ष्यते यत्सा लक्षणारोपिता क्रिया।

Q2) A) Explain with sanskrit definition and sanskrit illustration any two of the following figures of the speech. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन अलंकारांचे संस्कृतमधील लक्षण आणि उदाहरण सांगून स्पष्टीकरण करा.

- i) असंगतिः
- ii) अपहृतिः
- iii) अनन्वयः
- iv) रसनोपमा

B) Define any two वृत्त alongwith examples. [10]

कोणत्याही दोन वृत्तांचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा.

- i) उपगीतिः
- ii) प्रहर्षिणी
- iii) वसन्ततिलका
- iv) श्लोक (अनुष्टुप)

Q3) Write an essay type answer any one of the following : [10]

पुढीलपैकी एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- i) काव्यप्रयोजनानि।
- ii) षड्विधलक्षणा

P.T.O.

Q4) Explain with reference to the context any two of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

- i) भक्तिरेषा न बुद्धिगुणः।
- ii) चतस्र एव विधा इति कौटिल्यः।
- iii) शौचाशौचज्ञानममात्यानां राजा मार्गेत सत्त्रिभिः।
- iv) स्वधर्मः वैशस्याध्ययनं यजनं दानं कृषिपाशुपाल्ये वणिज्या च।

Q5) Write critical notes on any two of the following : [30]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीप लिहा.

- i) वृद्धसंयोगः
- ii) विद्यासमुद्देशः
- iii) शमव्यायामिकम्
- iv) गूढपुरुषोत्पत्तिः तत्र सञ्चारोत्पत्तिः।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P189

[Total No. of Pages : 3

[4801] - 224

S.Y.B.A.

SANSKRIT (Special Paper - II)

Vedasaurabha

वेदसौरभ

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

1) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

Q1) A) Translate into English or Marathi any two of the following Mantras with necessary notes. [6]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन मंत्रांचे मराठीत किंवा इंग्रजीत आवश्यक टीपेसह अनुवाद लिहा.

- i) त्वं विश्वस्य मेधिर दिवश्च गमश्च राजसि।स यामनि प्रति श्रुधि।
उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि पाशं मध्यमं चृत।अवाधमानि जीवसे॥
- ii) एषा शुभ्रा न तन्वो विदानोर्ध्वेव स्नाती दृशये नो अस्थात्।
अप द्वेषो बाधमाना तमास्युजा दिवो दुहिता ज्योतिषागात्॥
- iii) वि वृक्षान् हन्त्युत हन्ति रक्षसो विश्वं विभाय भुवनं महावधात्।
उतानागा ईषते वृण्यावतो यत् पर्जन्यः स्तनयन् हन्ति दुष्कृतः॥

B) Write an essay type answer to any one of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- i) Describe पुरुषसूक्त in ऋग्वेद.
ऋग्वेदातील पुरुषसूक्ताचे वर्णन करा.
- ii) Explain इन्द्रावरूणासूक्त in Rigveda.
ऋग्वेदातील इन्द्रावरूणासूक्त स्पष्ट करा.

P.T.O.

Q2) A) Translate into English or Marathi any two of the following mantras with necessary notes. [6]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन मंत्रांचे इंग्रजी किंवा मराठीत सटीप भाषांतर करा.

- i) पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह।
वसौष्पते नि रमय मय्येवास्तु मयि श्रुतम्॥
- ii) इमा आपः प्र भ्राम्ययक्ष्मा यक्ष्मनाशनीः।
गृहानुपःप्र सीदाध्यमृतेन सहाग्निना॥
- iii) यत् ते अपोदकं विषं तत् त एतास्वग्रभम्।
गृह्णामि ते मध्यममुत्तमं रसमुताव्रमं भ्रियसा नेशदादु ते॥

B) Write an essay type answer to any one of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर वर्णन करा.

- i) Explain 'मेधाजननसूक्त' in the Atharvaveda.
अथर्ववेदातील मेधाजननसूक्त स्पष्ट करा.
- ii) Various subjects dealt in the Atharvaveda.
अथर्ववेदातील विविध विषय स्पष्ट करा.

Q3) A) Explain with reference to the context any one of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) पालाशं पुष्टिकामस्य।
- ii) यशो वै सोमो राजा।

B) Write an essay type answer to any one of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- i) Explain the rite of उपनयन.
उपनयनविधी स्पष्ट करा.
- ii) Explain the story of मनुमत्स्य.
मनुमत्स्यकथा स्पष्ट करा.

Q4) A) Explain any one of the following with reference to the context. [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण लिहा.

- i) योऽयं वरो गूढमनुप्रविष्टो नान्यं तस्मान्नचिकेता वृणीते।
- ii) तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्यस्विद् धनम्।

B) Write an essay type answer to any one of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

- i) Explain भार्गवीवारूणीविद्या.
भार्गवीवारूणीविद्या स्पष्ट करा.
- ii) Explain the conversation between आरूणि & श्वेतकेतु
आरूणी व श्वेतकेतु यांच्यातील संवाद स्पष्ट करा.

Q5) A) Write a critical note on any one of the following : [6]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा.

- i) Deities in Rigveda.
ऋग्वेदातील देवता
- ii) Commentators of the Rigveda.
ऋग्वेदाचे भाष्यकार

B) Write critical notes on any two of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा.

- i) पौष्टिक कर्म in the Atharvaveda.
अथर्ववेदातील पौष्टिक कर्म
- ii) Importance of the study of ब्राह्मणग्रंथ.
ब्राह्मणग्रंथांच्या अभ्यासाचे महत्त्व
- iii) Style of उपनिषद.
उपनिषदांची भाषाशैली

Total No. of Questions : 8]

SEAT No. :

P190

[Total No. of Pages : 3

[4801] - 225

S.Y. B.A.

ARDHAMĀGADHĪ (PRAKRIT)

i) अगडदत्तमुणिअत्त कहा

ii) अभयवरवाणं

(2008 Pattern) (General)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Texts : i) अगडदत्त मुणिअत्तकहा (Vashudev Hindee)

ii) अभयवरवाणं of अम्बदेव (Ambdev Vivachit)

Q1) Translate into English or Marathi any two from the following :

[8]

पुढीलपैकी दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

- i) ततो सोहणंसि तिहि-करण नवखत्तदिवसमुहते सउण-कोउएहिं ईसत्थाउव-
विट्ठो आरंभो कओ । कड्ढिआ सिकागा, गहितो पंचविहो मुट्टी, जियंपुण्णागं,
लध्दो मुट्टिबंधो, ठिया य जायलक्खसिग्घया, दढप्पहारित्तं च, दुविहे ईसड त्थे
पडियगे जंतमुक्के य निप्फण्णो, अण्णोसु य तरूपडण-छेज्ज-भेज्जजंत-
फारचरियाविघणेसु अवधारिउवदिट्ठासु सत्थविहीसु।
- ii) भणइ य ममं-वच्छ! को सि तुमं अधित्तिबलसंततो? किं निमित्तं हिंडसि?
कत्तो वासी? कहिं वा वच्चसि? त्ति। ततो मया तस्स हिययहरणदक्खेण
भणिओ-भयवं! उज्जेणीओ हं परिक्खीणविहवो हिंडामि त्ति। ततो तेण
परिचित्तहारिणा भणिओ हं-पुत्त।मा बीहेहि, अहं ते विउलं अत्थसारं दलयामि।
- iii) ततो पड्डिया मो, गया य थोवंतरं, सुणामि य लोहाकर धम्ममाण धमधमंत-
सद्द। आसंकिओ णे हियणं-सप्पेण य भवियव्वं त्ति। पेच्छामो य पंथम्मि
ठियं पुरत्तो, अंजण पुंजनिगरप्पयासं, निल्लालियजमल जुयलजीहं, उक्कड-फुड-
वियड कुडिल -कक्कड-वियडफडा-डोवकरणदच्छं, तिभागूसियसरीरं महाभोगं नागं।

P.T.O.

Q2) Explain with reference to the context any two of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

- i) किं नु एयस्स भवणस्स देवया होज्ज? उदाहु माणुसि? त्ति।
- ii) पुत्त। अहं भे अज्ज सव्वेसि पाहुण्णयं करेमि?।
- iii) भयवं! अहं सो तुब्भं भायघायओ म्हि।

Q3) Who is the author of the 'अगडदत्तमुणिअत्तकहा' Try to Fix his date. [16]

'अगडदत्तमुणिअत्तकहा'चा कर्ता कोण आहे? त्याचा काल निश्चित करा.

OR/अथवा

How did अगडदत्त score a victory over the thief in the city of कोसंबी?

अगडदत्ताने कोसंबी नगरीतील चोरावर कसा विजय मिळविला?

Q4) Write a critical paragraph on any one of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

- i) military training of अगडदत्त.
अगडदत्ताचे लष्करी प्रशिक्षण.
- ii) आणंद कहा.

Q5) Translate any two of the following stanz as into English or Marathi : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) एवं वुत्ता नियबुद्धिगखिया वि य उवायमलभंत्ता।
ते छुहपिवाससोसियगता दीणत्तमणुपता।।
सेणियकुमरेण पुणो घेतुं पगलंतकलसबिंदुजलं।
धुणिउं करंडए मोयगाण चूरीए भोय विया।।
- ii) तो भणइ भदसेट्ठी 'कुमार तुह लक्खणाणि अक्खंति।
पुहईपलिद्ध उत्तमकुलक्कमं खतवंसस्स।।
एवं भणिऊण पमोय पसरपरिपूरिओ तओ सेट्ठी।
कारावेइ सुणंदाए पणिग्गहणं कुमारस्स।।

- iii) सा आह 'ताय मह अत्थि दोहलो तेण दुब्बलसरीरा।
जाणामि अभयदाणं वारणमारूहिय वियरेमि।।
तं निसुणिऊण सेट्ठी दोहलयं तीए पुरिय पहिट्ठो।
उव्वहइ तयणु गब्भं पमोयपरिपुरिया सा वि।।

Q6) Explain with reference to the context any two of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) अहवा उत्तमसत्ताण माणभुयाणं महादोसो।
- ii) रक्खेयव्वो कुमरो अलक्खएहिं अवायाणं।
- iii) नियछाय न्व नरेसर परिहरियव्वा पया न तए।

Q7) How was अभय कुमार captured by प्रद्योत? [16]

प्रद्योताने अभय कुमाराला कसे पकडले?

OR/अथवा

How did अभय कुमार obtain the four boons:

अभय कुमाराने चार वरांची प्राप्ती कशी करून घेतली?

Q8) Write critical paragraph on any one of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

- i) The statesmanship of अभयकुमार.
अभयकुमारची मुत्सद्देगिरी।
- ii) अशिवशांति।

२२२२

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P191

[Total No. of Pages : 3

[4801] - 226

S.Y.B.A.

PALI

Pali Kusumānjali
(2008 Pattern) (General Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Q1) A) Translate any two of the following passage into English or Marathi :[12]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

- i) अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच- “यस्स खो त्वं, आवुसो सारिपुत्त, पुण्णस्स नाम भिक्खुनो मन्ताणिपुत्तस्स अभिण्हं कित्तयमानो अहोसि सो भगवता धम्मिया कथाव सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो भगवता भासितं अभिनन्दित्वा उट्टयासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन अन्धवनं तेन पक्कन्तो दिवाविहाराया” ति।
- ii) एवं मे सुत्तं। एकं समयं भगवा नादिके विहरति गिञ्जकावसथे। तेन खो पन समयेन आयस्मा च अनुरुद्धो आयस्मा च नन्दियो आयस्मा च किम्बिलो गोसिङ्गसालवनदाये विहरन्ति। अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्टितो येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमि। अहसा खो दायपालो भगवन्तं दूरतो व आगच्छन्तं। दिस्वान भगवन्तं एतवोच “मा समण एतं दायं पाविसि। सन्तेत्थ तयो कुलपुत्ता अत्तकामरूपा विहरन्ति। मा तेसं अफासुमकासि” ति।
- iii) एवं मे सुत्तं। एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरमानो महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं पञ्चमत्तेहि भिक्खूसतेहि येन मनसाकटं नाम कोसलानं ब्राम्हणगामो तदवसरि। तत्र सुदं भगवा मनसाकटे विहरति उत्तरेन मनसाकटस्स अचिरवतिया नदिया तीरे अम्बवने। तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता ब्राम्हणमहासाला मनसाकटे पटिवसन्ति, सेय्यथिदं चङ्की ब्राम्हणो, तारूक्खो ब्राम्हणो, पोक्खरसति ब्राम्हणो, जाणुसोणि ब्राम्हणो, तोदेय्यो ब्राम्हणो, अञ्जे च अभिञ्जाता अभिञ्जाता ब्राम्हणमहासाला।

P.T.O.

B) Translate any two of the following passage into English or Marathi :[12]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

- i) खीणाय भवनेत्तिया दिष्टे धम्मे यथातथे।
न भयं मरणे होति भारनिक्खेपने यथा॥
सुचिण्णं ब्रम्हणरियं मे मग्गो चा पि सुभावितो।
मरणे मे भयं नत्थि रोगानमिव सङ्खये॥
सुचिण्णं ब्रम्हचरियं मे मग्गो चापि सुभावितो।
निरस्सादा भवा दिष्टा विसं पित्वा व छड्डितं॥
- ii) एत्तकंयेव ते आयु चवनकालो भविस्सति।
पटिगण्ह मया दिन्ने वरे दस वरूत्तमे॥
सक्केन सा दिन्नवरा तुट्टहट्टा पमोदिता।
ममं अब्भन्तरं कत्वा फुस्सती दसवरे वरी॥
ततो चुता सा फुसती खत्तिये उपपज्जथ।
जेतुत्तरम्हि नगरे सज्जयेन समागमि॥
यदाहं फुस्सतिया कुच्छं ओक्कन्तो पियमातुया।
मम तेजेन मे माता सदा दानरता अहु॥
- iii) चित्तकारसुकता व लेखिता सोभते सुभमुका पुरे मम।
ता जराय वलीहि पलम्बिता सच्चवादिवचनं अनज्जथा॥
भस्सरा सुरूचिरा यथा मणि नेत्तहेसुमभिनीलमायता।
ते जरायभिहता न सोभते सच्चवादिवचनं अनज्जथा॥
सण्हतुङ्गसदिसी च नासिका सोभते सु अभियोब्बनं पति।
सा जराय उपकूलिता विय सच्चवादिवचनं अनज्जथा॥

Q2) A) Explain with reference to context (any two):

[12]

कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- i) “यथा कथं पन तुम्हे, अनुरूद्धा, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरथा” ति?
- ii) “तस्मातिह मालुङ्क्यपुत्त अब्याकतं च मे अब्याकततो धारेथ ब्याकतं च मे ब्याकततो धारेथ”
- iii) “अपरिग्गहो भो गोतम”। “सवेरचित्तो वा अवेरचितो वा” ति?

B) Explain with reference to context (any two) : [12]

कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- i) 'पक्कामिस्सं च नालतो कोध नालाय वच्छति
बन्धती इत्थिरूपेण समणे धम्मजीविनो'
- ii) 'पञ्च छिन्दे पञ्च जहे पञ्च चुत्तारि भावये
पञ्चसङ्गतिगो भिक्खु ओघतिण्णो ति वुच्चति'
- iii) "तिणकट्टसमं लोकं यदा पञ्जाय पस्सति
ममत्तं सो असंविन्द 'नत्थि मे' ति न सोचति"

Q3) A) Give critical note on any two : [10]

कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीप लिहा.

- i) चुळमालुङ्कसुत्तं.
- ii) विसुद्धिमग्ग.
- iii) हत्थवनगल्लविहारवंस

B) Give critical note on any two : [10]

कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीप लिहा.

- i) अम्बपालीथेरी.
- ii) चरियापिटक.
- iii) थेरगाथा.

Q4) Answer in detail any one of the following : [12]

कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

'तेविज्जसुत्तं' या पाठाचे रसग्रहण करा.

किंवा

'अधिमुत्तत्थेरगाथा' या कवितेचे रसग्रहण करा.

[4801]-227

S.Y. B.A.

ARABIC (General Paper - II)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q. I. Translate into English or Urdu or ⁽¹⁶⁾ Marathi any Two of the following Passage:-

(الف) « كَانَتْ حَمَامَةٌ وَقَفَتْ فِي مِزْرَاعٍ نَلْتَقَطُ الْحَبَّ، فَابْصَرَهَا صَيَّادٌ وَلَفَتْ شَبَكَةً لَهَا، وَقَعَتْ الْحَمَامَةُ فِي شَبَكَةِ الصَّيَّادِ وَحَاوَلَتْ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الشَّبَكَةِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ. سَرَّتْ حَمَامَةٌ فَرَأَتْ أُخْتَهَا فِي الشَّبَكَةِ، أَسْرَعَتْ الْحَمَامَةُ إِلَى أُخْوَاتِهَا وَقَالَتْ: إِنَّ الْحَمَامَةَ (الْبَيْضَاءُ) فَجُوسَةً فِي شَبَكَةِ صَيَّادٍ - طَارَتْ إِلَى الشَّبَكَةِ وَحَاوَلَتْ أَنْ يُخْلَصَ الْحَمَامَةَ فَلَمْ يَقْدِرْ - قَالَتْ حَمَامَةٌ: إِنَّ الشَّبَكَةَ ثَقِيلَةٌ وَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدٌ مِنَّا أَنْ يَحْمِلَهَا - قَالَتْ حَمَامَةٌ عَقِيلَةٌ: نَتَعَاوَنُ فِي حَمَلِهَا وَنَطِيرُ بِهَا إِلَى مَكَانٍ لِحَيْدٍ، وَافْتَقَ الْحَمَامُ عَلَى الْفِكْرَةِ - »

(ب) « - عِيلَ أَنْ مَرَجَلًا مِنَ الْحَرْبِ دَخَلَ عَلَى الْمُحْتَضِمِ فَقَرَّبَهُ وَأَدْنَاهُ وَجَعَلَهُ نَدِيمَهُ،

← وَصَارَ يَدُ خُلِّ عَلَى أَحْرِيْمِهِ مِنْ غَيْرِ اسْتِئْذَانٍ
 وَكَانَ لَهُ وَزِيرٌ كَثِيرُ الْحَسَدِ، فَخَامَرَ مِنَ الْبَدَنِ
 - وَبِي وَحَسَدَهُ وَقَالَ فِي نَفْسِهِ: لَا بُدَّ مِنْ
 مَكِيدَةٍ عَلَى هَذَا الْبَدَنِ وَبِي - فَانْتَهَى قَدْ أَخَذَ
 بِقَلْبِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَبْعَدَ نِيَّ مِنْهُ - فَصَارَ
 يَتَلَطَّفُ بِالْبَدَنِ وَبِي وَأَتَى بِهِ إِلَى الْمَسْرُودِ، وَوَضَعَ
 لَهُ طَحَامًا كَثْرَ فِيهِ مِنَ الثُّومِ، فَلَمَّا أَكَلَ
 الْبَدَنُ وَبِي قَالَ لَهُ: اجْعُدْ، أَنْ لَقَرْتَنِي مِنَ الْأَمِيرِ
 فَيَشْتَمُّ مِنْكَ مَرَاتِحَةَ الثُّومِ فَيَسْأُذِي لِي ذَلِكَ -

(ج) - «حَكَى أَنَّ مَرَجُلًا قَدِمَ لِبَعْضِ أَدَقَائِدِ الْحُجَّ
 وَكَانَ مَعَهُ عَقْدٌ يُسَاوِي أَلْفَ دِينَارٍ، فَأَمَّا إِذَا بَيْعَهُ
 فَلَمْ يَجِدْ مَنْ يَشْتَرِيهِ فَوَضَعَهُ عِنْدَ مَرَجُلٍ عَطَّارٍ
 مَشْهُورٍ بِالصَّلَاحِ وَالِدَيَانَةِ، فَحَجَّ وَرَجَعَ
 بِهَدِيَّةٍ لِلْعَطَّارِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ - فَقَالَ لَهُ: مَنْ
 أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا صَاحِبُ الْعَقْدِ، فَقَالَ لَهُ: أَنَا
 لَا أَحْرُفُكَ، ثُمَّ ضَرَبَهُ وَطَرَدَهُ مِنْ حَالَتِهِ -
 فَذَهَبَ الرَّجُلُ إِلَى عَضُدِ الدَّوْلَةِ وَقَصَّ عَلَيْهِ خَبْرَهُ
 فَقَالَ: إِذَا ذَهَبَ وَاقَعْدُ عِنْدَهُ وَحِينَئِذَا أَمْرٌ عَلَيْكَ وَ
 أَقْرَبُكَ السَّلَامَ رَدَّ عَلَى السَّلَامِ وَأَنْتَ جَالِسٌ -

Q. 2. (A) Explain with reference to the context any four of the following: (08)

- ① طَابَ سَعْيِي بِالْأَمَلِ - كَسَيْتُ أَرْضِي بِالْكَسَلِ -
- ② نَمَائِي دُنَيْلِ الطَّلَبِ - لِأَبَالِي بِالتَّعَبِ -
- ③ أُبْنِي الْبَيْتَ الْحَسَنَ - بِنِظَامٍ لِلشَّكَنِ -
- ④ دُنْيَاكُمْ حَبِيبَةٌ - بِحُسْنِهَا وَالطَّيْبَةِ -
- ⑤ الْكِنَّهَا عِنْدَ امْرَأَةٍ - خَدَّاعَةٌ عَمْرَأَةٍ -
- ⑥ لَيْسَ لَهَا حَبِيبٌ - نَوَالِهَا قَرِيبٌ -
- ⑦ نَشْرُ الْمَقَالِ الْكَذِبِ - خَيْرُ الْخِصَالِ الْأَدَبِ -
- ⑧ الْيُخْلُ عَيْبٌ فَاصْحُحْ - وَالْجُودُ سِتْرٌ صَالِحٌ -

(B) Summarise any two of the following lessons: - (08)

- ① الْمَاهِي الصَّغِيرُ - ② الطَّيْبُ الْحَازِقُ -
- ③ مَنْ جَدَّ وَجَدَّ - ④ نَصَائِحُ غَالِيَةٍ -

Q. 3. Translate and Explain any two of the following surahs: - (16)

- ① سُورَةُ الرِّفَاحَةِ - ② سُورَةُ الْقَدَرِ -
- ③ سُورَةُ الزَّلْزَلِ - ④ سُورَةُ الْإِخْلَاقِ -

Q. 4. Define and illustrate any Two of the following Topics:- (16)

- ① أَلْفَعْلُ الضَّائِعِ الْمَنْصُوبِ ② الْأِسْمُ الْمَوْجُودُ
- ③ أَلْجَمْعُ الْمَكْسَرِ - ④ أَلْفِعْلُ الْأَسْمِ وَالنَّهْيُ -

Q. 5. (A) Translate into English: (08)
the following Passage :-

سَوَفَ يَفْتَحُ الْفَرَّاشُ بَابَ الْمَكْتَبِ فِي الصَّبَاحِ،
حَلَّ لَقْرًا وَتَكَلَّمَ الْحَرَبِيَّةَ فِي فَصْلِكَ - ؟
يَا مَا جَدُّ، اجْلِسْ عَلَى مَكْتَبِكَ وَأَقْرَأْ
الدَّرْسَ الْجَدِيدَ - يَا سَامِيَّةُ، لَا تَجْلِسِي
عَلَى ذَلِكَ الْكُرْسِيِّ - لَا تَلْعَبِي فِي الشَّجَرِ -
فَانْزَاخُوهَا بِالْجَائِزَةِ الْأُولَى فِي الْمَبَارَاةِ -

(B) Translate into Arabic the following (08)
Sentences:-

- ① Ayesha sits on the chair and reads the new lesson. ② Do you live in that big house? Go to the room and read your book. open your note book and write a short essay. Fatima go to the school in the morning and play in the garden. Write your name on the new book.

❧❧❧❧

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P193

[Total No. of Pages : 4

[4801]-228

S.Y. B.A.

ECONOMICS (General Paper - II)

Banking and Co-Operation in India

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat digrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any two) : **[10]**

- a) State the Types of Cheque.
- b) State the Evolution of Indian Banking.
- c) Write the Importance of Co-Operation.
- d) State the Defects of Primary Agricultural Credit Societies (PAC'S)

Q2) Write notes in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Principles of Co-Operation
- b) Endorsement
- c) Functions of state Co-Operative Banks.
- d) Problems of Co-Operative consumers society in Maharashtra.
- e) Monetary Policy.
- f) Dairy Co-Operatives

Q3) Answer the following questions in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- a) What is credit control? Explain the quantitative weapons of credit control.
- b) State the objectives and functions of NABARD.
- c) Explain the Nature and Importance of Co-Operation

P.T.O.

- d) State the structure of Indian Banking.
- e) Explain the problems of Housing Co-Operatives in Maharashtra.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 hundred words: **[20]**

- a) Explain the Achievements and failures of Nationalised banks.
- b) Explain the problems and suggest the remedies of Co-Operative Agricultural marketing.

Total No. of Questions : 4]

P193

[4801]-228

S.Y. B.A.

ECONOMICS (General Paper - II)

Banking and Co-Operation in India

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) जेथे आवश्यक आहे तेथे आकृती काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- अ) धनादेशाचे प्रकार सांगा.
ब) भारतीय बँक व्यवसायाची उत्क्रांती सांगा.
क) सहकाराचे महत्व लिहा.
ड) प्राथमिक शेती पत संस्थांचे दोष सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- अ) सहकाराची तत्वे
ब) पृष्ठांकन
क) राज्य सहकारी बँकेची कार्ये
ड) महाराष्ट्रातील ग्राहक सहकारी संस्थांच्या समस्या.
इ) चलनविषयक धोरण.
फ) सहकारी दुध संस्था.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- अ) पतनियंत्रण म्हणजे काय? पतनियंत्रणाची संख्यात्मक साधने स्पष्ट करा.
ब) नाबार्डची उद्दिष्टे आणि कार्ये सांगा.

- क) सहकाराचे स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय बँक व्यवसायाची रचना सांगा.
- इ) महाराष्ट्रातील सहकारी गृह निर्माण संस्थांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) :

[20]

- अ) राष्ट्रीयीकृत बँकांचे यश आणि अपयश स्पष्ट करा.
- ब) सहकारी कृषी विपणनातील समस्या स्पष्ट करा. व उपाययोजना सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P194

[Total No. of Pages : 4

[4801]-229

S.Y. B.A.

ECONOMICS

Micro - Economics

(2008 Pattern) (Special Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any two) : **[10]**

- i) Explain the scope of micro-economics.
- ii) Explain the Law of Demand.
- iii) State the characteristics of oligopoly.
- iv) Explain the Risk and Uncertainty theory of profit.

Q2) Write notes in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Importance of micro-Economics.
- ii) Average and marginal cost.
- iii) Characteristics of monopolistic competition.
- iv) Concept of Rent
- v) Price discrimination.
- vi) Pigovian welfare economics.

Q3) Answer the following questions in 200-250 words each (any three) : **[30]**

- i) Explain the determinant of supply.
- ii) Explain the Internal and External economics.
- iii) Explain the short-run equilibrium of the firm in monopolistic competition.

P.T.O.

- iv) Explain the characteristics of perfect competition.
- v) Explain the Liquidity preference theory of Interest.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words :

[20]

- i) Explain the Law of Diminishing marginal utility.
- ii) Explain the Ricardian Theory of Rent.

Total No. of Questions : 4]

P194

[4801]-229

S.Y. B.A.

ECONOMICS

Micro - Economics

(2008 Pattern) (Special Paper - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांते लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
- सूक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - मागणीचा नियम स्पष्ट करा.
 - अल्पविक्रेताधिकार स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - नफ्याचा धोका व अनिश्चितता सिद्धात स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे महत्व.
 - सरासरी व सिमांत खर्च.
 - मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये.
 - खंड संकल्पना
 - मूल्य भेद
 - पिगूचे कल्याणकारी अर्थशास्त्र
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणत्याही तीन) [30]
- पुरवठ्याचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
 - अंतर्गत व बाह्य बचती स्पष्ट करा.

- iii) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेत उद्योगसंस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.
- iv) पूर्णस्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- v) व्याजाचा रोखता पसंती सिद्धात स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणताही एका प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा :

[20]

- i) घटत्या सिमांत उपयोगितेचा नियम स्पष्ट करा.
- ii) रिकार्डोचा खंडाचा सिद्धात स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P195

[Total No. of Pages : 4

[4801]-230

S.Y. B.A.

ECONOMICS

Macro - Economics

(2008 Pattern) (Special Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any two) : **[10]**

- i) Explain the importance of macro-economics.
- ii) Assumption of J.B.Say's Law of Market.
- iii) Explain phases of Business cycles.
- iv) State the phillips curve.

Q2) Write notes in 100 words each (any four) : **[20]**

- i) Difference between micro-economics and macro-economics.
- ii) RBI's several money measures.
- iii) Demand pull Inflation.
- iv) Causes of Deflation.
- v) Elements of monetarism
- vi) Bank Rate Policy.

Q3) Answer the following questions in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- i) Explain the Keynesian theory of employment.
- ii) Explain the function of money.
- iii) State the causes of Inflation.

P.T.O.

- iv) State the phases of Business cycles.
- v) Explain the supply side economics.

Q4) Answer any one of the following question in 500 words : **[20]**

- i) What is meant by marginal efficiency of capital? Explain the factors of Affecting marginal efficiency of capital.
- ii) What is meant by macro-economic policy? Explain the objectives of marco-economic policy.

Total No. of Questions : 4]

P195

[4801]-230

S.Y. B.A.

ECONOMICS

Macro - Economics

(2008 Pattern) (Special Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- जे.बी.से.च्या बाजार विषय नियमांची गृहीते सांगा.
- व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फिलिप्स वक्र सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अंशलक्षी अर्थशास्त्र व समग्रलक्षी अर्थशास्त्रातील फरक.
- भारतीय रिझर्व्ह बँकेची पैशाची मापने.
- मागणी-ताणनिर्मित चलन वाढ.
- चलन संकोचाची कारणे.
- मुद्रावादाची मूलतत्वे.
- बँकदर धोरण

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- केन्सचा रोजगार सिद्धांत स्पष्ट करा.
- पैशाची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा.

- iii) चलनवाढीची कारणे सांगा.
- iv) व्यापारचक्राच्या अवस्था सांगा.
- v) पैशाच्या पुरवठ्याच्या बाजूचे अर्थशास्त्र स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- i) भांडवलाची सीमांत लाभक्षमता म्हणजे काय? भांडवलाच्या सीमांत लाभक्षमतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ii) समग्रलक्षी आर्थिक धोरण म्हणजे काय? समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P196

[Total No. of Pages : 8

[4801]-231

S.Y. B.A.

POLITICS (Optional)

G - 2 : Political and Social Movement in India

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following (50 words) [10]

- a) Philosophy of satyashodakh samaj.
- b) Gandhis Concept on truth.
- c) Naxalite Movement.
- d) Brahma samaj.

Q2) Answer any four of the following (100 words) [20]

- a) Problems of Project affected society.
- b) Ideology of Hindu Mahasabha
- c) Discuss the issues and method of the extremist era.
- d) Enron project.
- e) Problems of Peasents movement in India.
- f) Rise of Socialist Movement in India.

Q3) Answer any three of the following (250 words) [30]

- a) State the legacies and contribution of Indian National movement.
- b) Discuss the factors responsible for the rise of Hindu Politics.
- c) Explain the role of Leftist parties in workers movement.

P.T.O.

- d) Evaluate the efforts for women's empowerment.
- e) Explain the Non-Brahmin Movement.

Q4) Answer any one of the following (500 words) : **[20]**

- a) Explain the movements Related to Development Issues: Chipko and Narmada Bachao Movement.
- b) "Naxalite movement is a threat of the unity and Intergrity of India". Discuss.

Total No. of Questions : 4]

P196

[4801]-231

S.Y. B.A.

POLITICS (Optional)

G - 2 : Political and Social Movement in India

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्दांत) [10]
- अ) सत्यशोधक समाजाचे तत्वज्ञान
ब) गांधीजींची सत्याची संकल्पना
क) नक्षलवादी चळवळ
ड) ब्राम्हो समाज
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा (100 शब्दांत) [20]
- अ) समाजातील प्रकल्पग्रस्तांच्या समस्या
ब) हिंदू महासभा विचारसरणी
क) जहालमतवादी काळातील मुद्दे आणि पद्धतीवर चर्चा करा.
ड) एनॉन प्रकल्प
इ) भारतातील शेतकरी चळवळीच्या समस्या
फ) भारतातील समाजवादी चळवळीचा उदय
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (250 शब्दांत) [30]
- अ) भारतीय राष्ट्रीय चळवळीची उद्दिष्टे आणि योगदान सांगा.
ब) भारतीय हिंदू राजकारणाच्या उदयाला जबाबदार असलेल्या घटकांची चर्चा करा.
क) कामगार चळवळीतील डाव्यापक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.

ड) महिला सबलीकरणातील प्रयत्नांचे परीक्षण करा.

इ) ब्राम्हणेत्तर चळवळ

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (500 शब्दांत)

[20]

अ) विकासाच्या मुद्द्याशी संबंधित चिपको व नर्मदा बचाव अंदोलन स्पष्ट करा.

ब) “नक्षलवादी चळवळीमुळे भारताच्या एकता व अखंडतेला धोका आहे” चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

P196

[4801]-231

S.Y. B.A.

POLITICS

**G - 2 : Constitutional and Political Process in India
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) **[10]**

- a) Need of constitution.
- b) 74th Amendment of the constitution.
- c) Right to Equality.
- d) Economic Directive principals.

Q2) Write short notes in 100 words each. (any four) **[20]**

- a) Role of Regional parties.
- b) Administrative relationship between centre and state.
- c) Structure of election commission.
- d) Impact of state emergency.
- e) Fundamental Duties.
- f) Give the meaning of Judicial Review.

Q3) Answer any three questions in 200 to 250 words each. **[30]**

- a) Explain the structure functions and power of the Election commission?
- b) Explain the role of Religion and cast in Indian politics?

- c) Explain the Directive principles of state policy?
- d) Explain the law-making procedure.
- e) problems of women's movement.

Q4) Answer any one questions in 500 words.

[20]

- a) Explain the features of Indian federal system.
- b) Explain the role and functions of primeminister of India.

Total No. of Questions : 4]

P196

[4801]-231

S.Y.B.A.

राज्यशास्त्र

G - 2 : Constitutional and Political Process in India

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. [10]
- अ) राज्यघटनेची आवश्यकता.
ब) 74 वी घटना दुरुस्ती.
क) समतेचा हक्क.
ड) आर्थिक मार्गदर्शक तत्वे
- प्रश्न 2) कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]
- अ) प्रादेशीक पक्षांची भूमिका
ब) केंद्र व राज्य प्रशासकिय संबंध.
क) निवडणूक आयोगाची रचना
ड) राज्यातील आणि बाणीचे परिणाम
इ) मुलभूत कर्तव्य
फ) न्यायालयीन पुनर्विलोकनचा अर्थ सांगा.
- प्रश्न 3) कोणत्याही तीन प्रश्नांची 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. [30]
- अ) निवडणूक आयोगाची रचना, कामे व अधिकार स्पष्ट करा.
ब) भारतीय राजकारणातील धर्म व जातीची भूमिका स्पष्ट करा.
क) राज्याच्या ध्येयधोरणाची मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा.

- ड) विधी नियम निर्मितीची प्रक्रिया
इ) स्त्री चळवळीचे महत्व

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा.

[20]

- अ) भारतीय संघराज्य व्यवस्थेची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
ब) भारतीय पंतप्रधानाची कार्ये व अधिकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P197

[Total No. of Pages : 4

[4801] - 232

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

Western and Indian Political Thinkers

(2008 Pattern) (Special Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two questions (in 50 words each) :

[10]

- a) J.S. Mill's views on Utilitarianism.
- b) Locke's views on Natural rights.
- c) Dr. Ambedkar's critique of caste system.
- d) Aristotle's views on slavery.

Q2) Attempt any four questions (in 100 words each) :

[20]

- a) Mahatma Phule's understanding of British Rule.
- b) Dr. Ambedkar's views on Hindu Dharma.
- c) Aristotle's views on Revolution.
- d) John Locke's views on Civil society.
- e) Mahatma Gandhijis idea of Sarvodaya.
- f) Justice Ranade's views about British Government.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (in 250 words each) :

[30]

- a) Discuss J.S.Mill's thought on Liberty.
- b) Explain the contribution of Dr. Ambedkar in Dalit Movement.
- c) Explain Aristotle's Classification of state.
- d) Discuss Phule's contribution to the emancipation of India.
- e) Discuss Ranade's view about social reforms.

Q4) Attempt any one question (in 500 words) :

[20]

- a) Explain Marxian views on Revolution.
- b) Explain Mahatma Gandhi's thought about Satyagraha.

Total No. of Questions : 4]

P197

[4801] - 232

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

Western and Indian Political Thinkers

(2008 Pattern) (Special Paper - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- अ) जे.एस. मिलचा उपयुक्ततावाद
ब) लॉकचे नैसर्गिक हक्क विषयक विचार
क) डॉ. आंबेडकरांची जाती व्यवस्थेवरील मिमांसा
ड) अॅरिस्टॉटलचे संपत्तीविषयक विचार

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- अ) म. फुले यांची ब्रिटीश शासनाबदलची मते.
ब) डॉ. आंबेडकरांचे हिंदु धर्मविषयक विचार
क) अॅरिस्टॉटलचे क्रांतीविषयक विचार
ड) जॉन लॉकचा नागरीसमाजा संबंधीचा विचार
इ) म. गांधीजीची 'सर्वोदय' संकल्पना
फ) न्या. रानडे यांचे ब्रिटीश शासनासंबंधी विचार

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [30]

- अ) जे.एस. मिलच्या स्वातंत्र्य विषयक विचारांची चर्चा करा.
- ब) डॉ. आंबेडकरांचे दलित चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.
- क) अॅरिस्टॉटलचे राज्याचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- ड) महात्मा फुलेंच्या भारतीय स्त्रीमुक्तीवरील योगदानाची चर्चा करा.
- इ) रानडयाच्या सामाजिक सुधारणांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) : [20]

- अ) मार्क्सचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करा.
- ब) महात्मा गांधीचे सत्याग्रह विषयक विचार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P198

[Total No. of Pages : 4

[4801]-233

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - II)

Modern Political Analysis

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two questions (in 50 words each) : **[10]**

- a) Aims of Survey Method.
- b) Nature of Political Culture.
- c) What is Public Opinion?
- d) Limitations of Traditional Political Analysis.

Q2) Attempt any four questions (in 100 words each) : **[20]**

- a) Features of Political Socialization.
- b) Features of Behaviourism.
- c) Importance of Political Recruitment.
- d) Functions of Political System.
- e) Causes of Political Change.
- f) Limitations of Field Study.

Q3) Attempt any three questions (in 250 words each) : **[30]**

- a) Explain the types of Political Culture.
- b) Explain the features of Modern Political Analysis.
- c) Explain the agencies of Political Socialization.

P.T.O.

- d) Discuss the agencies of Political Communication.
- e) Explain the types of Political Change.

Q4) Attempt any one question (in 500 words) :

[20]

- a) Explain the levels of Political Participation.
- b) Explain the influencing factors of Political Development.

Total No. of Questions : 4]

P198

[4801]-233

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE (Special Paper - II)

Modern Political Analysis

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- अ) सर्वेक्षण पद्धतीचे उद्देश.
ब) राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप.
क) लोकमत म्हणजे काय?
ड) परंपरागत राजकीय विश्लेषणाच्या मर्यादा.

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- अ) राजकीय सामाजिकरणाची वैशिष्ट्ये.
ब) वर्तनवादाची वैशिष्ट्ये.
क) राजकीय भरतीचे महत्त्व.
ड) राजकीय व्यवस्थेची कार्ये.
इ) राजकीय बदलाची कारणे.
फ) क्षेत्रीय अभ्यासाच्या मर्यादा.

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [30]

- अ) राजकीय संस्कृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) आधुनिक राजकीय विश्लेषणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

- क) राजकीय सामाजिकरणाची साधने स्पष्ट करा.
- ड) राजकीय संसूचनाच्या साधनाची चर्चा करा.
- इ) राजकीय बदलाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) :

[20]

- अ) राजकीय सहभागाच्या पातळ्या स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय विकासावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P199

[Total No. of Pages : 4

[4801]-234

S.Y.B.A.

HISTORY (General Paper - II)

Modern India (1885-1992)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any two) : **[10]**

- a) State the 'Drain Theory' of Dadabhai Nauroji.
- b) Explain the concept of 'Two Nation' Theory.
- c) Role of sir sayyad Ahamad khan in the foundation of muslim league.
- d) What is ment by “Satyagraha”?

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Mount battan plan.
- b) Azad Hind fouz.
- c) Gadar party.
- d) Peasent Movement.
- e) Dalit Movement.
- f) Foreign relations of Indian and Pakistan.

Q3) Answer the following questions in 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Write the causes rise of Indian Exatermism.
- b) Explain the contribution of Indian news papers to Emargence and development of Indian Nationalism.

P.T.O.

- c) Give an account of feminist Movement.
- d) What do you know about the partitions of India?
- e) Discuss the salient features of Indian constitution.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) State the causes foundation of Indian National congress.
- b) Explain the significance of globalization and Economic Liberalisation.

Total No. of Questions : 4]

P199

[4801]-234

S.Y.B.A.

HISTORY (General Paper - II)

Modern India (1885-1992)

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
- अ) दादाभाई नौरोजींचा 'शोषण सिद्धांत' सांगा.
ब) द्विराष्ट्रवाद सिद्धांताची संकल्पना स्पष्ट करा.
क) मुस्लीम लीगच्या स्थापनेतील सर सय्यद अहमद खान यांची भूमिका.
ड) 'सत्याग्रह' म्हणजे काय?
- प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) माउंट बॅटन योजना
ब) आझाद हिंद सेना
क) गदर पार्टी
ड) शेतकरी चळवळ
इ) दलीत चळवळ
फ) भारत पाकीस्तान परराष्ट्रीय संबंध
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]
- अ) भारतीय जहालमतवादाची सविस्तर कारणे लिहा.
ब) भारतीय राष्ट्रवादाचा उदय व विकासात भारतीय वृत्तपत्रांचे योगदान स्पष्ट करा.

- क) स्त्रीवादी चळवळीचा वृत्तांत लिहा.
ड) भारताच्या फाळणीविषयी आपणास काय माहीती आहे?
इ) भारतीय राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या स्थापनेची कारणे सांगा.
ब) जागतिकीकरण आणि मुक्त अर्थव्यवस्थेचे महत्व विषद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P200

[Total No. of Pages : 4

[4801]-235

S.Y.B.A.

HISTORY (Special Paper - I)

Introduction to History

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any two) : **[10]**

- a) What is 'History'?
- b) What is 'Imperialist School' of Historiography?
- c) State the meaning of 'Historical Materialism'.
- d) Why Herodotus is called as the 'Father of History'?

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Importance of History
- b) Interpretation
- c) History and Geography
- d) Subaltern School of Historiography
- e) Arnold Toyanbee
- f) Romila Thapar

Q3) Answer the following questions in 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Explain the historical significance of the documents preserved in Pune Archives.
- b) What is 'Internal Criticism'? Which problems arises in it?
- c) Explain the Co-relations between History and Sociology.

P.T.O.

- d) State the salient features of Marxist School of Historiography.
- e) Make an assessment of R.C. Majumdar as a Indian historian.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) Examine the contribution of G.S. Sardesai as a maratha historian.
- b) Evaluate the contribution of Leopold van Ranke to the Historiography.

Total No. of Questions : 4]

P200

[4801]-235

S.Y. B.A.

HISTORY (Special Paper - I)

Introduction to History

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- अ) इतिहास म्हणजे काय ?
ब) 'साम्राज्यवादी इतिहासलेखन प्रवाह' म्हणजे काय ?
क) ऐतिहासिक भौतिकवादाचा अर्थ सांगा.
ड) हिरोडोटसला 'इतिहासाचा जनक' असे का म्हणतात ?
- प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]
- अ) इतिहासाचे महत्व
ब) अन्वयार्थ
क) इतिहास आणि भूगोल
ड) वंचितांचा इतिहासलेखन प्रवाह
इ) अर्नोल्ड टॉयन्बी
फ) रोमिला थापर
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- अ) पुणे अभिलेखागारातील कागदपत्रांचे ऐतिहासिक महत्व विशद करा.
ब) 'अंतरंग परिक्षण' म्हणजे काय ? त्यात कोणत्या अडचणी येतात ?

- क) इतिहास आणि समाजशास्त्र यांच्यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- ड) मार्क्सवादी इतिहासलेखन प्रवाहाची ठळक वैशिष्ट्ये नमूद करा.
- इ) भारतीय इतिहासकार या नात्याने आर.सी. मुजुमदार यांच्या कार्याचे मुल्यांकन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- अ) मराठ्यांचे इतिहासकार म्हणून जी.एस. सरदेसाई यांच्या योगदानाचे परीक्षण करा.
- ब) इतिहासलेखन शास्त्रातील लिओपोल्ड व्हॅन रँके यांच्या योगदानाचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P201

[Total No. of Pages : 8

[4801]-236

S.Y.B.A.

HISTORY (Special Paper - II)

Ancient India (3000 B.C. to 1200 A.D.)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any two) : **[10]**

- a) What is 'Archaeology'?
- b) What were achievements of Kanishka?
- c) Explain the literary contribution of Harshavardhana.
- d) What is 'Sangam Age'?

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Decline of Harappan Civilization
- b) Materialist School
- c) Social life of the Mauryas.
- d) Religious life of the Satvahanas
- e) Science in the age of Imperial Guptas
- f) Art of the Rashtrakutas

Q3) Answer the following questions in 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Explain the salient features of Harappan Civilization.
- b) Elaborate Buddhist Philosophy.
- c) Discuss the causes of decline of Maurya empire.

P.T.O.

- d) Describe the administration of the Imperial Guptas.
- e) Evaluate the achievements of the Chalukyas.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words :

[20]

- a) Write a detail account of vedic literature.
- b) Evaluate the achievements of Samrat Harshavardhana.

Total No. of Questions : 4]

P201

[4801]-236

S.Y.B.A.

HISTORY (Special Paper - II)

Ancient India (3000 B.C. to 1200 A.D.)

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- अ) पुरातत्वशास्त्र म्हणजे काय ?
ब) कनिष्काची काय कामगिरी होती ?
क) हर्षवर्धनाचे साहित्यातील योगदान स्पष्ट करा.
ड) संगम युग म्हणजे काय ?
- प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]
- अ) हडप्पा संस्कृतीचा न्हास
ब) भौतिक प्रवाह
क) मौर्यांचे सामाजिक जीवन
ड) सातवाहनांचे धार्मिक जीवन
इ) गुप्तकाळातील विज्ञान
फ) राष्ट्रकुट कला
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- अ) हडप्पा संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) बौद्ध तत्वज्ञान सविस्तर स्पष्ट करा.

- क) मौर्य साम्राज्याच्या पतनाची चर्चा करा.
- ड) गुप्तांचे प्रशासन वर्णन करा.
- इ) चालुक्यांच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा :

[20]

- अ) वैदिक वाङ्मयाचा सविस्तर वृत्तांत लिहा.
- ब) सम्राट हर्षवर्धनाच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

P201

[4801]-236

S.Y.B.A.

HISTORY (Special Paper - II)

History of U.S.A. (1914 to 2001 A.D.)

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each (any two) : **[10]**

- a) Write the fourteen points of President Woodrow Wilson.
- b) Explain the concept of 'Cold War'.
- c) Discuss Kashmir issue in brief.
- d) What was Dunkel proposal?

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) Objectives of the League of Nations
- b) Marshall Plan
- c) Star War
- d) America-Cuba relations
- e) GATT Treaty
- f) Consequences of terrorism

Q3) Answer the following questions in 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Discuss the causes of America's Participation in the First World War.
- b) Account for the Civil Rights movement in U.S.A.
- c) What were the objectives of NATO? What role did NATO play during cold war?

- d) Explain the relations between U.S.A. and Vietnam.
- e) Elaborate Open Trade Policy of U.S.A.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) Describe the programme of 'New Deal' of F.D. Roosevelt.
- b) Discuss the rise of America as world power.

Total No. of Questions : 4]

P201

[4801]-236

S.Y.B.A.

HISTORY (Special Paper - II)

History of U.S.A. (1914 to 2001 A.D.)

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- अ) वुड्रो विल्सन या अमेरिकन राष्ट्राध्यक्षांची चौदा तत्वे लिहा.
ब) शीत युद्धाची संकल्पना स्पष्ट करा.
क) काश्मीर प्रश्नाची चर्चा करा.
ड) डंकेल प्रस्ताव काय होता ?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]

- अ) राष्ट्रसंघाची उद्दिष्टे
ब) मार्शल योजना
क) स्टार वॉर (STAR WAR)
ड) अमेरिका - क्यूबा संबंध
इ) गॅट करार
फ) दहशतवादाचे परिणाम

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]

- अ) अमेरिकेने पहिल्या महायुद्धात सहभागी होण्याच्या कारणांची चर्चा करा
ब) अमेरिकेतील नागरी अधिकार चळवळीचा वृत्तांत द्या.

- क) नाटोची उद्दिष्टे काय होती? शीत युद्धाच्या काळात नाटोची भूमिका काय होती?
- ड) अमेरिका-व्हिएतनाम संबंध स्पष्ट करा.
- इ) अमेरिकेच्या मुक्त व्यापार धोरणाचे स्पष्टीकरण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा :

[20]

- अ) एफ.डी. रूझवेल्ट यांच्या न्यू डील कार्यक्रमाचे वर्णन करा.
- ब) जागतिक महासत्ता म्हणून अमेरिकेच्या उदयाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P202

[Total No. of Pages : 4

[4801]-237

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

**G - 2 : Indian Tribes and Tribal Welfare
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each : **[10]**

- a) State the Geographic classification of Indian Tribes.
- b) Describe the preparation for Anthropological field work.
- c) Explain the concept of 'Adivasi'?
- d) State the concept of Tribal Development.

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each : **[20]**

- a) Ghotul
- b) Report writing
- c) Nomadic Tribes
- d) Social life of warlis
- e) Tribal subplan
- f) School Drop-outs.

Q3) Answer any three questions of the following in 250 words each. **[30]**

- a) Discuss the cultural life of Bhils & Gonds.
- b) What is the importance of magic among the Tribes?
- c) Discuss the structure and functions of Youth Dormitories.

P.T.O.

- d) Explain the problems of Indian tribes.
- e) Explain the Integrated Tribal Development programme.

Q4) Answer any one question of the following in 500 words : **[20]**

- a) Distinguish between caste and tribe.
- b) Explain the various approaches to Tribal welfare.

Total No. of Questions : 4]

P202

[4801]-237

S.Y. B.A.

ANTHROPOLOGY

G - 2 : Indian Tribes and Tribal Welfare

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांची पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत लिहा. [10]

- अ) भारतीय आदिवासींचे भौगोलिक वर्गीकरण करा.
- ब) मानवशास्त्रीय क्षेत्रकार्याची पूर्वतयारी विषद करा.
- क) 'आदिवासी' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) आदिवासी विकासाची संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दापर्यंत टिपा लिहा. [20]

- अ) गोतुल
- ब) अहवाल लेखन
- क) भटक्या जमाती
- ड) वारलींच सामाजिक जीवन
- इ) आदिवासी उपयोजना
- फ) शैक्षणिक गळती

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दापर्यंत लिहा. [30]

- अ) भिल्ल आणि गोंडांच्या सांस्कृतिक जीवनावर चर्चा करा.
- ब) आदिवासींमध्ये जादूचे महत्व काय आहे?
- क) युवागृहाची रचना व कार्ये यांची चर्चा करा.

- ड) भारतीय आदिवासींच्या समस्या स्पष्ट करा.
इ) एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमाचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा :

[20]

- अ) जात आणि जमात यातील फरक स्पष्ट करा.
ब) आदिवासी कल्याणाचे विविध दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P203

[4801]-238

[Total No. of Pages : 8

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 210 : Geography of Human Resources
(2008 Pattern) (General Paper - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- i) State the definition of Human Geography.
- ii) What is possibilism?
- iii) State the names of Vedas.
- iv) Write the names of Pure Race.
- v) Write the name of Eskimo's house.
- vi) State the habitat location of Bushmen tribe.
- vii) What is morung?
- viii) Write any two names of Universal Religion.
- ix) What is seasonal migration?
- x) What is Brain drain?
- xi) Write the types of rural settlement.
- xii) Define population growth.
- xiii) Write any two criticisms on Malthusian theory.

P.T.O.

Q2) Answer in 50 words each (any two) : **[10]**

- i) Stop and Go determinism.
- ii) Stages of Human Evolution.
- iii) Language and National Integration.
- iv) Population as a resource.

Q3) Answer in 150 words each (any two) : **[20]**

- i) Write a note on contributions of Geographers in medieval period.
- ii) Explain the socio-economic life of Eskimos.
- iii) Write the philosophy of Islam religion.
- iv) Explain the causes of migration.

Q4) Answer in 300 words each (any two) : **[30]**

- i) Explain the branches of Human Geography.
- ii) What is human race? Explain the traits of human race.
- iii) Write a geographical account on Naga Tribe.
- iv) Explain with diagrams the pattern of rural settlements.

Total No. of Questions : 4]

P203

[4801]-238

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 210 : Geography of Human Resources

(2008 Pattern) (General Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न 1) प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) :

[20]

- i) मानवी भूगोलाची व्याख्या द्या.
- ii) संभववाद म्हणजे काय ?
- iii) वेदांची नावे सांगा.
- iv) मानवी शुद्ध वंशांची नावे लिहा.
- v) एस्किमो जमातीच्या घरांची नावे लिहा.
- vi) बुशमेन जमातीचे निवासी प्रदेश सांगा.
- vii) मोरूंग म्हणजे काय ?
- viii) वैश्विक धर्माची कोणतीही दोन नावे लिहा.
- ix) हंगामी स्थलांतर म्हणजे काय ?
- x) बुद्धिवहन म्हणजे काय ?
- xi) ग्रामीण वसाहतींचे प्रकार लिहा.
- xii) लोकसंख्या वाढीची व्याख्या लिहा.
- xiii) माल्थसच्या सिद्धांतावरिल कोणतेही दोन आक्षेप सांगा.

- प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]
- थांबा व जा निश्चयवाद
 - मानवी उत्क्रांतीचे टप्पे
 - भाषा व राष्ट्रीय एकात्मता
 - लोकसंख्या एक साधन संपदा
- प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]
- मध्ययुगीन काळातील भूगोल कारांच्या योगदानावर टिप लिहा.
 - एस्किमो जमातीचे सामाजिक व आर्थिक जीवन स्पष्ट करा.
 - इस्लाम धर्माचे तत्वज्ञान लिहा.
 - स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- मानवी भूगोलाच्या शाखा स्पष्ट करा.
 - मानवी वंश म्हणजे काय? मानवी वंशाचे मापदंड विशद करा.
 - नागा जमातीवर भौगोलिक वृत्तांत लिहा.
 - ग्रामीण वसाहतींची प्रारूपे आकृतीसह स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

P203

[4801]-238

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 210 : Geography and Natural Hazards
(2008 Pattern) (General Paper - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- i) Define the term Environmental science.
- ii) Give example of water ecosystem and desert ecosystem.
- iii) Give two examples of two Manmade Hazards.
- iv) What is "Determinism"?
- v) Give two reasons of Desertification.
- vi) Give two names of Biological Hazards.
- vii) Name two Earthquake prone areas.
- viii) Mention two causes of Landslide.
- ix) State two effects of Droughts.
- x) Give two causes of overpopulation.
- xi) What is deforestation?
- xii) What is meant by Disaster Management?
- xiii) State two effects of cyclones.

Q2) Answer in about 50 words each (any two) : **[10]**

- i) Explain the importance of Environmental science.
- ii) Describe the consequences of Earthquake.
- iii) What are the reasons of cyclone formation.
- iv) Give in brief the consequences of Tsunami.

Q3) Answer in about 150 words each (any two) : **[20]**

- i) Classify hazards and explain any one of them in detail.
- ii) How the management of floodprone area is carried out?
- iii) Describe the causes and effects of drought.
- iv) Explain the consequences of overpopulation.

Q4) Answer in about 300 words each (any two) : **[30]**

- i) Describe the causes, effects and management of soil erosion.
- ii) What is Landslide? Give causes and consequences of Landslide.
- iii) What is Disaster Management? Explain the importance of Pre Disaster and Post Disaster Management.
- iv) What is Population Explosion? Give effects and measures for Population Explosion.

Total No. of Questions : 4]

P203

[4801]-238

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 210 : Geography and Natural Hazards

(2008 Pattern) (General Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) :

[20]

- i) पर्यावरणशास्त्राची व्याख्या द्या.
- ii) जलपरिसंस्थेचे व वाळवंटी परिसंस्थेचे उदाहरण द्या.
- iii) मानवनिर्मित आपत्तीची दोन उदाहरणे सांगा.
- iv) “निसर्गवाद” म्हणजे काय ?
- v) वाळवंटीकरणाची दोन कारणे सांगा.
- vi) दोन जैविक आपत्तीची नावे लिहा.
- vii) भूकंप प्रवण प्रदेशाची दोन नावे लिहा.
- viii) भूस्खलन प्रक्रियेची दोन कारणे सांगा.
- ix) दुष्काळाचे दोन परिणाम सांगा.
- x) अतिरिक्त लोकसंख्येची दोन कारणे सांगा.
- xi) निर्वनीकरण म्हणजे काय ?
- xii) आपत्तीचे व्यवस्थापन म्हणजे काय ?
- xiii) चक्रीवादळाचे दोन परिणाम सांगा.

- प्रश्न 2) प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]
- पर्यावरणशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - भूकंपाचे परिणाम वर्णन करा.
 - चक्रीवादळाच्या निर्मितीची कारणे द्या.
 - त्सुनामीचे परिणाम थोडक्यात स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]
- आपत्तीचे वर्गीकरण करून एका नैसर्गिक आपत्तीची सविस्तर माहिती द्या.
 - पूरग्रस्त परिस्थितीचे व्यवस्थापन कसे केले जाते?
 - दुष्काळाची कारणे व परिणाम वर्णन करा.
 - अतिरिक्त लोकसंख्येचे परिणाम सांगा.

- प्रश्न 4) प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- मृदाधूपेची कारणे, परिणाम व व्यवस्थापनाचे वर्णन करा.
 - भूस्खलन/भूमिपात म्हणजे काय सांगून त्याची कारणे व परिणाम वर्णन करा.
 - आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय? आपत्तीपूर्व व पश्चात व्यवस्थापनाचे महत्त्व विषद करा.
 - लोकसंख्या विस्फोट म्हणजे काय? लोकसंख्याविस्फोटाचे परिणाम व त्यावरील उपाययोजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P204

[4801]-239

[Total No. of Pages : 8

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 220 : India - A Geographical Analysis (S - 1)
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- i) Give the geographical area of India.
- ii) State any two physical divisions of India.
- iii) Write the name of any two climatic regions in India.
- iv) What is "Loo"?
- v) State the regions of Littoral and swamp forest in India.
- vi) What is Deforestation?
- vii) Give two advantages of Hydro-electric power.
- viii) State two problems of Indian agriculture.
- ix) Write two locational factors affecting Location of cotton-textile industry.
- x) Write any two names of iron and steel producing centres in India.
- xi) Write any two industrial divisions of India.
- xii) Give two causes of population growth.
- xiii) State two advantages of air transport.

Q2) Answer in 50 words each (any two) :

[10]

- a) Explain the geographical and relative location of India.
- b) Explain the uses of Evergreen forest.

P.T.O.

- c) Give the problems in production of Hydro-electricity.
- d) Write a note on Industrial policy of India.

Q3) Answer in 150 words each (any two) **[20]**

- a) Explain the Geological characteristics of India.
- b) Describe the mechanism of Indian monsoon.
- c) Describe the distribution of iron-ore in India.
- d) Explain the importance of ports in India's national and international trade.

Q4) Answer in 300 words each (any two) : **[30]**

- a) Describe in detail Godavari drainage system.
- b) Give the major types of soil. Explain in detail black cotton soil and Red soil.
- c) Explain the importance of agriculture in Indian economy.
- d) Give a detail account on the distribution of population in India.

Total No. of Questions : 4]

P204

[4801]-239

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 220 : India - A Geographical Analysis (S - 1)

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टॅन्सिल्लस वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) :

[20]

- i) भारताचे भौगोलिक क्षेत्रफळ किती आहे?
- ii) भारताचे कोणतेही दोन प्राकृतिक विभाग सांगा.
- iii) भारतातील कोणत्याही दोन प्रमुख हवामान प्रदेशाची नावे लिहा.
- iv) 'लू' म्हणजे काय?
- v) मॅंग्रुव्ह किंवा सुंदरीवने यांचे क्षेत्र असलेले भारतातील प्रदेश सांगा.
- vi) निर्वणीकरण म्हणजे काय?
- vii) कोळशाचे चार प्रकार सांगा.
- viii) जलविद्युत शक्तीचे दोन फायदे सांगा.
- ix) भारतीय शेतीच्या दोन आर्थिक समस्या सांगा.
- x) सुती कापड उद्योगाच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे दोन घटक लिहा.
- xi) भारतातील दोन लोह पोलाद निर्मिती केंद्राची नावे लिहा.
- xii) भारतातील कोणत्याही दोन औद्योगिक विभागाची नावे लिहा.
- xiii) हवाई वाहतूकीचे दोन फायदे सांगा.

- प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन). [10]
- अ) भारताचे भौगोलिक स्थान व विस्तार स्पष्ट करा.
ब) सदाहरित वनांचे उपयोग स्पष्ट करा.
क) जलविद्युत निर्मिती मधील समस्या सांगा.
ड) भारताच्या औद्योगिक धोरणावर टिप्पणी द्या.
- प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन). [20]
- अ) भारतीय भूगर्भरचनेची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) भारतीय मान्सूनची निर्मिती स्पष्ट करा.
क) भारतातील लोहखनिजाचे वितरण स्पष्ट करा.
ड) भारताच्या राष्ट्रीय व परराष्ट्रीय व्यापारात बंदराचे महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन). [30]
- अ) गोदावरी नदी प्रणालीचे सविस्तर वर्णन करा.
ब) भारतातील प्रमुख मृदा प्रकार सांगून काळी कापसाची मृदा व तांबडीमृदा यावर सविस्तर लिहा.
क) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे महत्व स्पष्ट करा.
ड) भारतातील लोकसंख्येच्या वितरणाचा सविस्तर वृत्तांत द्या.

Total No. of Questions : 4]

P204

[4801]-239

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 220 : China - A Geographical Analysis (S - 1)
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each (any ten) :

[20]

- i) Give the geographical extent of china.
- ii) Write two main rivers of China
- iii) Give two major climatic types of China
- iv) What is deforestation?
- v) Give main two types of iron-ore of china.
- vi) Write any two importance of agriculture in economy of china.
- vii) Write any two factors affecting on location of fertilizer industry of china.
- viii) Write two importance of pipeline transportation in regional development of China.
- ix) Write any two name of natural region of china
- x) What is migration?
- xi) Write the names of any two mountain ranges in china
- xii) Name any two coal producing areas in china
- xiii) State any two densely populated areas in china

Q2) Answer in 50 words each (any two) :

[10]

- a) Geographical location of china
- b) Methods of soil conservation in China.

- c) Rural migration in china
- d) Communication technology in china

Q3) Answer in 150 words each (any two) **[20]**

- a) Describe the textile industry in china
- b) Give an account of composition of population in china
- c) Explain the role of road transportation in national development of china
- d) "Distribution of population is uneven in china" Explain.

Q4) Answer in 300 words each (any two) : **[30]**

- a) Explain the main physiographic division in china and describe any one of them in detail.
- b) State the neighbouring countries of china and explain relationship with them.
- c) Describe the distribution of chemical and automobile industries in china.
- d) Give an account of the importance of agriculture in china's economy.

Total No. of Questions : 4]

P204

[4801]-239

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 220 : चीन भौगोलिक विश्लेषण (S - 1)

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तासा]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) नकाशा आराखडा वापरण्यास परवानगी आहे.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न 1) पुढील प्रश्नाची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) :

[20]

- i) चीनचा भौगोलिक विस्तार द्या.
- ii) चीनमधील दोन मुख्य नद्यांची नावे लिहा.
- iii) चीनमधील दोन मुख्य हवामान प्रकाराची नावे द्या.
- iv) निवर्णीकरण म्हणजे काय?
- v) चीनमधील लोहखनिजाचे दोन मुख्य प्रकार द्या.
- vi) चीनच्या अर्थव्यवस्थेत कृषिक्षेत्राचे दोन महत्वाचे मुद्दे लिहा.
- vii) चीनमधील खत उद्योगाच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे दोन घटक लिहा.
- viii) चीनमधील प्रादेशिक विकासात नळवाहतूकीचे दोन महत्वाचे मुद्दे लिहा.
- ix) चीनमधील नैसर्गिक विभागाची दोन नावे लिहा.
- x) स्थलांतर म्हणजे काय?
- xi) चीनमधील कोणत्याही दोन पर्वतरांगांची नावे लिहा.
- xii) चीनमधील कोणत्याही दोन कोळसाउत्पादक विभागाची नावे लिहा.
- xiii) चीनमधील कोणत्याही दोन दाट लोकवस्तीच्या प्रदेशाची नावे लिहा.

- प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]
- अ) चीनचे भौगोलिक स्थान
 - ब) चीनमधील मृदा संवर्धनाच्या पद्धती
 - क) चीनमधील ग्रामीण स्थलांतर
 - ड) चीनचे दळणवळण तंत्रज्ञान

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) चीनमधील कापड उद्योगाचे वर्णन करा.
 - ब) चीनच्या लोकसंख्येची संरचना सविस्तर लिहा.
 - क) चीनच्या राष्ट्रीय विकासात रस्ते वाहतुकीचे महत्व विशद करा.
 - ड) चीनच्या लोकसंख्येचे वितरण असमान आहे विशद करा.

- प्रश्न 4) खालील प्रश्नाची उत्तरे 300 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- अ) चीनमधील मुख्य प्राकृतिक विभाग सांगून त्यापैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर वर्णन करा.
 - ब) चीनचे शेजारील राष्ट्रे सांगून त्याचे शेजारील राष्ट्राबरोबरचे सहसंबंध विशद करा.
 - क) चीनमधील रासायनिक व मोटार उद्योगाच्या वितरणाचे वर्णन करा.
 - ड) चीनच्या अर्थव्यवस्थेत कृषिक्षेत्राचे महत्व सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P205

[Total No. of Pages : 4

[4801]-243

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION (General Paper - II)

Theory of Public Administration

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) : **[10]**

- a) Scope of public administration.
- b) Span of control.
- c) Importance of training.
- d) Similarity between public Administration and private Administration.

Q2) Write notes in 100 words each. (any four) : **[20]**

- a) Judicial control over Administration.
- b) Family courts.
- c) Principle of co-ordination.
- d) Lok Nyayalaya.
- e) Unity of command.
- f) Benefits of promosation.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Write the bases of organization
- b) Explain the functions of line and staff agencies.
- c) POSDCORB
- d) Explain the principle of hierarchy
- e) Explain the types and functions of chief-executive

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) What is recruitment? Explain the methods of recruitment.
- b) Explain the Budgetary Process in India.

Total No. of Questions : 4]

P205

[4801]-243

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION (General Paper - II)

Theory of Public Administration

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना:- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) लोकप्रशासनाची व्याप्ती
- ब) नियंत्रण कक्षा
- क) प्रशिक्षणाचे महत्व
- ड) सार्वजनिक प्रशासन व खाजगी प्रशासनातील साम्य

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात टीपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) प्रशासनावरील न्यायालयीन नियंत्रण
- ब) कुटूंब न्यायालये
- क) समन्वयाचे तत्व
- ड) लोकन्यायालय
- इ) आज्ञेची एकता
- फ) बढतीचे फायदे

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [30]

- अ) संघटनेचे आधार लिहा.
- ब) रेखापक्ती व सहाय्यकारी अभिकरणाचे कार्ये स्पष्ट करा.
- क) पोस्टकार्ड
- ड) पदसोपान तत्व स्पष्ट करा.
- इ) मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याचे प्रकार व कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणताही एक प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. [20]

- अ) भरती म्हणजे काय? भरतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील अंदाजपत्रिकीय प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P206

[Total No. of Pages : 4

[4801]-244

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

S - 1 : Administrative Thinkers

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) : **[10]**

- a) State Kautilya's Machinery of Administration.
- b) Nehru's views on Bureaucracy.
- c) Chester Bernard's Theory of Authority.
- d) State Taylor's objectives of scientific management.

Q2) Write notes in 100 words each. (any four) : **[20]**

- a) State Herbert siman's views on Decision making model.
- b) Nehru's views on Decentralization.
- c) Taylor's concept of scientific management.
- d) State kautilya's principles of Administration.
- e) Herbert siman's views on Behaviouralism.
- f) Woodrow wilson's views on Administration.

Q3) Answer the following questions in 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Max weber's views on Legitimacy.
- b) State chester Bernard's views on organisation.
- c) Explain Nehru's views on socialism.

P.T.O.

- d) State Taylor's principles of scientific management.
- e) Explain Rigg's structural-functional Approach.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) Explain chester Bernard's power and functions of the chief Executive.
- b) Explain Rigg's Ecological Approach.

Total No. of Questions : 4]

P206

[4801]-244

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

S - 1 : Administrative Thinkers

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]
- अ) कौटिल्याची प्रशासकीय यंत्रणा सांगा.
ब) नोकरशाही संबंधी नेहरूंची मते.
क) चेस्टर बर्नार्डचा अधिकाराचा सिद्धांत.
ड) टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापना बाबतची उद्दीष्टे सांगा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
- अ) निर्णय प्रक्रिया प्रारूपा संबंधी हर्बर्ट सायमनची मते सांगा.
ब) विकेंद्रीकरण संबंधी नेहरूंची मते.
क) टेलर यांची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची संकल्पना.
ड) कौटिल्याची प्रशासकीय तत्वे सांगा.
इ) हर्बर्ट सायमनची वर्तनवादासंबंधी मते.
फ) वुड्रो विल्सनचे प्रशासनासंबंधी मते.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- अ) अधिमान्यते संबंधी मैक्स वेबरची मते.
ब) चेस्टर बर्नार्डचे संघटनेबाबतचे विचार सांगा.

- क) समाजवादा संबंधी नेहरूचे विचार स्पष्ट करा.
- ड) टेलट मांची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्वे सांगा.
- इ) रिग्जचा संरचनात्मक-कार्यात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा :

[20]

- अ) चेस्टर बर्नार्डने सुचविलेली प्रमुख अधिकाऱ्याचे अधिकार व कामे स्पष्ट करा.
- ब) रिग्जचा वातावरणात्मक दृष्टिकोण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P207

[Total No. of Pages : 4

[4801]-245

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION (Special Paper - II)

Institutions and Issues in Indian Administration

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) : **[10]**

- a) Explain the features of All India services.
- b) Explain the features of Bureaucracy.
- c) Impact of Globalization.
- d) State nature of Indian Training system.

Q2) Write the notes in 100 words each. (any four) : **[20]**

- a) Structure of union public service commission.
- b) Estimate committee.
- c) Types of Training.
- d) Social Justice.
- e) Importance of voluntary Agencies.
- f) Human Rights commission.

Q3) Answer the following questions in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Explain the functions of planning commission in India.
- b) State planning commission.
- c) Describe the role of voluntary organization.

P.T.O.

- d) State Reserve police Force.
- e) Explain impact of Liberalization.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) Discuss the various stages of Budgetary process.
- b) Explain the relationship between political and permanent executives.

Total No. of Questions : 4]

P207

[4801]-245

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION (Special Paper - II)

Institutions and Issues in Indian Administration

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
- अ) अखिल भारतीय सेवेची वैशिष्ट्ये लिहा.
ब) नोकरशाहिची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) जागतिकीकरणाचे परिणाम.
ड) भारतीय प्रशिक्षण व्यवस्थेचे स्वरूप सांगा.
- प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
- अ) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची रचना
ब) अनुमान समिती
क) प्रशिक्षणाचे प्रकार
ड) सामाजिक न्याय
इ) स्वयंसेवी संघटनांचे महत्व
फ) मानवी हक्क आयोग
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]
- अ) भारताच्या नियोजन आयोगाची कामे सांगा.
ब) राज्य नियोजन आयोग

- क) स्वयंसेवी संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) राज्य राखीव पोलीस दल
- इ) उदारीकरणाचे परिणाम सांगा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. [20]

- अ) भारताच्या अंदाजपत्रकाच्या विविध अवस्थांची चर्चा करा.
- ब) राजकीय कार्यकारी प्रमुख व प्रशासकीय कार्यकारी प्रमुख यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P208

[Total No. of Pages : 4

[4801]-246

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

G - 2 : Social Psychology

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each. (any two) : **[10]**

- a) Explain the three levels of behaviour.
- b) What is self-awareness?
- c) What is self-Identity?
- d) Explain the triangular theory of Love.

Q2) Write short notes in 100 words each. (any four) : **[20]**

- a) Functions of self
- b) Social loafing
- c) Social Rejection
- d) Components of Attitude.
- e) Obedience milgram's Research.
- f) Group Decision Making

Q3) Attempt any three questions in 200 to 250 words each : **[30]**

- a) Which are tool's of data collection?
- b) Explain the self-serving biases and sex differences in self-esteem measurement.

P.T.O.

- c) Explain the nature & causes of aggression.
- d) Explain the Leadership styles.
- e) Describe the factors affecting conformity.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) What is communication? State the codes of non-verbal communication.
- b) What is attribution? Explain the theories of attribution.

Total No. of Questions : 4]

P208

[4801]-246

S.Y.B.A.

मानसशास्त्र

G - 2 : सामाजिक मानसशास्त्र

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- अ) सामाजिक वर्तनाच्या तीन पातळ्या स्पष्ट करा.
ब) स्व-जाणीव म्हणजे काय?
क) स्व-ओळख म्हणजे काय?
ड) प्रेमाचा त्रिकोण थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) : [20]

- अ) 'स्व'ची कार्ये
ब) सामाजिक भटकंती/कामचुकारपणा
क) सामाजिक व्यजन/अस्विकार
ड) अभिवृत्तीच्या परिमिती
इ) आज्ञाधारता-मिलग्रॉयचे संशोधन
फ) समूह निर्णय प्रक्रिया

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]

- अ) सामाजिक मानसशास्त्राची प्रदत्त संकलनाची साधने कोणती?
ब) स्व-आदर मापनातील पूर्वग्रह व लिंगभेद स्पष्ट करा.

- क) आयुपकतेचे स्वरूप व कारणे स्पष्ट करा.
ड) नेतृत्वशैली स्पष्ट करा.
इ) अनुसारित्तेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) :

[20]

- अ) संप्रेषण म्हणजे काय? अशाब्दिक संप्रेषणाचे संकेत स्पष्ट करा.
ब) आरोपण म्हणजे काय? आरोपणाचे सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P209

[4801]-248

[Total No. of Pages : 8

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY (Special Paper - II)

Developmental Psychology

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two questions in 50 words each : **[10]**

- i) State the various stages in life span.
- ii) Explain the daily life in adulthood.
- iii) State the sensory development in infancy.
- iv) Explain the friendship in middle-childhood.

Q2) Write answers in 100 words each (any four): **[20]**

- i) Describe the problems of working women.
- ii) How does human life begin?
- iii) How does individual adjust to physiological changes in late adulthood.
- iv) Explain the hazards during adolescence.
- v) Explain the importance of heredity in pre-natal development.
- vi) Discuss the role of gender and career choices in early adulthood.

Q3) Attempt any three questions in 200 to 250 words each : **[30]**

- i) Explain the hazards in neonatal period.
- ii) Describe the factors affecting the physical development in preschool years.
- iii) Describe the development of 'self' in middle childhood.

P.T.O.

- iv) Describe the primary & secondary sex characteristics in adolescence.
- v) Explain the factors affecting pre natal development.

Q4) Attempt any one question in 500 words : **[20]**

- i) Explain the theory of cognitive development by piaget in infancy.
- ii) Describe in detail the cognitive development in early adulthood.

Total No. of Questions : 4]

P209

[4801]-248

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY (Special Paper - II)

Developmental Psychology

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- जीवनकक्षेतील विविध टप्पे सांगा
- वृद्धांची दिनचर्या स्पष्ट करा.
- नवजाताचा वेदनिक विकास स्पष्ट करा.
- मध्यबाल्यावस्थेतील मैत्री स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही 4 प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा : [20]

- नोकरी करणाऱ्या स्त्रियांच्या समस्या वर्णन करा.
- मानवी जीवनाची सुरुवात कशी होते?
- उत्तर प्रौढावस्थेत शारीरिक बदलांशी कसे समायोजन केले जाते?
- किशोरावस्थेतील धोके स्पष्ट करा.
- गर्भावस्थेतील 'अनुवंशिक देणगीचे' महत्व स्पष्ट करा.
- पूर्व प्रौढावस्थेतील लिंगभूमिकेनुसार व्यवसाय निवडीची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 - 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]

- नवजात अवस्थेतील धोके विशद करा.
- पूर्व शालेय वयातील शारीरिक विकासावर परिणाम करण्याच्या घटकांचे वर्णन करा.
- मध्यबाल्यावस्थेतील 'स्व संकल्पना' वर्णन करा.

- iv) किशोरावस्थेतील प्राथमिक व दुय्यम लैंगिक लक्षणे वर्णन करा.
- v) जन्मपूर्व विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा.

[20]

- i) शैशवावस्थेतील 'पियाजे' यांचा बोधात्मक विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ii) पूर्व प्रौढावस्थेतील बोधात्मक विकासाचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

P209

[4801]-248

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY (Special Paper - II)

**Positive Psychology and counseling Psychology
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any two questions in 50 words each : [10]

- i) Explain emotional Intelligence.
- ii) Describe the assessment of Children.
- iii) Explain the cognitive counseling.
- iv) Describe trait-factor counseling.

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- i) Resilience in childhood.
- ii) Positive emotions.
- iii) Happiness and well-being.
- iv) Determinants of happiness.
- v) Learned Optimism
- vi) The term-Hope.

Q3) Attempt any three questions in 200-250 words each : [30]

- i) Explain positive youth development.
- ii) Describe the stages of counseling process.
- iii) Explain the characteristics of effective counsellor.
- iv) Describe the importance of communication with children.
- v) Explain the Person-Centered counseling.

Q4) Attempt any one question in 500 words :

[20]

- i) Define positive psychology. Describe the negative aspects of human nature on the basis of traditional psychology.
- ii) What is counseling? Explain the characteristics of older adult as a client.

Total No. of Questions : 4]

P209

[4801]-248

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY (Special Paper - II)

Positive Psychology and counseling Psychology

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]
- भावनिक बुद्धिमत्ता स्पष्ट करा.
 - बालकांचे कार्यात्मक मापन वर्णन करा.
 - बोधात्मक समुपदेशन स्पष्ट करा.
 - गुणतत्व-घटक समुपदेन वर्णन करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात टिप लिहा. (कोणत्याही चार) : [20]
- बालकातील आनंदीवृत्ती स्थितीस्थापकत्व
 - सकारात्मक भावना
 - आनंदीवृत्ती आणि खुशाली
 - आनंदीवृत्तीचे घटक
 - अध्ययित आशावाद
 - 'आशा' संकल्पना
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- सकारात्मक युवा विकास स्पष्ट करा.
 - समुपदेन प्रक्रियेच्या अवस्थांचे वर्णन करा.
 - प्रभावी समुपदेशकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - बालकांबरोबर संवादाचे महत्व वर्णन करा.
 - व्यक्ति-केंद्रित समुपदेशन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- i) सकारात्मक मानसशास्त्र व्याख्या द्या. पारंपारिक मानसशास्त्राच्या आधारे मानवी स्वभावाचे नकारात्मक पैलूंचे वर्णन करा.
- ii) समुपदेशन म्हणजे काय? एक सल्लार्थी म्हणून वयस्क प्रौढांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P210

[Total No. of Pages : 4

[4801]-249

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT (General Paper - II)
Socio, Political, Economic and Religious thought
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each : **[10]**

- a) Briefly discuss Gandhiji's concept of Ashrama.
- b) Explain briefly Gandhiji's views on Role and status of women in society.
- c) Briefly examine Gandhiji's concept of Trusteeship.
- d) Explain Gandhiji's idea of sarvodaya.

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each : **[20]**

- a) Ramraj
- b) Village swaraj
- c) Interreligious harmony
- d) Vaishnavajan
- e) Socialism
- f) Non-Violence.

Q3) Answer any three of the following questions in 200 words each : **[30]**

- a) Explain Gandhiji's idea of Relation between man and society.
- b) How does Gandhiji wanted to bring the economic equality? State and evaluate.

P.T.O.

- c) Discuss fully Gandhiji's idea of Decentralization.
- d) Bringout the importance of Gandhiji's concept of religious instruction through education.
- e) Explain fully Gandhiji's idea of swadeshi.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words each: **[20]**

- a) Bringout the significance of Gandhiji's concept of 'Dignity of Labour'.
- b) Discuss fully Gandhiji's views on Democracy with the help of his critique on Totalitarianism and Communism.

Total No. of Questions : 4]

P210

[4801]-249

S.Y.B.A.

गांधी विचार : (जनरल पेपर - II)

गांधीजींचे सामाजिक, राजकीय, आर्थिक आणि धार्मिक विचार

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. [10]
- अ) गांधीजींची आश्रम संकल्पना थोडक्यात सांगा.
ब) गांधीजींची स्त्रियांची समाजातील भूमिका आणि दर्जा या बदल मते स्पष्ट करा.
क) गांधीजींच्या विश्वस्तता संकल्पनेचे थोडक्यात परीक्षण करा.
ड) गांधीजींची सर्वोदय संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. [20]
- अ) रामराज्य
ब) ग्रामस्वराज्य
क) आंतरधर्मिय सुसंवाद
ड) वैष्णवजन
इ) समाजवाद
फ) अहिंसा
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. [30]
- अ) गांधीजींची 'व्यक्ति-समाज संबंध' संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) गांधीजी समाजात आर्थिक समानता कशी आणू इच्छित होते? मुल्यांकन करा.

- क) गांधीजींची विश्वस्तता संकल्पना सविस्तर सांगून चर्चा करा.
- ड) गांधीजींच्या 'शिक्षणातून धार्मिक उपदेश' या संकल्पनेचे महत्त्व विशद करा.
- इ) गांधीजींची 'स्वदेशी' संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा. [20]

- अ) गांधीजींच्या 'श्रमप्रतिष्ठा' संकल्पनेचे महत्त्व विशद करा.
- ब) गांधीजींच्या लोकशाही संकल्पनेची एकाधिकारशाही आणि साम्यवादावरील टिकेसहित सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P211

[Total No. of Pages : 2

[4801]-250

S.Y. B.A.

YOGA (General Paper - II)

Yogvidya

(2008 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain any one from the following in 50 words : **[5]**

- a) Benefits of Yogascience.
- b) Joindarshan

Q2) Write short notes (any two) : **[10]**

- a) Personality factors.
- b) Causes of frustration.
- c) Meditation
- d) Techniques of chittavrittinirodha.

Q3) Answer any two question's from the following in 200 to 250 words : **[15]**

- a) Which are Astik Darshan? Describe any one of them.
- b) Explain the mental factors develop through yoga.
- c) Discuss the importance of yoga in personality development.

Q4) Attempt any one question in detail : **[10]**

- a) What are the factors of educational system? Explain the use of yoga for improving educational system.
- b) State the name, Precautions and benefits of Asana, pranayama and shuddhikriyas.

Total No. of Questions : 4]

P211

[4801]-250

S.Y. B.A.

YOGA (General Paper - II)

योगविद्या

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दांत स्पष्टीकरण द्या. [5]
अ) योगशास्त्राचे फायदे
ब) जैनदर्शन
- प्रश्न 2) टीपा द्या. (कोणत्याही दोन) [10]
अ) व्यक्तिमत्त्वाच्या क्षमता/घटक
ब) वैफल्याची कारणे
क) ध्यान
ड) चित्तवृत्ती निरोधांचे उपाय
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे द्या. [15]
अ) आस्तिक दर्शने कोणती? एका दर्शनाची सविस्तर चर्चा करा.
ब) मानसिक शक्ति सुधारण्यासाठी योगाचा उपयोग स्पष्ट करा.
क) योगाद्वारे व्यक्तिमत्त्वाचा विकास कसा होतो? चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. [10]
अ) शैक्षणिक प्रक्रियेचे घटक कोणते? शैक्षणिक प्रक्रिया विकासासाठी योगाचा उपयोग स्पष्ट करा.
ब) प्राणायाम, आसन व शूद्धिक्रियांचे प्रकार सांगून दक्षता व लाभ सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P212

[Total No. of Pages : 4

[4801]-251

S.Y. B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

G - 2 : Indian Culture

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words (any two) :

[10]

- a) What is 'Cultural Unity'?
- b) State the features of Pre-historic period.
- c) Write in brief the activities of Brahma-samaj.
- d) State about the Indian space-Technology.

Q2) Write short notes in 100 words each. (any four) :

[20]

- a) Features of Ancient Indian culture.
- b) Varṇa system.
- c) Spread of Jainism.
- d) Saint Kabir.
- e) Ancient Paintings.
- f) Information Technology.

Q3) Answer the following questions in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- a) State the sources of Ancient Indian culture.
- b) What is Varṇāshrama system?
- c) Explain the causes for the rise of Buddhism.

P.T.O.

- d) State the main teachings of sufism.
- e) Take a review of Ancient and Medieval Indian Astronomy and Mathematics.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) Describe the salient features of Harappan Civilization.
- b) State the contribution of Ramakrishna mission and Satyashodhak Samaj to the Socio-Religious Reforms Movement.

Total No. of Questions : 4]

P212

[4801]-251

S.Y. B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

G - 2 : Indian Culture

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- अ) 'सांस्कृतिक एकात्मता' म्हणजे काय?
- ब) प्रागैतिहासिक काळाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) ब्राह्मो समाजाचे कार्य थोडक्यात लिहा.
- ड) भारतीय अवकाश तंत्रज्ञानाविषयी सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार) : [20]

- अ) प्राचीन भारतीय संस्कृतीची वैशिष्ट्ये.
- ब) वर्णव्यवस्था
- क) जैन धर्माचा विस्तार
- ड) संत कबीर
- इ) प्राचीन चित्रकला
- फ) माहिती तंत्रज्ञान

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]

- अ) प्राचीन भारतीय संस्कृतीच्या अभ्यासाची साधने सांगा.
- ब) वर्णाश्रम पद्धती म्हणजे काय?

- क) बौद्ध धर्माच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
ड) सुफी संप्रदायाची मुख्य शिकवण सांगा.
इ) प्राचीन व मध्ययुगीन भारतीय खगोल शास्त्र व गणित यांच्या प्रगतीचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) : [20]

- अ) हडप्पा संस्कृतीच्या नगररचनेची ठळक वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
ब) समाज व धर्मसुधारणा चळवळीतील रामकृष्ण मिशन व सत्यशोधक समाज यांचे योगदान सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P213

[Total No. of Pages : 4

[4801]-252

S.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

G - 2 : Sociology of Family

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following concepts in 50 words each. (any two) : **[10]**

- a) Socialisation.
- b) Human Race
- c) Social Institutions.
- d) Nuclear Family

Q2) Write short notes in 100 words each. (any four) : **[20]**

- a) Types of Marriage.
- b) Socialisation of Child.
- c) Importance of education for family development.
- d) Family welfare.
- e) Demerits of Nuclear family system.
- f) Explain the objectives of Marriage Institution.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any three) : **[30]**

- a) Explain the importance of study of sociology.
- b) Explain the functions of Family.
- c) Describe in brief the basic development of human race.

P.T.O.

- d) Explain the role of Government in child welfare.
- e) Explain the prime causes of family disintegration.

Q4) Answer the following questions in 500 words (any one) : **[20]**

- a) Explain the merits and demerits of Joint family system.
- b) Write an essay on social Legislation about marriage and family in India after Independence.

Total No. of Questions : 4]

P213

[4801]-252
S.Y. B.A.
HOME ECONOMICS
G - 2 : Sociology of Family
(2008 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील संकल्पनांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]
- अ) सामाजिकीकरण
ब) मानवीवंश
क) सामाजिक संस्था
ड) अणु कुटुंब
- प्रश्न 2) प्रत्येक 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
- अ) विवाहाचे प्रकार
ब) बालकाचे सामाजिकीकरण
क) कुटुंब विकासात शिक्षणाचे महत्व
ड) कुटुंब कल्याण
इ) अणु कुटुंबाचे दोष
फ) विवाह संस्थेचे हेतू स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- अ) समाजशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा.
ब) कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा.

- क) मानवी वंशाच्या मुलभूत विकासाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- ड) बाल कल्याणातील सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) कुटुंब विघटनाची प्रमुख कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- अ) एकत्र कुटुंबपद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील विवाह व कुटुंबविषयक विधेयकावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P214

[Total No. of Pages : 12

[4801]-253

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (A) India's National Security

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each (any two) :

[10]

- a) What are the problems of SAARC?
- b) Explain geostrategic importance of Kashmir.
- c) State the strategic importance of Indian Ocean.
- d) What are the principles of Panchsheel?

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) :

[20]

- a) Nuclear Test 1998.
- b) Internal security.
- c) Causes of Terrorism.
- d) MacMohan Line.
- e) Objectives of Indias Foreign Policy.
- f) Nuclear Doctrine.

P.T.O.

Q3) Answer in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Explain the India's role in SAARC.
- b) State the causes and measures of Insurgency.
- c) Explain the meaning and concept of National security.
- d) Explain India's Defence Policy.
- e) Give an account of the activities of super power in the Indian Ocean.

Q4) Answer in 500 words (any one) : **[20]**

- a) Explain the relation between India and USA.
- b) State the principles of Indian Foreign Policy.

Total No. of Questions : 4]

P214

[4801]-253

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (A) India's National Security

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) :

[10]

- अ) सार्कच्या समस्या कोणत्या ?
- ब) काश्मीरचे भूसामरिक महत्व स्पष्ट करा.
- क) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्व सांगा.
- ड) पंचशीलची तत्वे कोणती ?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) 1998 ची आण्विक चाचणी
- ब) अंतर्गत सुरक्षा
- क) दहशतवादाची कारणे
- ड) मॅकमोहन रेषा
- इ) भारतीय परराष्ट्रीय धोरणाची उद्दिष्टे
- फ) अणुसिद्धांत

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- अ) भारताची सार्कमधील भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) विध्वलवाची कारणे आणि उपाय सांगा.
- क) राष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) भारताचे संरक्षण धोरण स्पष्ट करा.
- इ) हिंदी महासागरातील महासत्तांच्या हालचालींचा आढावा घ्या.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- अ) भारत आणि अमेरिका यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय परराष्ट्रीय धोरणाची तत्वे सांगा.

Total No. of Questions : 4]

P214

[4801]-253

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (B) Cold War

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each (any two) : [10]

- a) What is cold war?
- b) Explain the objectives of Truman plan.
- c) Give any 5 Articles of NATO.
- d) Explain the Gorbachev's Policy of Paristraika.

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

- a) Mao - Tse -Tung.
- b) Marshal Plan.
- c) End of cold war.
- d) Emergence of New cold war.
- e) Bay of pigs.
- f) Decline of cold war.

Q3) Answer in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Evaluate the SEATO Pact.
- b) Explain the nature and scope of cold war.
- c) State the causes of the disintegration of U.S.S.R.
- d) Explain in detail the cuban missile crisis.
- e) Discuss East European Revolution of 1989.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words : **[20]**

- a) Explain in detail the Truman plan.
- b) Describe the U.S.S.R.'s role in Korean war.

Total No. of Questions : 4]

P214

[4801]-253

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (B) Cold War

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- अ) शीत युद्ध म्हणजे काय?
ब) द्रुमन योजनेची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
क) नाटोची कोणतेही पाच कलमे सांगा.
ड) पेरिस्थाईका व्हो गोर्बाचेव्हचे धोरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- अ) माओ - त्से - तुंग.
ब) मार्शल योजना
क) शीत युद्धाची समाप्ती
ड) नविन शीत युद्धाचा उगम
इ) बे. ऑफ पिग्ज.
फ) शीत युद्धाचा न्हास

- प्रश्न 3) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- अ) सिअॅटो कराराचे मुल्यमापन करा.
- ब) शीत युद्धाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) यु.एस्.एस्. आर च्या विघटनाची कारणे सांगा.
- ड) क्युबा क्षेपणास्त्र संघर्ष सविस्तर स्पष्ट करा.
- इ) 1989 मधील पूर्व युरोपातील क्रांती वर चर्चा करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : [20]
- अ) ट्रुमन सिद्धान्त सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) यु.एस्.एस्. आर चे कोरियन युद्धातील कार्य विषद करा.

Total No. of Questions : 4]

P214

[4801]-253

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G - 2 : (C) Evolution of Strategic Thought

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each (any two) :

[10]

- a) Explain the concept of war by Dupic.
- b) State views by Marshal Foch about Art of war.
- c) Explain the concept of Grand strategy by Liddle Hart.
- d) State views by A.T. Mahan about Naval Strategy.

Q2) Write short notes in 100 words each (any four) :

[20]

- a) Clausewitz
- b) Moltke
- c) Ludendorff
- d) J.F.C. Fuller
- e) Che Guevava
- f) Douhet

Q3) Answer in 200 to 250 words each (any three) : **[30]**

- a) Explain theory of Air power by Douhet.
- b) Describe thought by Mao zedong about Guerrilla tuctics.
- c) State military thought by Ludendorff.
- d) Describe thought by Che Guevara about Guerrilla warfare.
- e) Explain Geopolitical theories by Karl Houshopher.

Q4) Answer in 500 words each (any one) : **[20]**

- a) Describe strategic thought by Clausewitz.
- b) State military thought by J.F.C. Fuller.

Total No. of Questions : 4]

P214

[4801]-253

S.Y. B.A.

संरक्षण आणि सामरिक शास्त्र

D.S. G - 2 : (C) सामरिक विचारांची उत्क्रांती

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : [10]

- अ) डपिक यांची 'युद्ध' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) मार्शल फोच यांचे 'युद्ध कला' या विषयीचे विचार सांगा.
क) लिडल हार्ट यांची 'विशाल युद्धधोरण' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ड) अँडमिरल ए.टी. महान यांचे 'नाविक युद्धधोरण' या विषयीची विचार सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- अ) क्लॉजविटझ
ब) मोल्टके
क) लूडेनडॉर्फ
ड) जे.एफ.सी. फुलर
इ) चे गोव्हरा
फ) डूहेट

- प्रश्न 3) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) : [30]
- अ) डूहेट यांचा 'हवाई शक्तीचा सिद्धांत' स्पष्ट करा.
- ब) माओ झेडाँग यांचे 'गनिमी डावपेचा' संबंधीचे विचार विषद करा.
- क) लूडेन डॉर्फ यांचे 'लष्करी विचार' सांगा.
- ड) चे गेव्हरा यांचे गनिमी यद्धपद्धती विषयीचे विचार विषद करा.
- इ) कार्ल हौशोफर यांचे 'भूराजनितीक सिद्धांत' स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) 500 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) : [20]
- अ) क्लॉजविटझ यांचे 'सामारिक विचार' विषद करा.
- ब) जे.एफ.सी. फुलर यांचे 'लष्करी विचार' सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P215

[Total No. of Pages : 8

[4801]-254

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

**D.S. S - 1 : (A) International & Regional Organisation
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each (Any two):

[10]

- i) Explain the basic principles of UN Charter.
- ii) Describe the structure of SAARC.
- iii) State the objectives of ASEAN.
- iv) Explain the functions of European Union.

Q2) Write short-notes in 100 words each (Any four):

[20]

- i) Functions of NAFTA.
- ii) General Assembly of UN.
- iii) UN peacekeeping.
- iv) Objectives of European Union.
- v) Functions of SAARC.
- vi) Human Rights.

P.T.O.

Q3) Answer in 200 to 250 words each (Any three): **[30]**

- i) Describe the hindrances and give suggestions in the working of UN.
- ii) Explain in detail the structure of NAFTA.
- iii) Discuss the power and functions of security council.
- iv) State aims and structure of ASEAN.
- v) Describe the role of UN in the field of Economic issue.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words. **[20]**

- i) Describe the UN contribution in Human Rights.
- ii) Discuss the suggestion of future of UN.

Total No. of Questions : 4]

P215

[4801]-254

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 1 : (A) International & Regional Organisation

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- i) संयुक्त राष्ट्रांच्या सनदेची मुलभूत तत्त्वे स्पष्ट करा.
- ii) सार्कची रचना विषद करा.
- iii) आशियानची उद्दिष्टे सांगा.
- iv) युरोपियन युनियनची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) नाफ्ताची कार्ये.
- ii) युनोची महासभा.
- iii) संयुक्त राष्ट्रांची शांती सेना.
- iv) युरोपियन युनियनची उद्दिष्टे.
- v) सार्कची कार्ये.
- vi) मानवी हक्क.

प्रश्न 3) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) संयुक्त राष्ट्रांच्या कार्यातील अडथळे व उपाय योजना विषद करा.
- ii) नाफ्ताची रचना सविस्तर स्पष्ट करा.
- iii) सुरक्षा समितीचे अधिकार व कार्ये यावर चर्चा करा.
- vi) आशियानची उद्दिष्टे आणि रचना सांगा.
- v) संयुक्त राष्ट्रांची आर्थिक क्षेत्रातील भूमिका विषद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा. [20]

- i) मानवी हक्कातील संयुक्त राष्ट्रांचे योगदान विषद करा.
- ii) संयुक्त राष्ट्रांच्या भवितव्या विषयीच्या उपाययोजनांवर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

P215

[4801]-254

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 1 : (B) India and Her Neighbours

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each (Any two):

[10]

- i) Explain the causes of 1965 war.
- ii) What are the objectives of SAARC?
- iii) What is Tibet problem?
- iv) Explain the geostrategic importance of Kargil.

Q2) Write short notes in 100 words each (Any four):

[20]

- i) Achievements of SAARC.
- ii) MacMahon Line.
- iii) Co-operation between India and Myanmar.
- iv) Maritime Border.
- v) Role of Navy in Bangla Desh War
- vi) Land Border of India.

Q3) Answer in 200 to 250 words each (Any three):

[30]

- i) Explain in brief the Indo-Bhutan Relations.
- ii) Describe in detail Indo-Nepal Relations.
- iii) Discuss India's geostrategic Location.
- iv) State India's role in the independence of Bangla Desh.
- v) Explain in detail the ethnic problems in Srilanka.

Q4) Answer any one in 500 words:

[20]

- i) State the elements of India's National Power.
- ii) Evaluate the India-Pakistan relation with Special reference to 'Kashmir Issue'.

Total No. of Questions : 4]

P215

[4801]-254

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S - 1 : (B) India and Her Neighbours

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- i) 1965 च्या युद्धाची कारणे स्पष्ट करा.
- ii) सार्कची उद्दिष्टे कोणती?
- iii) तिबेट समस्या काय आहे?
- iv) कारगीलचे भूसामरिक महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- i) सार्कचे यश
- ii) मॅकमहोन रेषा
- iii) भारत आणि म्यानमार यांच्यातील सहकार्य
- iv) सागरी सीमा
- v) बांगलादेश युद्धातील नौदलाची भूमिका
- vi) भारताची भूसीमा

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [30]

- i) भारत-भूतान संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.
- ii) भारत-नेपाळ संबंधाचे सविस्तर वर्णन करा.
- iii) भारताच्या भूसामरिक स्थानाबद्दल चर्चा करा.
- iv) बांगलादेश स्वातंत्र्यातील भारताची भूमिका सांगा.
- v) श्रीलंकेतील वांशिक समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. [20]

- i) भारताच्या राष्ट्रीय शक्तीचे घटक सांगा.
- ii) काश्मीर प्रश्नाचा संदर्भ देऊन भारत-पाकिस्तान संबंधाचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P216

[Total No. of Pages : 8

[4801]-255

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - S - 2 (A) Defence Economics

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each (Any two).

[10]

- a) What are the functions of public accounts committee.
- b) Explain the significance of economic warfare.
- c) State the means of war finance.
- d) How is defence budget prepared?

Q2) Write short notes in 100 words each (Any four)

[20]

- a) Rationing
- b) Strategic minerals
- c) Internal threats of India's security
- d) War potential
- e) Importance of Defence
- f) Scope of Economic Warfare

P.T.O.

Q3) Answer in 200 to 250 words each. (Any three)

[30]

- a) Explain the post war problems.
- b) Analyse the defence expenditure of India from 1947 to up date.
- c) State the nature and scope of economic warfare.
- d) Describe the effects of war on industry structure.
- e) Explain the aims and functions of estimate committee.

Q4) Answer any one in 500 words. (Any one)

[20]

- a) Explain the parliamentary control of defence budget in India.
- b) Describe the determinants of war potential.

Total No. of Questions : 4]

P216

[4801]-255

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - S - 2 (A) Defence Economics

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

अ) सार्वजनिक लेखा समितीची कार्ये कोणती ?

ब) आर्थिक युद्धपद्धतीचे महत्व स्पष्ट करा ?

क) युद्ध वित्ताची साधने सांगा ?

ड) संरक्षण अंदाजपत्रक कसे तयार केले जाते ?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

अ) रेशनिंग

ब) सामरिक खनिजे

क) भारताच्या सुरक्षेचे अंतर्गत धोके

ड) युद्ध क्षमता

इ) संरक्षणाचे महत्व

फ) आर्थिक युद्धपद्धतीची व्याप्ती

प्रश्न 3) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- अ) युद्धोत्तर काळातील समस्या स्पष्ट करा.
- ब) इ.स. 1947 पासून आजपर्यंतच्या भारताच्या संरक्षण खर्चाचे विश्लेषण करा.
- क) आर्थिक युद्धपद्धतीचे स्वरूप व व्याप्ती सांगा?
- ड) युद्धाचे औद्योगिक क्षेत्रावरील परिणाम विशद करा?
- इ) अंदाज समितीची उद्दिष्टे व कार्ये स्पष्ट करा?

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) भारतीय संसदेचे संरक्षण अंदाजपत्रकावरील नियंत्रण स्पष्ट करा.
- ब) युद्धाची क्षमता निर्धारित करणारे घटक विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

P216

[4801]-255

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

**D.S. - S - 2 (B) Military Psychology & Sociology
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 50 words each (Any two).

[10]

- a) State the techniques of morale boosting.
- b) Explain the concept of social institute.
- c) What are the principles of Psychology?
- d) State the functions of military leader.

Q2) Write short notes in 100 words each (Any four)

[20]

- a) Demerits of war
- b) Psychology of rumours
- c) Morale
- d) Group testing
- e) Hysteria
- f) Motivation

Q3) Answer in 200 to 250 words each. (Any three)

[30]

- a) Explain the Social effects of war.
- b) State the types of leadership.
- c) Explain the relation between Society and Soldier.
- d) Explain the Various dimensions of human behaviour.
- e) Explain the emotional problems during war.

Q4) Answer any one in 500 words.

[20]

- a) Describe the importance of discipline, moral in the military organisation.
- b) Explain the role of Armed forces in promoting national building.

Total No. of Questions : 4]

P216

[4801]-255

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. - S - 2 (B) Military Psychology & Sociology

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) मनोर्धेर्य वाढविण्याचे तंत्र सांगा.
- ब) सामाजिक संस्थेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) मानसशास्त्राची तत्वे कोणती.
- ड) लष्करी नेतृत्वाची कार्ये सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) युद्धाचे दोष
- ब) अफवांचे मानसशास्त्र
- क) मनोर्धेर्य
- ड) गट चाचणी
- इ) हिस्टेरिया
- फ) प्रेरणा

प्रश्न 3) प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[30]

- अ) युद्धाचे सामाजिक परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) नेतृत्वाचे प्रकार सांगा.
- क) सैनिक व समाज यांचे संबंध स्पष्ट करा.
- ड) मानवी वर्तणुकीचे विविध पैलु स्पष्ट करा.
- इ) युद्धकाळातील भावनिक समस्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) लष्करी संघटनेमधील शिस्त, मनोर्धेय याचे महत्व विशद करा.
- ब) राष्ट्रीय एकात्मता निर्माण करण्यातील सशस्त्र दलाची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P217

[Total No. of Pages : 4

[4801]-256

S.Y.B.A.

SOCIAL WORK

I - Introduction fields of Social Work

II - Population Education

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following in 50 words each:

[10]

- a) Explain the concept of labour welfare.
- b) Describe the problems of rural community.
- c) State the determinants of population growth.
- d) Explain the importance of family welfare.

Q2) Answer any four of the following in 100 words each:

[20]

- a) Explain the causes of unemployment.
- b) Describe the problems of the Aged.
- c) Explain the need of tribal welfare.
- d) State the characteristics of urban community.
- e) Explain the concept of child welfare
- f) Explain the objectives of correctional welfare.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following in 250 to 250 words each: **[30]**

- a) Explain the effect of large size family on individuals.
- b) Explain the effects of unemployment on community.
- c) Write a note on "Population Explosion".
- d) Briefly describe the various fields of Social Welfare.
- e) Explain the need for welfare of weaker sections.

Q4) Answer any one of the following in 500 words: **[20]**

- a) Discuss in detail the factors affecting population growth.
- b) Explain the concept, nature and Scope of Medical and Psychiatric Social Work.

Total No. of Questions : 4]

P217

[4801]-256

S.Y.B.A.

SOCIAL WORK

I - Introduction fields of Social Work

II - Population Education

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) कामगार कल्याण संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) ग्रामीण समुदायाच्या समस्यांचे वर्णन करा.
क) लोकसंख्या वाढीचे निर्देशक घटक विशद करा.
ड) कुटुंब कल्याण याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) बेरोजगारी चे कारणे स्पष्ट करा.
ब) वृद्धांच्या समस्यांचे वर्णन करा.
क) आदिवासी कल्याण याची गरज स्पष्ट करा.
ड) नागरी समुदायाची वैशिष्ट्ये विशद करा.
इ) बाल कल्याण संकल्पना स्पष्ट करा.
फ) सुधारत्मक कल्याणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा. [30]

- अ) मोठ्या आकाराच्या कुटुंबामुळे व्यक्तीवर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) बेरोजगारीमुळे समुदायावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
- क) 'लोकसंख्या विस्फोट' - टीपणी लिहा.
- ड) समाज कल्याणाच्या विविध क्षेत्राचे थोडक्यात वर्णन करा.
- इ) दुर्बल घटकांच्या कल्याणाची गरज स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) लोकसंख्या वाढीला परिणाम करणाऱ्या घटकांवर सविस्तर चर्चा करा.
- ब) वैद्यकीय आणि मानसिक समाज कार्याची संकल्पना, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

P1983

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

[4801]-258
S.Y. B.A.
G - 2 : COMMERCE
Business Accounting
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*

Q1) Answer the following questions(any 5)

[10]

- a) Define the term "Book-keeping"?
- b) State any two objects of Book-keeping?
- c) What is capital?
- d) What is Prime cost.
- e) Meaning of Real Account.
- f) What is trading account?
- g) What is discount?
- h) What is Goodwill?

Q2) Journalise the following transactions:-

[20]

April 2014

- 1 Rohan started his business with cash Rs. 15,000
- 2 Paid cash to Anil Rs. 5,000
- 5 Received cash from Dhoni Rs.3,500
- 8 Sold goods on credit to Sachin Rs. 1,500
- 12 Received commission Rs. 650
- 15 Deposited Rs. 3,000 in to Bank
- 18 Purchased furniture of Rs. 1,200 from Tukaram on credit.
- 20 Paid commission to an agent Rs. 100
- 25 Returned one chair of Rs. 200 to Tukaram
- 28 Paid for sundry expenses of Rs. 600

OR

What is financial accounting? Explain the limitations of financial Accounting.

P.T.O.

Q3) a) Following details have been obtained from the cost records of M/S Maharashtra Traders, Pune for the year 2013-14 **[15]**

	B
Purchases of Materials	68,500
Productive wages	28,000
Stock of materials on 31-3-2014	15,000
Works on cost	10,000
Stock of materials on 1-4-2013	12,000
Administrative overheads	11,000
Trade Discount	1,000
Dock charges on purchase of materials	4,500
Wages payable	2,000
Selling and Distribution expenses	16,500

Prepare a simple cost sheet and also calculate percentage of -

- i) Factory expenses to direct wages
- ii) Office expenses to factory cost
- iii) Selling and distribution expenses to factory cost

OR

Explain classification of accounts with example.

b) What do you mean by overheads? State various types of overheads. **[15]**

Q4) Write short notes on (any 4) **[20]**

- a) Subsidiary book
- b) Objects of cost accounting
- c) Principles of double entry
- d) Meaning and Format of trial balance
- e) Purchase requisition
- f) Importance of double entry

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P218

[Total No. of Pages : 4

[4801]-259

S.Y.B.A.

G - 2 : EDUCATION

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers of the following question in 50 words each: (Any Two)[10]

- a) Explain the importance of Secondary Education.
- b) Write the concept of Open University.
- c) Explain the nature of 'Shantiniketan'.
- d) Explain the concept of Learning.

Q2) Write short notes in 100 words each: (Any Four)

[20]

- a) Social Development in Later Childhood Stage.
- b) Classical Conditioning.
- c) John Dew's Problem Solving Method.
- d) Laws of Heredity.
- e) Difference between Growth and Development.
- f) Concept of Memory.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 to 250 words each: (Any three) [30]

- a) Explain the statement 'School is a Social Institute'.
- b) Write Naturalism of Roussean. Explain his views on women's Education.
- c) What is vocational Education? Explain the importance of vocational Education.
- d) What is Heredity? Write the educational importance of Heredity and Environment.
- e) 'Adolescence: Age of Storm' - Explain.
- f) What is Trial and Error method? Explain Thorndikes Laws of Learning.

Q4) Write the answer of the following questions in 500 words (Any one) [20]

- a) What is Character Development? Explain the role of School in Character Development of a Child.
- b) What is forgetting? What are the causes of forgetting? Suggest the remedies to overcome the problem of forgetting.

Total No. of Questions : 4]

P218

[4801]-259

S.Y.B.A.

G - 2 : शिक्षणशास्त्र

(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :ह 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) माध्यमिक शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) मुक्त विद्यापीठाची संकल्पना लिहा.
क) शांतीनिकेतनचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ड) अध्ययनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार)

[20]

- अ) किशोरावस्थेतील सामाजिक विकास
ब) अभिज्ञान अभिसंधानपद्धत
क) जॉन ड्युईची समस्या निराकरण पद्धत
ड) अनुवंशाचे नियम
इ) वाढ व विकासातील फरक
फ) स्मरणाची संकल्पना

- प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) [30]
- अ) शाळा एक सामाजिक संस्था आहे. हे विधान स्पष्ट करा.
- ब) रूसोचा निसर्गवाद सांगून, त्रि शिक्षण विषयक भूमिका स्पष्ट करा.
- क) व्यावसायिक शिक्षण म्हणजे काय? व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) अनुवंश म्हणजे काय? अनुवंश व परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व विशद करा.
- इ) कुमार आवस्थेस 'वादळी अशांततेचा काळ' असे का म्हणतात? हे स्पष्ट करा.
- फ) प्रयत्न प्रमाद पद्धती म्हणजे काय? ते सांगून थॉनडार्डकचे अध्ययन विषयक नियम स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) चारित्र्य संवर्धन म्हणजे काय? विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्य विकासात शाळेची भूमिका व कार्य स्पष्ट करा
- ब) विस्मरण म्हणजे काय? विस्मरणाची कारणे कोणती? विद्यार्थ्यांमधील विस्मरणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी उपाय सूचवा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 7

P219

[4801]-260

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

FMG - 2 : Operations Research

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator is allowed.
- 4) Graph paper will be supplied on demand.

Q1) Attempt each of the following:

[16]

- a) What is degeneracy in transportation problem? How to resolve it?
- b) Find the feasible region of the following LPP.

$$\text{Min } z = 2x_1 + 3x_2$$

Subject to

$$3x_1 + 5x_2 \leq 4$$

$$2x_1 - x_2 \leq 3$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- c) Define slack and surplus variable.
- d) "Assignment problem is the special case of Transportation problem". Justify.
- e) Define: i) Event ii) Critical activity
- f) Determine the saddle point, if it exists for the following game.

Player B

	B ₁	B ₂	B ₃
A ₁	-1	5	1
A ₂	3	6	4
A ₃	0	-3	1

P.T.O.

- g) Define two person zero sum game.
- h) Give any two situations where replacement model is applicable.

Q2) A) Attempt any one of the following: [6]

- i) Solve the following LPP by simplex method

$$\text{Max } z = 2 x_1 + 5 x_2$$

Subject to

$$x_1 + 3 x_2 \leq 3$$

$$3 x_1 + 2 x_2 \leq 6$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- ii) Solve the following LPP by dual simplex method

$$\text{Min } z = 3 x_1 + x_2$$

Subject to

$$x_1 + x_2 \geq 1$$

$$2 x_1 + 3 x_2 \geq 2$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

B) Attempt any two of the following: [10]

- i) Solve the following Assignment problem.

		Machines			
		M ₁	M ₂	M ₃	M ₄
Job	J ₁	5	7	11	6
	J ₂	8	5	9	6
	J ₃	4	7	10	7
	J ₄	10	4	8	3

- ii) Find the IBFS for the following Transportation problem by North West corner method.

- iii) Solve the following LPP by graphical method.

$$\text{Max } z = 3x_1 - 2x_2$$

Subject to

$$x_1 + x_2 \leq 1$$

$$2x_1 + 2x_2 \geq 4$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

Q3) A) Attempt any one of the following:

- i) Solve the following Transportation problem for maximizing profit by VAM.

	Origin				Destination			
	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄
					4	2	3	2
					5	4	5	2
					6	4	4	7
					4	11	4	6
					11	13		8
					19			8
Requirement	6	10	11	15				

- ii) Solve the following LPP by Big M - method.

$$\text{Min } z = 2x_1 + 3x_2$$

Subject to

$$x_1 + x_2 \geq 5$$

$$x_1 + 2x_2 \geq 6$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

B) Attempt any one of the following:

[8]

i) The data for a PERT network is given in the following table.

Activity	Time Estimate		
	to	tm	tp
1 - 2	1	7	13
1 - 6	2	5	14
2 - 3	2	14	26
2 - 4	2	5	8
3 - 5	7	10	19
4 - 5	5	5	17
6 - 7	5	8	29
5 - 8	3	3	9
7 - 8	8	17	32

a) Draw a project network.

b) Compute the expected project completion time.

ii) Solve the following game graphically.

		Player B				
		I	II	III	IV	V
Player A	1	$\begin{bmatrix} 3 \\ -1 \end{bmatrix}$	0	6	-1	$\begin{bmatrix} 7 \\ 1 \end{bmatrix}$
	2	$\begin{bmatrix} 3 \\ -1 \end{bmatrix}$	5	-2	2	$\begin{bmatrix} 7 \\ 1 \end{bmatrix}$

Q4) A) Attempt any one of the following:

[6]

- i) A transport company buys road tankers costing ₹ 50,000 each. From the data below advise management when a tanker should be replaced.

Year	1	2	3	4	5	6
Operating Cost (₹)	7500	8000	8500	9000	10000	12250
Resale Price (₹)	45000	40500	37500	36000	34500	33250

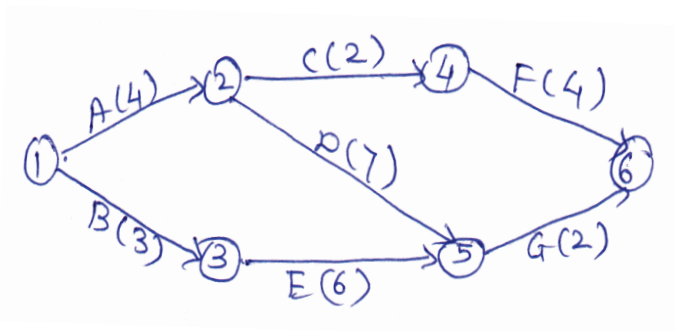
- ii) Reduce the following game by dominance property.

		Player B				
		1	2	3	4	5
Player A	I	1	3	2	7	4
	II	3	4	1	5	6
	III	6	5	7	6	5
	IV	2	0	6	3	1

B) Attempt any two of the following:

[10]

- i) From the project network given below, find the critical path and project duration.

- ii) There are 5 jobs, each of which must go through two machines A and B in the order AB. Processing time (in hours) are given below:

Job	:	1	2	3	4	5
Machine A	:	5	1	9	3	10
Machine B	:	2	6	7	8	4

Determine the sequence that minimise the total elapsed time. Also find total elapsed time.

- iii) Solve the following game.

Q5) A) Attempt any one of the following **[6]**

	Player B	
	Y_1	Y_2
Player A	X_1	X_2
	$\left[\begin{array}{cc} 1 & 0 \\ -4 & 3 \end{array} \right]$	

- i) The following table shows the jobs of project with their duration in days. Draw the network and determine the critical path. Also calculate total float of each activity.

Activity:	1-2	1-3	1-4	2-5	3-5	3-6	3-7	4-6	5-7	6-8	7-8
Duration: (days)	2	7	8	3	6	10	4	6	2	5	6

- ii) Six jobs to be processed at three machines A, B and C in the order ABC. The time taken by each job on each machine is indicated below. Determine the sequence for the jobs so as to minimize the processing time.

Jobs	Processing time in hours on machines		
	A	B	C
J ₁	7	8	11
J ₂	12	9	13
J ₃	11	5	9
J ₄	9	6	10
J ₅	8	7	14

B) Attempt any two of the following: [10]

i) Draw the arrow diagram (project network) for the following project.

Activity:	A	B	C	D	E	F	G	H
Predecessor (s)	-	-	A	A	B,C	B,C	D	E,D

ii) What are the three estimates needed for PERT analysis? Explain all the estimates.

iii) A book binder has one printing press and one binding machine and the manuscripts of books with the time to perform the two operations in hours are given. Find the optimal sequence and the total elapsed time.

Book	1	2	3	4	5	6
Printing time (hrs)	30	120	50	20	90	110
Binding time (hrs)	80	100	90	60	30	10

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P220

[Total No. of Pages : 3

[4801]-261

S.Y. B.A.

MATHEMATICAL STATISTICS (General)

Discrete Probability Distributions and Statistical Methods

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Symbols and abbreviations have usual meanings.
- 4) Use of calculator and statistical tables are allowed.
- 5) Graph paper will be provided on request.

Q1) Attempt any TWO of the following: [2 × 5 = 10]

- i) Obtain the relations between cumulants and moments upto 3rd order.
- ii) State and prove Poisson approximation to negative binomial distribution.
- iii) With usual notations, describe a large sample test for testing $H_0: \mu = \mu_0$ against $H_1: \mu \neq \mu_0$. Use 5% level of significance (l.o.s.).
- iv) Describe methods of construction of consumers price index numbers.

Q2) Attempt any FOUR of the following: [4 × 5 = 20]

- i) Define the cumulative distribution function of discrete random variable (r.v.). State properties of it.
- ii) Define the term 'moment generating function' (m.g.f.). Derive m.g.f. of the Negative Binomial distribution with parameters k and p.
- iii) Describe stepwise procedure of finding seasonal indices by simple average method.
- iv) If all the total correlation coefficients in a set of three variables are equal to ρ ($\rho \neq \pm 1$) then show that:

a)
$$r_{12.3} = \frac{\rho}{1 + \rho}$$

b)
$$1 - R_{1,23}^2 = \frac{(1 - \rho)(1 + 2\rho)}{(1 + \rho)}$$

P.T.O.

- v) At a traffic check post 20% of vehicles are found to be out of State. What is the probability that on a particular day 10th vehicle will found to be 3rd vehicle which is out of State?
- vi) A random sample of 28 pairs of observations from a bivariate normal population gave a correlation coefficient of 0.6963. Test whether the sample comes from a population with correlation coefficient 0.6? Use 1% level of significance.

Q3) Attempt any THREE of the following: [3 × 10 = 30]

- i) a) Obtain the recurrence relation between raw moments of Poisson distribution with parameter 'm'. Hence find its variance. [5]
 b) Define the term m.g.f. of bivariate r.v. State and prove its any two properties. [5]
- ii) Obtain the equation of regression plane of X_1 on X_2 and X_3 by the method of least squares. [10]
- iii) a) State and prove lack of memory property of geometric distribution. [5]
 b) The average number of misprint per page of a book is 1.5. Assuming the distribution of number of misprint to be Poisson, find number of pages containing more than two misprints if the book contains 900 pages. [5]
- iv) Define partial correlation coefficient. Derive the formula of $r_{12.3}$ in terms of total correlation coefficients. [10]
- v) a) Write a note on splicing and deflating related to index numbers. [6]
 b) Write a note on importance of national income. [4]

Q4) Attempt any ONE of the following: [1 × 20 = 20]

- i) a) Following is the data on scores of students in final statistics examination from two colleges:

College	A	B
Number of Students	72	84
Mean	62.75	53.58
Standard Deviation	8.60	15.69

Test whether the average score of students in college A is greater than the average score of students in college B. Use 5% l.o.s. [8]

- b) Define the residual of 2nd order in a trivariate data. Derive the expression for variance of $X_{1,23}$ [8]
- c) Write a note on Type I error and Type II error. [4]
- ii) a) Define the term multiple correlation coefficient in case of trivariate data. Derive the formula for multiple correlation coefficient ($R_{1,23}$) in terms of cofactors of correlation matrix. [10]
- b) In a random sample of 500 persons from state A, 198 are found to be consumers of vegetable oil. In another sample of 400 persons from state B, 159 are found to be consumers of vegetable oil. Test whether the data reveal a significance difference between states A and B as far as the proportion of vegetable oil consumption is concerned. Use 1% level of significance. [6]
- c) Describe any two methods of estimation of national income. [4]

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P221

[Total No. of Pages : 2

[4801]-262

S.Y.B.A.

ENGLISH

Understanding Fiction

(2008 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Text Prescribed:

- i) *Lord of the Flies: William Golding*
- ii) *Inside the Haveli: Rama Mehta*
- iii) *A Man of the People: Chinua Achebe*

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following:

[16]

- a) Define Novel and state its types.
- b) Explain the stream of consciousness technique used in the novel.
- c) What is an autobiographical novel? Give examples.
- d) Write a note on the role of a protagonist in a novel.
- e) Differentiate flat and round characters.
- f) Explain the concept of allegory.

Q2) Attempt any four in the following in not more than 150 words each:

[16]

- a) Describe 'Lord of the Flies'. as a moral allegory.
- b) Comment on the plot construction of 'Lord of the Flies'.
- c) Bring out the importance of the major symbols used in 'Lord of the Flies'.
- d) Write a note on the role of Ralph in 'Lord of the Flies'.
- e) Point out the significance of the beginning and ending of 'Lord of the Flies'.
- f) Explain how Simon is an intended Christ figure in the novel.

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following: **[16]**

- a) Attempt a character sketch of Geeta.
- b) Discuss 'Inside the Haveli' as a social novel.
- c) Comment on the structure of the novel 'Inside the Haveli'.

Q4) Attempt any two in the following in not more than 150 words each: **[16]**

- a) Comment on the character of Nanga in 'A Man of the People'.
- b) Analyse 'A Man of the People' as a commentary on Nigerian society.
- c) Discuss the technique of narration in 'A Man of the People'.

Q5) Attempt any four of the following: **[16]**

- a) Comment on the narrative technique in 'Lord of the Flies'.
- b) Bring out the elements of irony in 'Lord of the Flies'.
- c) Discuss 'Inside the Haveli' as a feminist novel.
- d) Examine the ending of the novel 'Inside the Haveli'.
- e) Comment on use of satire in 'A Man of the People'.
- f) Write a note on the plot of construction of 'A Man of the People'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P222

[Total No. of Pages : 2

[4801]-263
S.Y. B.A.
ENGLISH (Special Paper - I)
Understanding Drama
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Texts Prescribed:

- i) 'The Importance of Being Earnest' by Oscar Wilde*
- ii) 'Death of a Salesman' by Arthur Miller*
- iii) 'Hayavadana' by Girish Karnad*

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four of the following:

[16]

- a) 'No conflict, no drama'. Explain.
- b) What are the various kinds of plot.
- c) Point out the significance of dialogues in a play.
- d) Write a short note on the absurd drama.
- e) Point out the difference between a comedy and a tragi-comedy.
- f) What do you mean by a flat character? Give examples.

Q2) Attempt any four of the following:

[16]

- a) Point out the significance of the title 'The Importance of Being Earnest'.
- b) Comment on the use of wit and humour in 'The Importance of Being Earnest'.
- c) Attempt a character sketch of Lady Bracknell.
- d) Write a note on the setting of 'The Importance of Being Earnest'.
- e) How does Wilde deal with the theme of love in 'The Importance of Being Earnest'?
- f) Compare and contrast the characters of Gwendolin and Cecily.

P.T.O.

Q3) Attempt any two of the following: **[16]**

- a) Write a critical note on the use of expressionism in 'Death of a Salesman'.
- b) Analyse Willy Loman as a tragic hero.
- c) Comment on the role of Willy's Sons in 'Death of a Salesman'.

Q4) Attempt any two of the following: **[16]**

- a) Point out the significance of the first act of 'Hayavadana'.
- b) Attempt a character sketch of Devdatta.
- c) Comment on the role of chorus in 'Hayavadana'.

Q5) Attempt any four of the following: **[16]**

- a) Analyse 'The Importance of Being Earnest' as a comedy of manners.
- b) How does Wilde use parallel structures in 'The Importance of Being Earnest'.
- c) Point out the significance of the minor characters in 'Death of a Salesman'.
- d) Comment on the ending of 'The Death of a Salesman'.
- e) How does Karnad develop the plot of 'Hayavadana'.
- f) Comment on the use of dialogues in 'Hayavadana'.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P223

[Total No. of Pages : 3

[4801]-264

S.Y.B.A.

ENGLISH (Special Paper - II)

Understanding Poetry

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Text Prescribed: Poetry Down the Ages.

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following:

[16]

- i) What is 'ballad'? Explain its features with reference to the ballad you have studied.
- ii) State the difference between 'simile' and 'metaphor'.
- iii) Explain 'hyperbole' with two examples.
- iv) Explain the structure of 'sonnet' as a form of poetry.
- v) Comment on the 'rhyme' in poetry with suitable examples.
- vi) What is 'ode'? Explain with examples.

Q2) Answer any four of the following:

[16]

- i) Explain how grief and love are expressed in Tennyson's 'From In Memorium'.
- ii) Explain why the poet is not disturbed at the thought of bidding farewell to his beloved in 'A valediction: Forbidding mourning'.
- iii) Discuss William Blake's 'The Chimney Sweeper' as an intensely moving and effective poem.
- iv) Explain the features of the Skylark's song that impress and inspire Shelley.
- v) How does Shakespeare's 'A Requiem' suggest that death is the ultimate leveller of differences in human society?
- vi) Comment on the theme and structure of Andrew Marvell's 'To His Coy Mistress'.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following: **[16]**

- i) Explain the Irish Airman's attitude towards the war he is fighting in.
- ii) Discuss Hopkin's 'Felix Randal' as a poem about the mutual relationship between a dying man and the priest.
- iii) Discuss 'Goodbye Party for Miss Pushpa T.S' as a hilarious mimicry of Indian English.

Q4) Answer any two of the following: **[16]**

- i) Explain Whitman's 'Gods' as an invocation that sings praise to the many things that inspire him.
- ii) What according to R. Parthsarathy has been the impact of different rulers on Delhi?
- iii) Discuss the theme of 'Robert Frost's 'The Road Not Taken'.

Q5) Explain with reference to the context any four of the following: **[16]**

- i) Lover divine and perfect Comrade,
Waiting content, invisible yet, but certain
Be thou my God.
- ii) He visited, still fitting
Then, like a timid man,
Again he tapped - 't was flurringly-
And I became alone.
- iii) Whenever I asked her to do anything
She was saying 'Just now only
I will do it'. That is showing
good spirit. I am always
appreciating the good spirit.

- iv) Tomorrow,
I'll sit at the table
When company comes
Nobody'll dare
Say to me
'Eat in the kitchen'
Then.
- v) Sickness broke him. Impatient, he cursed at first, but mended
Being anointed and all; though a heavenlier heart began some
Months earlier, since I had our sweet reprove and ransom
Tendered to him.
- vi) Two girls, Honey and Bunny, go to school
On half fees. Wife, heirloom pearl in her nose-ring,
Pregnant again. His first son trainee in telegraphy
has telegraphed thrice already for money.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P224

[Total No. of Pages : 3

[4801]-265

S.Y. B.A.

PHYSICAL EDUCATION (Theory)

(2011 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following in 50 words: (Any Two) **[5]**

- a) List down the Throwing Events in Athletics.
- b) Explain the meaning of Yoga.
- c) The Olympic Flag.

Q2) Answer the following in 100 words: (Any Two) **[10]**

- a) Explain the 'Seat & Reach' test in detail.
- b) Explain the steps of long jump skill.
- c) Objectives of Olympic Games. Explain.

Q3) Answer the following in 200-250 words: (Any Two) **[15]**

- a) Principles of Physical Fitness explain in detail.
- b) Explain eight stages of Yoga in detail.
- c) Importance of BMI & WHR in physical fitness explain in detail.

Q4) Answer in 500 words: (Any one) **[10]**

- a) Draw a neat diagram of kho-kho ground and list down the fundamental rules in kho-kho.
- b) Draw a neat diagram of Hand Ball ground and list down the fundamental skills in Hand Ball.

Total No. of Questions : 4]

P224

[4801]-265
S.Y. B.A.
शारीरिक शिक्षण (थियोरी)
(2011 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [5]

- अ) मैदानी स्पर्धेतील फेकीच्या बाबींची यादी लिहा.
ब) 'योगा' चा अर्थ सांगा.
क) ऑलिम्पिक ध्वजाबाबत माहिती लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) 'सिट अँड रिच' या कसोटीबद्दल सविस्तर माहिती लिहा.
ब) लांब उडी मधिल कौशल्यांचा पायऱ्या स्पष्ट करा.
क) ऑलिम्पिक खेळाचे ध्येय स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [15]

- अ) शारीरिक क्षमतेचे तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) आष्टांगयोगा बद्दल सविस्तर माहिती लिहा.
क) बी. एम. आय. अँड डब्लू. एच. आर. चे शारीरिक क्षमतेसाठीचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) खो-खो या खेळाच्या मैदानाची मोजमापासह आकृती काढून खो-खो मधिल मुलभूत नियमांची माहिती लिहा.
- ब) हॅण्डबॉल या खेळाच्या मैदानाची मोजमापासह आकृती काढून हॅण्डबॉल मधिल मूलभूत कौशल्य लिहा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P225

[Total No. of Pages : 4

[4801]-266

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

MG - 2 : Differential Equations And Linear Algebra

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to right indicate full marks.
- 3) 'D' denotes the $\frac{d}{dx}$

Q1) Attempt each of the following:

[16]

- a) State order and degree of the differential equation

$$\frac{d^3y}{dx^3} - 3y \left(\frac{dy}{dx} \right)^6 + 2y = x^2.$$

- b) Solve $y - x \frac{dy}{dx} = 0$.

- c) Find complementary function for, $\frac{d^2x}{dt^2} - 3\frac{dx}{dt} + 2x = 0$.

- d) Find particular integral of, $(4D^2 + 4D - 3)y = e^{2x}$.

- e) Show that the vectors $\bar{u}_1 = e^x, \bar{u}_2 = \cos x, \bar{u}_3 = \sin x$ are linearly independent in the function space.

- f) Let V be a vector space. A function $T:V \rightarrow V$ defined by $T(\bar{u}) = S\bar{u}$ for any $\bar{u} \in V$. Show that T is a linear transformation.

- g) If \bar{u} and \bar{v} are the vectors such that $\bar{u} = (-1, 1, 2), \bar{v} = (2, -1, 2)$. Find $\|\bar{u} + \bar{v}\|$.

P.T.O.

- h) Find eigen values of the matrix $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 0 & 4 & 1 \\ 0 & 0 & 3 \end{bmatrix}$ Also find eigen values of A^2 .

Q2) a) Attempt any one of the following: [6]

- i) Define Bernoulli's equation and explain the method of solving it.
- ii) Find the orthogonal trajectories of the following family of curves $y = ce^x$.

b) Attempt any two of the following: [10]

- i) Solve $\frac{dy}{dx} = (x+y)^2$.
- ii) Solve $x^2 y dx - (x^3 - y^3) dy = 0$.
- iii) Solve $(2y - x^3) dx = x dy$.

Q3) a) Attempt any one of the following: [8]

- i) Explain the method of variation of parameters for solving non-homogeneous differential equation. Also find the particular solution of the equation $(D^2 - 3D + 2)y = \cos(e^{-x})$.
- ii) Solve $(D^3 + 2D^2 + D)y = e^{2x} + x^2 + x$.

b) Attempt any one of the following: [8]

- i) Let $V = \mathbb{R}^+$ be the set of all positive reals Define addition of any two members \bar{x} and \bar{y} of V as $\bar{x} + \bar{y} = x \cdot y$ and for any scalar $k, k \cdot \bar{x} = x^k$. Show that V is a vector space.
- ii) If $T: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ defined by $T(x, y, z) = (x + y + 2z, x + z, 2x + y + 3z)$
Find kernel and image of T , where T is a linear transformation.

Q4) a) Attempt any one of the following: [6]

i) Describe the Gram-Schmidt process for transforming a basis $\{\bar{V}_1, \bar{V}_2, \dots, \bar{V}_n\}$ of an inner product space V to the orthogonal basis $\{\bar{u}_1, \bar{u}_2, \dots, \bar{u}_n\}$.

ii) Find eigen values of the matrix A and also find eigen vectors for

$$\text{each eigen value, where } A = \begin{bmatrix} 2 & -1 & 1 \\ 0 & 3 & -1 \\ 2 & 1 & 3 \end{bmatrix}$$

b) Attempt any two of the following: [10]

i) Let $T: V \rightarrow W$ be a linear transformation then show that the kernel of T is a subspace of V .

ii) Show that the set of vectors $S = \{(1,1,1), (0,1,1), (0,1,-1)\}$ spans \mathbb{R}^3 .

iii) Let \mathbb{R}^4 have Euclidean inner product. Find cosine angle between the vectors $\bar{u} = (1,3,1,-1)$ and $\bar{v} = (1,-1,2,1)$.

Q5) a) Attempt any one of the following: [6]

i) State and prove cauchy schwarz's Inequality.

ii) Let A be 2×3 matrix and $T: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be the matrix transformation

$$T(X) = AX, \text{ given by } T\left(\begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}\right) = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \end{bmatrix}, T\left(\begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix}\right) = \begin{bmatrix} 3 \\ 0 \end{bmatrix}, T\left(\begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}\right) = \begin{bmatrix} 4 \\ 7 \end{bmatrix}$$

$$\text{then find (A) } T \begin{bmatrix} a \\ b \\ c \end{bmatrix} \text{ (B) } A.$$

b) Attempt any two of the following: [10]

i) Let $V = \mathbb{R}^3$ be vector space. If $W = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 / 2x + 3y + 4z = 0\}$
Show that W is a subspace of V .

ii) Find rank and nullity of the matrix A , where

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 5 & 6 & 9 \\ 3 & -2 & 1 & 4 & -1 \\ -1 & 0 & -1 & -2 & -1 \\ 2 & 3 & 5 & 7 & 8 \end{bmatrix}$$

iii) If \bar{u} and \bar{v} be the vectors in an inner product space. Prove that

A) $\|\bar{u} + \bar{v}\|^2 + \|\bar{u} - \bar{v}\|^2 = 2\|\bar{u}\|^2 + 2\|\bar{v}\|^2.$

B) $\|\bar{u} + \bar{v}\|^2 - \|\bar{u} - \bar{v}\|^2 = 4\langle \bar{u}, \bar{v} \rangle.$

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P226

[Total No. of Pages : 7

[4801]-267

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

MS - 1 (A) : Number Theory & Complex Variables

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following questions:

[16]

- a) If $a|b$ & $b|c$, then show that $a|c$.
- b) Find the remainder when $2^{25} + 1$ is divided by 13.
- c) For $k = 350$, find $\phi(k)$ & $\sigma(k)$.
- d) Does the congruence $5x \equiv 2 \pmod{25}$ have a solution in integers? Justify.
- e) Evaluate $\lim_{z \rightarrow 1+i} \left(\frac{z^2}{z-1} \right)$.
- f) State Liouville's theorem.
- g) Find zeros and poles of $f(z) = \frac{z^2 - 2}{z^2 + 2}$.
- h) Show that $\sin z$ is entire function.

Q2) a) Answer any one of the following:

[6]

- i) State and prove Fermat's theorem.
- ii) State and prove Chinese remainder theorem.

P.T.O.

b) Answer any two of the following: [10]

- i) Find the highest power of 12 dividing 1000!
- ii) Find all integers that satisfy simultaneously:
 $x \equiv 2 \pmod{3}, \quad x \equiv 4 \pmod{7}, \quad x \equiv 4 \pmod{2}.$
- iii) Find the gcd of 238 & 176 and express it in the form
 $(238)m + (176)n$, where $m, n, \in \mathbb{Z}$.

Q3) a) Answer any one of the following: [8]

- i) Prove that for any positive integer n , $\sum_{d|n} \phi(d) = n$.
- ii) State and prove Mobius inversion formula.

b) Answer any one of the following: [8]

- i) Prove that if $f(z)$ is analytic within and on closed contour C and Z_0

is any point inside C then $f'(z_0) = \frac{1}{2\pi i} \int_C \frac{f(z)}{(z - z_0)^2} dz.$

- ii) A) Prove that $|\sinh z|^2 = \sinh^2 x + \sin^2 y.$
B) Find the analytic function $f(z) = u + iv$ if

$$u(x, y) = x^2 - y^2 \text{ and } f(0) = i.$$

Q4) a) Answer any one of the following: [6]

- i) Let $f(z) = 1$ for $y < 0$
 $= 3y$ for $y \geq 0$

and C be the arc from $z = -1 - i$ to $z = 1 + i$ along the curve $y = x^3$.

Evaluate $\int_C f(z) dz.$

- ii) If $f'(z) = 0$ everywhere in a domain D , then prove that $f(z)$ is a constant function throughout D .

b) Answer any two of the following: [10]

- i) If $\lim_{z \rightarrow z_0} f(z)$ exists, then show that it is unique.
- ii) Find all values of $\log(4i)$.
- iii) If $f(z)$ is analytic in region R between two simple closed curves C_1 & C_2 , then show that $\int_{C_1} f(z) dz = \int_{C_2} f(z) dz$.

Q5) a) Answer any one of the following: [6]

- i) Find Laurent series expansion for $f(z) = \frac{\cos z}{z^2}$ about 0.
- ii) Let C be the arc of circle $|z| = 3$ from $z = 3$ to $z = -3$ that lies in the first and second quadrant. Prove that $\left| \int_C \frac{z-2}{z^2-3} dz \right| \leq \frac{5\pi}{2}$.

b) Answer any two of the following: [10]

- i) Obtain Maclaurin's series expansion for $f(z) = \sin z$.
- ii) Evaluate $\int_C \frac{z-1}{z(z-2)^2} dz$. Where C is the circle $|z| = 3$ taken counter clockwise.
- iii) Find the Cauchy principal value of $\int_{-\infty}^{\infty} \frac{x^2}{x^6+1} dx$.

Total No. of Questions : 5]

[4801]-267
S.Y. B.A.
MATHEMATICS
MS - 1 (B) : Problem Course Based on Papers
MG 2 and AMG 2
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following:

[16]

- a) Show that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{2xy}{x^2 + y^2}$ does not exist.
- b) If $u = \log(x - 2y)$ then show that $\frac{\partial^2 u}{\partial x \partial y} = \frac{\partial^2 u}{\partial y \partial x}$.
- c) Solve: $\frac{dy}{dx} + \frac{y}{x} = x^3$.
- d) Solve: $(D^2 + 5D + 6)y = 0$.
- e) Show that the set $\{(1,1,1), (1,1,0), (1,0,0)\}$ is linearly independent in \mathbb{R}^3 .
- f) Let $T: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be defined as $T(x, y) = (x + y, x - y)$
show that T is linear transformation.
- g) Let $\vec{F} = (x + y)\vec{i} + (2x - z)\vec{j} + (y + z)\vec{k}$. Find $\nabla \times \vec{F}$
- h) Evaluate $\lim_{t \rightarrow 0} \vec{f}(t)$, where $\vec{f}(t) = \frac{\sin t}{t}\vec{i} + \frac{\log(1+t)}{t}\vec{j} + (t+1)\vec{k}$.

Q2) a) Attempt any one of the following: [6]

i) Find particular integral of $(D^3 + 1)y = \sin(2x + 3)$.

ii) Let $f(x, y) = \begin{cases} \frac{x^2 y^2}{x^2 + y^2} & , (x, y) \neq (0, 0) \\ 0 & , (x, y) = (0, 0) \end{cases}$ show that $f_{xy}(0, 0) = 0$

b) Attempt any two of the following: [10]

i) Find the orthogonal trajectories of the family of circles $x^2 + y^2 = r^2$.

ii) Solve: $(x^2 y - 2xy^2)dx - (x^3 - 3x^2 y)dy = 0$

iii) Evaluate: $\int_0^1 \int_0^1 \frac{dx dy}{\sqrt{(1-x^2)(1-y^2)}}$

Q3) a) Attempt any one of the following: [8]

i) Solve by the method of variation of parameters: $\frac{d^2 y}{dx^2} + y = \operatorname{cosec} x$.

ii) Find extreme values of the function $f(x, y) = \frac{1}{x} + xy + \frac{1}{y}$.

b) Attempt any one of the following: [8]

i) Verify Cayley-Hamilton theorem for $A = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 2 \\ 0 & 2 & 0 \\ 2 & 0 & 3 \end{bmatrix}$

ii) Using Stokes theorem prove that $\int_C (\sin z dx - \cos x dy + \sin y dz) = 2$

Where C is the boundary of rectangle $0 \leq x \leq \pi$; $0 \leq y \leq 1$; $z = 3$.

Q4) a) Attempt any one of the following: [6]

i) If $\vec{F} = (3x^2 + 6y)\vec{i} - 14yz\vec{j} + 20xz^2\vec{k}$ then evaluate $\int_c \vec{F} \cdot d\vec{r}$ from $(0,0,0)$ to $(1,1,1)$

A) along the path $x=t, y=t^2, z=t^3$

B) along the straight line from $(0,0,0)$ to $(1,0,0)$.

ii) Let $\vec{u}_1 = (1, 2, -3), \vec{u}_2 = (1, -3, 2)$ and $\vec{u}_3 = (2, -1, 5)$ be vectors in \mathbb{R}^3 . Then show that the set $B = \{\vec{u}_1, \vec{u}_2, \vec{u}_3\}$ is a basis for \mathbb{R}^3 .

b) Attempt any two of the following: [10]

i) Find basis of $\ker(T)$, where $T: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ is a linear transformation given by $T(x, y, z) = (x + y - z, x - 2y + z, -2x - 2y + 2z)$.

ii) Using Euclidean inner product on \mathbb{R}^3 , show that $\vec{u} = (-3, 1, 0)$ and $\vec{v} = (2, -1, 3)$ satisfy Cauchy - Schwarz inequality.

iii) If $\vec{f}(t) = \left(\frac{\tan^{-1} 4t}{t}\right)\vec{i} + \left(\frac{e^{2t} - 1}{t}\right)\vec{j} - t^2\vec{k}, t \neq 0 = 4\vec{i} + 2\vec{j}, t = 0$.

then show that $\vec{f}(t)$ is continuous at $t = 0$.

Q5) a) Attempt any one of the following: [6]

i) Find eigen values and eigen vectors of $A = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 1 \\ 2 & 3 & 4 \\ -1 & -1 & -2 \end{bmatrix}$

ii) Evaluate $\int_c e^{-x} \sin y dx + e^{-x} \cos y dy$ by Greens theorem. Where C is

the rectangle with vertices $(0,0), (\pi,0), \left(\pi, \frac{\pi}{2}\right), \left(0, \frac{\pi}{2}\right)$

b) Attempt any two of the following:

[10]

i) Prove that $\nabla^2 f(r) = f''(r) + \frac{2}{r} f'(r)$,

where $r = \sqrt{x^2 + y^2 + z^2}$.

ii) Evaluate $\iiint_S (x^3 dy dz + x^2 y dz dx + x^2 z dx dy)$ by using divergence theorem, where S is the closed surface bounded by the planes $z = 0$, $z = b$ and the circle $x^2 + y^2 = a^2$.

iii) Let $\bar{u} = (-1, 1, 2)$ and $\bar{v} = (2, -1, 2)$ then find $\langle 2\bar{u} - 3\bar{v}, 3\bar{u} + \bar{v} \rangle$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P227

[Total No. of Pages : 4

[4801]-268
S.Y.B.A.
STATISTICS
Statistical Pre - Requisites
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Symbols and abbreviations have usual meanings.*
- 4) Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 5) Graph paper will be provided on request.*

Q1) Attempt any two of the following:

[2 × 5 = 10]

- a) Let X be a discrete r.v with probability distribution as given below:

X	0	1	2	3	4
P(X = x)	K	3K	2K	5K	k

find 'K', E(x) and expected value of $(2x + 4)$

- b) State the p.m.f of poisson distribution with parameter m. Obtain its mean and variance.
- c) A lot of 50 chickens consists of 6 females. A random sample of 3 chickens is chosen without replacement. Obtain the probability distribution of the number of female chickens in the sample.
- d) If A and B are the two events defined on sample space Ω , then prove that $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$

Q2) Attempt any four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) If $X \rightarrow NB(k, p)$ such that, $E(x) = 25$ and $V(x) = 150$, then find the parameters k and p.
- b) Define hyper geometric distribution. Also derive the expression for its mean.

P.T.O.

- c) State and prove the theorem of compound probability.
 d) Let P be the probability measure determined on the events of

$\Omega = \{w_1, w_2, w_3, w_4, w_5, w_6\}$ such that:

$$p(w_1) = \frac{1}{8}, \quad p(w_2) = \frac{1}{8}, \quad p(w_3) = \frac{1}{3}, \quad p(w_4) = \frac{1}{12}, \quad p(w_5) = \frac{1}{6},$$

$$p(w_6) = \frac{1}{6}. \text{ Determine the conditional probability of}$$

- i) $\{w_2, w_3\}$ given $\{w_1, w_3, w_4\}$
 ii) $\{w_1, w_2, w_3, w_4\}$ given $\{w_3, w_4, w_5, w_6\}$.
 e) State and prove the Bayes' theorem.
 f) Two fair dice are rolled. Let A be the event that the sum of points on the uppermost faces is odd and B the event that there is atleast a 3 shown. Evaluate probabilities of the events:

$A \cup B, A \cap B, A \cap B'$ and $A' \cap B'$.

Q3) Attempt any three of the following:

[3 × 10 = 30]

- a) Explain the terms:
 i) Crude death rate (CDR)
 ii) Standardised Death Rate (STDR)
 b) Compute gross reproduction rate and net reproduction rate from the data given below:

(Consider proportion of female births = 0.48)

Age group	Female population in thousands	Female births	Survival rate
16 - 20	1502	17000	0.92
21 - 25	1100	60100	0.90
26 - 30	1875	80500	0.86
31 - 35	1530	62000	0.85
36 - 40	1700	32500	0.84
41 - 45	1600	10000	0.81
46 - 50	1400	800	0.80

- c) Explain the terms:
- i) General Fertility Rate (G.F.R)
 - ii) Age - Specific Fertility Rate (ASFR)
- d) Discuss the terms: Family formation, composition and dissolution in Demography.
- e) Write short note on the construction of 'Life Table'.

Q4) Attempt any one of the following:

[1 × 20 = 20]

- a) i) Compute 'General Fertility Rate' and 'Specific Fertility Rate' for the following data: **[10]**

Age group	No. of Women (in thousands)	No. of Births
15 - 19	22	60
20 - 24	26	2710
25 - 29	18	2100
30 - 34	16	1200
35 - 39	9	600
40 - 44	7	10
45 - 49	5	8

- ii) Write short note on: Total Fertility Rate (TFR), and Gross Reproduction Rate (GRR). Also, distinguish between them. **[10]**

- b) i) Compute S.T.D.R and compare the mortality of two states. Take population of state A as standard population **[10]**

Age group	State A		State B	
	Population in crores	Death rate per 1000 persons	Population in crores	Death rate per 1000 persons
0 - 10	0.5	32	0.6	41
10 - 20	2.1	6	2.5	5
20 - 60	1.6	8	1.9	10
60 & above	1.2	50	0.8	30

- ii) Describe indirect method of obtaining S.T.D.R. **[5]**
- iii) Compute crude Death Rate (CDR) for the following data: **[5]**

Age group	Population	No. of deaths
0 - 5	15,000	300
5 - 30	30,000	600
30 & above	20,000	800

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P228

[Total No. of Pages : 8

[4801]-269

S.Y. B.A.

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

G - II : Formal and Relational Logic

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes in 50 words each (any two)

[10]

- i) Predicate variables and predicate constants.
- ii) Well-form formulae
- iii) Union set
- iv) Existential Quantification

Q2) Answer any four of the following:

[20]

- i) Symbolise the following propositions with the help of the symbols given in brackets (any two):
 - a) Lions are Non-vegetarian (Lx, Nx)
 - b) Not a single Indian is pakistani (Ix, Px)
 - c) Only officers have secretey (Ox, Sx)
 - d) Some people are honest and kind (Mx, Hx, Kx)
- ii) Explain the form of revised quantificational rules of U.I & E.G.
- iii) What is instantiation? Explain with examples.
- iv) Symbolize the following propositions with the help of symbols given in brackets (any two)
 - a) Aristotle was not plato's Teacher (Txy, a,p)
 - b) No-one like Ravana. (Lxy:x likes y : r : Ravan)
 - c) Doctor and lawyers are college graduates.
(Dx – x is a doctor, Lx – x is a lawyer, Cx – x is a college graduate)
 - d) Bad people never have friends.
(Bx : Bad, Mx : Man, Fxy – x is friend of y)

P.T.O.

- v) Explain the difference between propositional logic and predicate logic.
- vi) If, $A = \{1, 2\}$, $B = \{1, 3, 5\}$ and $C = \{2, 3, 5, 7\}$

Then list the elements of the following sets:

- a) $C \cap (A \cup B)$
- b) $A \cap (B \cap C)$
- c) $B \cup C$
- d) $(A \cap B) \cap (A \cup B)$
- e) $(A \cup B) \cap \sim(A \cap B)$

Q3) Attempt any three of the following:

[30]

- i) Prove the validity of any two of the following:

- a) 1) $(x)(Px \supset Hx)$
 2) $Ps \therefore Hs \vee Rs$
- b) 1) $(x)(Dx \supset Gx)$
 2) Sm
 3) $Dm \therefore (\exists x)(Sx \cdot Gx)$

- c) 1) $(x)(Sx \supset Hx)$
 2) $(x)(Hx \supset Px) \therefore (x)(Sx \supset Px)$

- d) 1) $(x)(Wx \supset Hx)$
 2) $(\exists x)(\sim Hx \cdot Gx) \therefore (\exists x)\sim Wx$

- ii) Prove invalidity of the following arguments (any two)

- a) $(x)(Mx \supset Fx)$
 $(x)(Gx \supset \sim Mx) \therefore (x)(Gx \supset \sim Fx)$

b) $(x)(Ax \supset Bx)$
 $Bn \quad \therefore An$

c) $(x)(Cx \supset \sim Dx)$
 $Cj \quad \therefore Dj$

d) $(x)(Ex \supset Fx)$
 $(x)(Gx \supset Fx) \quad \therefore (x)(Ex \supset Gx)$

iii) Prove validity of the following arguments. (any two)

a) 1) $(\exists x)(y)[(\exists z)Ayz \supset Ayx]$
 2) $(y)(\exists z)Ayz \quad \therefore (\exists x)(Y)Ayx$

b) 1) $(\exists x)(y)[(\exists z)Byz \supset Byx]$
 2) $(y)(\exists z)Byz \quad \therefore (\exists x)(Y)Byx$

c) 1) $(x)[(\exists y)Byx \supset (z)Bxz]$
 2) $(y)(z)(Byz \supset Bzy)$
 3) $Byz \quad \therefore Bzy$

d) 1) $(x)(pax \supset qxb)$
 2) $(\exists x)qxb \supset (\exists y)Dby \quad \therefore (\exists x)Pax \supset (\exists y)Dby$

iv) What is propositional function? How is propositional function obtained?

v) Explain what is multiply general proposition with examples.

Q4) Attempt any one

[20]

i) What is a diadic relation? Explain the attributes of a dyadic relation with examples.

ii) Prove the following theorems with the help of the axioms given below:

Axioms:

- a) $(p \vee q) \supset p$
- b) $p \supset (p \vee q)$
- c) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
- d) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
- e) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

Theorems:

- a) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$
- b) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
- c) $\vdash [p \supset (q \supset r)] \supset [q \supset (p \supset r)]$
- d) $\vdash q \supset (p \supset q)$
- e) $\vdash p \supset (p \vee p)$
- f) $\vdash \sim p \vee p$

Total No. of Questions : 4]

P228

[4801]-269

S.Y. B.A.

LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE

G - II : Formal and Relational Logic

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ही पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही दोन) [10]

- i) विधेय चर व विधेय अचर
- ii) सुघटित सूत्रे
- iii) संयोग संच
- iv) अस्तित्ववाची संख्यीकारक

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांची उत्तरे द्या. [20]

- i) कंसात दिलेल्या चिन्हांच्या साहाय्याने खालील विधाने चिन्हांकित करा. (कोणतेही दोन)
 - अ) सिंह मांसाहारी असतात. (Lx, Nx)
 - ब) एकही भारतीय पाकिस्तानी नसतो. (Ix, Px)
 - क) फक्त अधिकाऱ्यांनाच सचिव असतात. (Ox, Sx)
 - ड) काही माणसे प्रामाणिक आणि दयाळू असतात. (Mx, Hx, Kx)
- ii) संख्यीकरणाच्या सुधारित नियमांची सांकेतिक रूपे सांगा U.I व E.G.

- iii) उदाहरणीकरण म्हणजे काय? सोदाहरण स्पष्ट करा.
- iv) कंसात दिलेल्या चिन्हांच्या साहाय्याने खालील विधाने चिन्हांकित करा. (कोणतेही दोन)
- अ) ऑरिस्टॉटल प्लेटोचा गुरू नव्हता. (T_{xy} , a, p)
- ब) कुणालाही रावण आवडत नाही. (L_{xy} : x likes y : r : Ravan)
- क) डॉक्टर व वकील पदवीधर असतात. (D_x - x डॉक्टर आहे, L_{x-x} वकील आहे, C_{x-x} पदवीधर आहे)
- ड) वॉईट माणसांना कधीही मित्र नसतात. (B_x : x वॉईट आहे, M_x : x माणूस आहे, F_{xy} : x y चा मित्र आहे)
- v) विधान तर्कशास्त्र व विधेय. तर्कशास्त्र यामधील फरक स्पष्ट करा.
- vi) जर, $A = \{1, 2\}$, $B = \{1, 3, 5\}$ आणि $C = \{2, 3, 5, 7\}$ तर खालील संचातील सदस्यांची यादी करा.
- अ) $C \cap (A \cup B)$
- ब) $A \cap (B \cap C)$
- क) $B \cup C$
- ड) $(A \cap B) \cap (A \cup B)$
- इ) $(A \cup B) \cap \sim(A \cap B)$

प्रश्न 3) कोणत्याही तीनंची उत्तरे द्या:

[30]

- i) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची युक्तता सिद्ध करा:
- अ) 1) $(x)(Px \supset Hx)$
 2) $P_s \therefore H_s \vee R_s$
- ब) 1) $(x)(Dx \supset Gx)$
 2) S_m
 3) $D_m \therefore (\exists x)(Sx \cdot Gx)$

- क) 1) $(x)(Sx \supset Hx)$
 2) $(x)(Hx \supset Px) \therefore (x)(Sx \supset Px)$
- ड) 1) $(x)(Wx \supset Hx)$
 2) $(\exists x)(\sim Hx \cdot Gx) \therefore (\exists x)\sim Wx$

ii) खालील युक्तिवादांची अवैधता सिद्ध करा. (कोणतेही दोन)

- अ) $(x)(Mx \supset Fx)$
 $(x)(Gx \supset \sim Mx) \therefore (x)(Gx \supset \sim Fx)$

- ब) $(x)(Ax \supset Bx)$
 $Bn \therefore An$

- क) $(x)(Cx \supset \sim Dx)$
 $Cj \therefore Dj$

- ड) $(x)(Ex \supset Fx)$
 $(x)(Gx \supset Fx) \therefore (x)(Ex \supset Gx)$

iii) खालील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा. (कोणतेही दोन)

- अ) 1) $(\exists x)(y)[(\exists z)Ayz \supset Ayx]$
 2) $(y)(\exists z)Ayz \therefore (\exists x)(Y)Ayx$

- ब) 1) $(\exists x)(y)[(\exists z)Byz \supset Byx]$
 2) $(y)(\exists z)Byz \therefore (\exists x)(Y)Byx$

- क) 1) $(x)[(\exists y)Byx \supset (z)Bxz]$
 2) $(y)(z)(Byz \supset Bzy)$
 3) $Byz \therefore Bzy$

- ड) 1) $(x)(pax \supset qxb)$
 2) $(\exists x)qxb \supset (\exists y)Dby \therefore (\exists x)Pax \supset (\exists y)Dby$

- iv) विधानीय फलन म्हणजे काय? विधान फलन कसे प्राप्त होते.
 v) बहुसामान्यवाची विधान म्हणजे काय सांगून ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या:

[20]

- i) द्वित्व संबंध म्हणजे काय? द्वित्व संबंधाचे गुणधर्म सोदाहरण स्पष्ट करा.
 ii) खाली दिलेल्या मूलाधारांच्या सहाय्याने पुढील प्रमेये सिद्ध करा. (कोणतेही चार)

मूलाधार:

अ) $(p \vee q) \supset p$

ब) $p \supset (p \vee q)$

क) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$

ड) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$

इ) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

प्रमेये:

अ) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$

ब) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$

क) $\vdash [p \supset (q \supset r)] \supset [q \supset (p \supset r)]$

ड) $\vdash q \supset (p \supset q)$

इ) $\vdash p \supset (p \vee p)$

फ) $\vdash \sim p \vee p$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P229

[Total No. of Pages : 8

[4801]-270

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (General Paper - 2)
(Group - A) : Population and Society
OR

(Group - B) Introduction to Social Welfare and Social
Legislation in India
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt Group 'A' or Group 'B'.*
- 2) *All questions are compulsory.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Group - A : Population and Society

Q1) Answer any two of the following in maximum 50 words each: **[10]**

- i) Types of Sterility.
- ii) Uses of Census.
- iii) Causes of AIDS.
- iv) Factors of affecting maternal mortality.

Q2) Write short notes on any four of the following in maximum 100 words each: **[20]**

- i) Marxist views of population growth.
- ii) International sources of population data.
- iii) Need of Sex education.
- iv) Characteristics of population in India.
- v) Failures of family planning programme.
- vi) Health awareness.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions in maximum 250 words each:[30]

- i) Discuss the importance of population studies.
- ii) Describe the factors of infant mortality.
- iii) Elaborate the types of population policy.
- iv) State the objectives of population education.
- v) Discuss the factors of fertility.

Q4) Answer any one of the following in maximum 500 words: [20]

- i) Explain the Malthusian theory of population growth.
- ii) Discuss the factors promoting economic development.

Total No. of Questions : 4]

P229

[4801]-270

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (General Paper - 2)
(Group - A) : Population and Society

OR

**(Group - B) Introduction to Social Welfare and Social
Legislation in India**

गट अ) : लोकसंख्या आणि समाज

(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) गट 'अ' किंवा गट 'ब' प्रश्नपत्रिका सोडवावी.
2) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

(Group - A) : Population and Society

- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. [10]
- वंध्यत्वाचे प्रकार.
 - जनगणनेचे उपयोग.
 - एडस्ची कारणे.
 - माता-मृत्युस जबाबदार घटक
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा. [20]
- लोकसंख्या वाढीचा मार्क्सवादी विचार
 - लोकसंख्या माहितीचे आंतरराष्ट्रीय साधने
 - लैंगिक शिक्षणाची गरज
 - भारतातील लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये
 - कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाचे अपयश
 - आरोग्य जाणीव-जागृती

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. [30]

- i) लोकसंख्या अभ्यासाच्या महत्त्वावर चर्चा करा.
- ii) अर्भक मृत्युच्या घटकांचे वर्णन करा.
- iii) लोकसंख्या धोरणांचे प्रकार विशद करा.
- iv) लोकसंख्या शिक्षणाची उद्दिष्टे सांगा.
- v) जननाच्या घटकांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दांत उत्तरे लिहा. [20]

- i) लोकसंख्या वाढीचा माल्थसवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ii) आर्थिक विकासास प्रोत्साहित करणारे घटकांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

P229

[4801]-270

S.Y. B.A.

**SOCIOLOGY (General Paper - 2)
(Group - A) : Population and Society
OR**

**(Group - B) Introduction to Social Welfare and Social
Legislation in India
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Group - B : Introduction to Social Welfare and Social Legislation in India

Q1) Answer any two of the following in maximum 50 words each: [10]

- i) Meaning of Social Welfare.
- ii) Fundamental Duties.
- iii) Meaning of Minorities.
- iv) Group Insurances Scheme.

Q2) Write short notes on any four of the following in maximum 100 words each:[20]

- i) Savitri Dattak Palak Yojna.
- ii) Role of NGO.
- iii) Female Foeticide.
- iv) Concept of Social Security.
- v) Participatory Model.
- vi) Consuling and Vocational Guidances.

Q3) Answer any three of the following in 250 words each:

[30]

- i) Explain Historical background of Social Welfare in India.
- ii) Write the meaning and features of privatization.
- iii) Describe the need for child welfare in India.
- iv) Discuss the National programme of Nutritional Support to primary Education in India.
- v) Explain role of central Social Welfare Board.

Q4) Answer any one of the following in 500 words:

[20]

- i) Discuss various welfare legislation's for workers in India.
- ii) Explain the concept and objectives of welfare state.

Total No. of Questions : 4]

P229

[4801]-270

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY (General Paper - 2)
(Group - A) : Population and Society

OR

**(Group - B) Introduction to Social Welfare and Social
Legislation in India**

(गट 'ब') : "भारतातील सामाजिक कल्याण आणि सामाजिक कायदे"

(2008 पॅटर्न)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(Group - B) : Introduction to Social Welfare and Social Legislation in India

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी कमाल 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. [10]

- i) सामाजिक कल्याणाचा अर्थ.
- ii) मुलभूत कर्तव्य.
- iii) अल्पसंख्यांक अर्थ.
- iv) समूह विमा योजना.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी कमाल 100 शब्दांत टिपा लिहा. [20]

- i) सावित्री दत्तक पालक योजना
- ii) बिगर शासकिय संघटनांची भूमिका
- iii) स्त्रिभ्रूण हत्या
- iv) सामाजिक सुरक्षितता संकल्पना
- v) सहभागी प्रारूप
- vi) व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. [30]

- i) भारतातील सामाजिक कल्याणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
- ii) खाजगीकरणाचा अर्थ व वैशिष्ट्ये लिहा.
- iii) भारतातील बालकल्याणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- iv) भारतातील प्राथमिक शिक्षणासाठीच्या राष्ट्रीय पोषण आहार योजनेची चर्चा करा.
- v) केंद्रीय सामाजिक कल्याण मंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा. [20]

- i) भारतातील कामगारांसाठीच्या विविध कल्याणकारी कायद्यांची चर्चा करा.
- ii) कल्याणकारी राज्याची संकल्पना आणि उद्देश स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P230

[Total No. of Pages : 4

[4801]-271

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**S - 1 : Foundations of Sociological Thought
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following in maximum 50 words each: **[10]**

- i) Enlightenment.
- ii) Industrial Society.
- iii) Sanskritization.
- iv) Types of Authority - Weber

Q2) Write short notes any four of the following in maximum 100 words each: **[20]**

- i) Impact of french Revolution
- ii) Functional Theory
- iii) Westernization
- iv) Theory of Untouchability - Dr. Ambedkar
- v) Class conflict - Marx
- vi) Lion & Foxes - Pareto

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following in maximum 250 words each: **[30]**

- i) Explain the Theory of Conflict.
- ii) Write the characteristics of caste.
- iii) Explain Hierachy of Science by comte.
- iv) Elaborate the Ideal Types of Max Weber.
- v) Write the Theory circulation of Elites by - Pareto.

Q4) Answer any one of the following in maximum 500 words: **[20]**

- i) Write the organic theory of Society by Spencer.
- ii) Elaborate the concept of Dominant caste by M. N. Shrinivas.

Total No. of Questions : 4]

P230

[4801]-271

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

S - 1 : Foundations of Sociological Thought

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[10]

- i) प्रबोधन
- ii) औद्योगिक समाज
- iii) संस्कृतीकीकरण
- iv) अधिकाराचे प्रकार – वेबर

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारावर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा.

[20]

- i) फ्रेंच राज्यक्रांतीचे परिणाम
- ii) कार्यवादी सिद्धांत
- iii) पाश्चिमात्यीकरण
- iv) अस्पृश्यतेचा सिद्धांत – डॉ. आंबेडकर
- v) वर्ग संघर्ष – मार्क्स
- vi) सिंह आणि कोल्हे – पॅरेटो

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. [30]

- i) संघर्ष सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ii) जातीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- iii) कॉमन्सचे शास्त्रांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- iv) मॅक्स वेबरचा आदर्श नमुना विशद करा.
- v) परेटोचे शिष्टजन अभिसरन सिद्धांत लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दापर्यंत उत्तर लिहा. [20]

- i) हर्लट स्पेन्सर यांचा समाजाचा जैवसंदीय सिद्धांत लिहा.
- ii) एम. एन. श्रीनिवास यांची प्रभावी जात संकल्पना विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P231

[Total No. of Pages : 4

[4801]-272

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

S 2 : Indian Society : Issues and Problems

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following in maximum 50 words each:

[10]

- i) Characteristics of Social Problems.
- ii) Causes of Caste inequality.
- iii) Social Problems of Aged.
- iv) Causes of Poverty.

Q2) Write short notes on any four of the following in maximum 100 words each:**[20]**

- i) Causes of Domestic Violence
- ii) Communalism
- iii) Consequences of crimes
- iv) Causes of Corruption
- v) Drug Addiction
- vi) Nature of Eveteasing

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following in maximum 250 words each: **[30]**

- i) Give definition of Social problems and explain its causes.
- ii) Explain the causes of Gender Inequality.
- iii) Elucidate various problems of youth in India.
- iv) Discuss the consequences of Rape.
- v) Explain nature of Criminalization of Politics in India.

Q4) Answer any one the following in maximum 500 words: **[20]**

- i) Elucidate causes and consequences of Divorce.
- ii) Define Terrorism. Explain features and Causes of Terrorism.

Total No. of Questions : 4]

P231

[4801]-272

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

S 2 : Indian Society : Issues and Problems

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. [10]

- i) सामाजिक समस्यांची वैशिष्ट्ये.
- ii) जाती असमानतेची कारणे.
- iii) वृद्धांच्या सामाजिक समस्या.
- iv) दारिद्र्याची कारणे.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत थोडक्यात टिपा लिहा. [20]

- i) कौटूंबिक हिंसांचाराची कारणे
- ii) सांप्रदायवाद
- iii) गुन्हांचे परिणाम
- iv) भ्रष्टाचाराची कारणे
- v) अंमली पदार्थांचे सेवन
- vi) महिलांच्या छेडछाडीचे स्वरूप (छेडछाडीचे)

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

- i) सामाजिक समस्यांची व्याख्या द्या व त्याची कारणे स्पष्ट करा.
- ii) लिंगभाव असमानतेची कारणे स्पष्ट करा.
- iii) भारतातील युवांच्या विविध समस्या विशद करा.
- iv) बलात्काराच्या परिणामांची चर्चा करा.
- v) भारतातील 'राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण' स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दापर्यंत उत्तर लिहा. [20]

- i) घटस्फोटाची कारणे व परिणाम विशद करा.
- ii) दहशतवादाची व्याख्या द्या. दहशतवादाची वैशिष्ट्ये व कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P232

[Total No. of Pages : 4

[4801]-273

S.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY**

**Outline of Political, Social and Economic Institutions of
Ancient India (600 B.C. To 1200 A.D.)**

(2008 Pattern) (General Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 50 words each: (any two)

[10]

- i) Monarchical State.
- ii) Theory of Kingship of the mauryas.
- iii) Guilds.
- iv) Ancient Weights.

Q2) Answer the following questions in 100 words each: (any four)

[20]

- i) Saptanga theory of State.
- ii) Importance of Sabha.
- iii) Types of Ancient Courts.
- iv) Objectives of Ashrama System.
- v) Aims of sacraments.
- vi) Ancient Indian Agri.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200-250 words each: (any three) **[30]**

- i) State the importance of the literary sources useful for the study of political, social and economic institution of Ancient India.
- ii) Describe in detail the function of Ancient Ministry.
- iii) Write the nature of Ancient varna system.
- iv) State the stages of development of Ancient Indian education.
- v) Take a review of the foreign trade in Ancient times.

Q4) Answer the following question in 500 words each: (any one) **[20]**

- i) Take a review of the features of Ancient Indian Republics.
- ii) State the nature of Ancient Indian Marriage System and discuss the types of Marriage.

Total No. of Questions : 4]

P232

[4801]-273

S.Y. B.A.

**ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND
ARCHAEOLOGY**

**Outline of Political, Social and Economic Institutions of
Ancient India (600 B.C. To 1200 A.D.)**

(2008 Pattern) (General Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) राजेशाही राज्य.
- ii) मौर्य राजपद संकल्पना.
- iii) श्रेणी.
- iv) प्राचीन वजने.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- i) राज्याचा सप्तांग सिद्धांत
- ii) सभेचे महत्व
- iii) प्राचीन न्यायालयांचे प्रकार
- iv) आश्रमव्यवस्थेची उद्दिष्टे
- v) संस्कारांचे उद्देश
- vi) प्राचीन भारतीय शेती

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा. (कोणत्याही तीन) [30]

- i) प्राचीन भारतीय राजकीय, सामाजिक, व आर्थिक संस्थांच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त वाङ्मयीन साधनांचे महत्त्व सांगा.
- ii) प्राचीन भारतातील मंत्रीमंडळाचे कार्य सविस्तर वर्णन करा.
- iii) प्राचीन भारतातील वर्णव्यवस्थेचे स्वरूप लिहा.
- iv) प्राचीन भारतीय शिक्षणव्यवस्थेच्या विकासाचे टप्पे सांगा.
- v) प्राचीन काळातील परराष्ट्रीय व्यापाराचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा. (कोणत्याही एक) [20]

- i) प्राचीन भारतातील गणराज्यांच्या वैशिष्ट्यांचा आढावा घ्या.
- ii) प्राचीन भारतीय विवाह संस्थेचे स्वरूप सांगून विवाह प्रकारांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P233

[Total No. of Pages : 2

[4801]-274

S.Y. B.A.

MATHEMATICAL PRE-REQUISITES

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of electronic pocket calculator is allowed.

Q1) Attempt any TEN of the following:

[20]

- i) Obtain the value of $y = 8^3$ by using logarithm.
- ii) Is the function $f(x, y) = x^2 + 6xy + 8y^2$ homogeneous? Justify.
- iii) If $y = \ln 6x^2$ then find $\frac{dy}{dx}$.
- iv) Evaluate $\int_1^{10} 3x^2 dx$.
- v) Specify the order and degree of the following differential equation. $\sqrt{\frac{dy}{dx}} = 3x^2$
- vi) Evaluate $\int x^{-\frac{5}{2}} dx$.
- vii) Define : Integrating factor.
- viii) If $f(y, t) = 7y + 4t^2$, find $\frac{\partial f}{\partial y}$, $\frac{\partial f}{\partial t}$.
- ix) Write Bernoulli equation.
- x) Define : Improper Integral.
- xi) Find the first and second order derivative of y with respect to x for the function $y = 6x^3 + 2x^4 + 9x$.
- xii) Solve the equation $\log_a x = y^3$ for x .
- xiii) Find the integrating factor for the linear differential equation. $\frac{dy}{dx} + xy = x^2$.

P.T.O.

Q2) Attempt any TWO of the following: **[10]**

- a) Use the substitution method to integrate the following definite integral

$$\int_0^2 \frac{3x^2}{(x^3+1)^2} dx.$$

- b) Given $y = 4x e^{3x}$, find the critical values.
c) At what interest rate will money treble if compounded continuously for eight years?

Q3) Attempt any TWO of the following: **[20]**

- a) Solve $\frac{dy}{dt} + 4y = -20$.
b) Solve the exact differential equation, where
 $60 t y^2 dy + (12 t^3 + 20 y^3) dt = 0$.
c) If $z = a^{2x+3y}$, find Z_{xx} , Z_{xy} , Z_{yx} , Z_{yy} .

Q4) Attempt any TWO of the following: **[30]**

- a) Marginal cost given by $MC = \frac{dTC}{dQ} = 25 + 30Q - 9Q^2$ Fixed cost is 55.

Find the total cost, average cost, variable cost function.

- b) Explain : The Harrod Model.

- c) Evaluate : $\int_{-\infty}^0 2x e^x dx$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P234

[Total No. of Pages : 3

[4801]-275

S.Y. B.A.

STATISTICS (General)

Research Methodology, Sampling Techniques and
Statistical Quality Control

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator and statistical table is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

Q1) Attempt any **TWO** of the following:

[2 × 5 = 10]

- i) State types of attitude scales and explain any two attitude scales.
- ii) Explain the use of Poisson distribution and normal distribution in establishing the control limits of control charts.
- iii) State all criteria for detecting lack of process control.
- iv) Write a short note on procedure of acceptance sampling with rectification.

Q2) Attempt any **FOUR** of the following:

[4 × 5 = 20]

- i) Define the following terms:
 - a) AOQ
 - b) Producer's risk
 - c) Consumer's risk
 - d) ATI
- ii) Write a short note on stratified random sampling. Give a real life situation where stratified random sampling is appropriate.
- iii) For 25 samples of size 4, $\bar{\bar{X}} = 0.44$ and $\bar{R} = 0.01$. Obtain 3σ control limits. If the process average shifts to 0.445, calculate the probability of catching the shift on 2nd sample after the shift. [Given $A_2 = 0.729$, $d_2 = 2.059$, $D_3 = 0$, $D_4 = 2.282$]

P.T.O.

iv) Write a note on size of subgroups and frequency of subgroup in the construction of control chart.

v) In SRSWOR, prove that the probability of getting any sample of size n

units from a finite population of size N is equal to $\frac{1}{\binom{N}{n}}$.

vi) For a double sampling plan with $n_1 = 50$, $n_2 = 100$, $c_1 = 0$ and $c_2 = 2$. Compute producer's risk if AQL is given to be 0.01.

Q3) Attempt any **THREE** of the following: **[3 × 10 = 30]**

i) a) Define natural tolerance limit and specification limits. Also compare both the limits. **[5]**

b) Describe all process capability indices for a stable process. Interpret the $C_{pk} = 1$ and $C_p = C_{pk}$. **[5]**

ii) Describe all four methods of constructing p-chart, when the subgroup sizes are different.

iii) Consider a population of 5 units with values 1, 2, 3, 4, 5. Write down all possible samples of size 2 without replacement from this population and verify the result that $E(s^2) = S^2$.

iv) a) Write a short note on Classification of Research. **[5]**

b) What are the characteristics of good questionnaire? **[5]**

v) Define all allocations in stratified sampling. Prove that

$$\text{Var}(\bar{Y})_{\text{SRSWOR}} \geq \text{Var}(\bar{Y}_{st})_{\text{Prop.}}$$

Q4) Attempt any **ONE** of the following:

[1 × 20 = 20]

- i) Ten samples of size 5 each are drawn from the production process after every three hours. The values of means and ranges for each of the ten samples are as follows.

SampleNo.	1	2	3	4	5	6	7
Mean(\bar{X})	21.6	19.8	21.6	19.4	19	20.9	22
Range(R)	3	4	1	4	2	2	2
Sample No.	8	9	10				
Mean(\bar{X})	20	21	21.6				
Range(R)	2	3	7				

Draw appropriate control charts and examine whether the process is under control Suggest the control limits for future.

[Given that for $n = 5$, $D_3 = 0$, $d_2 = 2.326$, $D_4 = 2.115$, $A_2 = 0.577$]

- ii) a) Explain the ratio method of estimation of population mean. Discuss relative efficiency of this method over SRSWOR. **[10]**
- b) Discuss the methods to control non-sampling errors. **[4]**
- c) Explain systematic sampling design. When it is better than SRSWOR? Justify your answer. **[6]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P235

[Total No. of Pages : 3

[4801]-276

S.Y. B.A.

STATISTICS

Continuous Prob. Distribution and Demography

(2008 Pattern) (Special - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Symbols and abbreviations have usual meanings.
- 4) Use of calculator and statistical table is allowed.
- 5) Graph paper will be provided on request.

Q1) Attempt any **two** of the following:

[2 × 5 = 10]

- a) Let $f(x) = \frac{1}{\pi} \cdot \frac{1}{1+x^2}$, $-\infty < x < \infty$ be the probability density function of X. If $Y = \tan^{-1} x$, obtain the p.d.f. of Y
- b) Define gamma variate with parameters α and λ . Find its m.g.f
- c) If $X \rightarrow U(a, b)$, then find the probability distribution of $Y = \frac{X-a}{b-a}$.
- d) The following is the information of certain town of malaria. Test at 5% level of significance (l.o.s.), whether the vaccination is effective to control the said disease?

	Vaccinated	Not Vaccinated
Affected	5	50
Not affected	22	23

Q2) Attempt any **four** of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Let $X \rightarrow F(n_1, n_2)$ show that mode is always less than unity.
- b) Describe the test procedure for testing $H_0 : \rho = 0$ against $H_1 : \rho \neq 0$ at 5% level of significance.

P.T.O.

- c) Define the following terms:
 i) GFR ii) GRR iii) ASFR
- d) Explain in detail paired t-test along with the assumptions made. Give one illustration in which this test can be used.
- e) Let $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$ with p.d.f. as:

$$f(x) = k e^{\left[-\frac{1}{18}(x^2 - 12x + 36)\right]} ; k > 0, -\infty < x < \infty.$$

Find the mean and variance of the distribution. Also, compute $P[X \geq 12]$.

- f) The samples were drawn from two independent normal population with unknown mean. The related information is given below.

Sample No.	Sample Size	$\sum X_i$	$\sum X_i^2$
I	9	9.6	61.52
II	11	16.5	73.26

Test whether two population have equal variances [use 5% l.o.s.].

Q3) Attempt any three of the following: [3 × 10 = 30]

- a) If X follows Poisson distribution with parameter (m) then show that as $m \rightarrow \infty$, probability distribution of $\frac{X - m}{\sqrt{m}}$ tends to N(0, 1).
- b) The joint p.d.f. of (X, Y) is

$$f(x, y) = \begin{cases} 3(x + y), & 0 < x < 1, \quad 0 < y < 1, \quad 0 < x + y < 1 \\ = 0 & , \text{otherwise} \end{cases}$$

Obtain the conditional p.d.f. of Y given X = x and X given Y = y.

- c) If X and Y are two independent Chi-square variates with 'm' and 'n' degrees of freedom respectively, then show that $U = X + Y$ and $V = \frac{X}{Y}$ are independently distributed.

- d) Let $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ be a random sample from $N(\mu, \sigma^2)$ then show that \bar{X} and $S^2 = \frac{1}{n} \sum (x_i - \bar{x})^2$ are independently distributed random variable. Also identify their distributions.
- e) Define Snedecor's F distribution with n_1 and n_2 d.f. Derive its p.d.f.

Q4) Attempt any **one** of the following: **[1 × 20 = 20]**

- a) i) If $X \rightarrow N(0, 1)$ then show that $Y = X^2$ follows chi-square distribution with one d.f. **[7]**
- ii) Define the following terms: **[6]**
- a) Statistic b) Standard Error (S.E.)
- c) level of significance
- iii) If X_1, X_2 and X_3 are i.i.d. $N(0,1)$ variates and $Y = \frac{\sqrt{2} X_3}{\sqrt{X_1^2 + X_2^2}}$ find k such that $P(Y \leq k) = 0.995$. **[7]**
- b) i) Calculate ASFR and NRR for the following data: **[7]**

Age in years	Female population	No. of births	Survival factor
15 - 19	9000	180	0.92
20 - 24	9200	1012	0.91
25 - 29	8900	1068	0.90
30 - 34	8600	774	0.89
35 - 39	8400	420	0.89
40 - 44	8500	170	0.86

Consider proportion of female births = 0.48. Also interpret NRR.

- ii) Compute $P(-1 < \bar{X} < 5, 34.188 < S^2 < 77.244)$ of a random sample of size 16 from $N(3, 64)$. **[6]**
- iii) Let X follows Chisquare distribution with n degrees of freedom, with usual notations prove that $\mu_{r+1} = 2r \cdot [n\mu_{r-1} + \mu_r]$ for $r = 1, 2, 3, \dots$ **[7]**

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P236

[Total No. of Pages : 3

[4801]-278

S.Y. B.A.

APPLIED MATHEMATICS

AMG - 2 : Calculus of Several Variables and Vector Calculus
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to right indicate full marks.

Q1) Attempt each of the following questions:

[16]

- a) Prove that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{x^2}{x^2 + y^2}$ does not exist.
- b) If $f(x, y) = 3x^2 + 2xy^2 + y^3$ then find $\frac{\partial f}{\partial x}$ at the point (1, 1).
- c) If $u = \log(x^2 + y^2)$ then show that $\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$.
- d) Find critical points of $f(x, y) = x^3 + y^3 - 12x - 3y + 5$.
- e) If $\vec{f}(t) = \left(\frac{\log(\sin t)}{\cos t} \right) \vec{i} + t^t \vec{j} + e^t \vec{k}$ then find $\lim_{t \rightarrow 0} \vec{f}(t)$.
- f) Find $\text{curl } \vec{f}$ if $\vec{f} = x y^2 \vec{i} + y z^2 \vec{j} + z \vec{k}$. at the point (1, 2, 2).
- g) If $\phi(x, y, z) = xyz$ then find $\nabla \phi$.
- h) Find unit tangent vector to $\vec{r}(t) = t \vec{i} + \left(\frac{2}{3} \right) t^{3/2} \vec{k}$ at $t = 1$.

P.T.O.

Q2) A) Attempt any one of the following: [6]

- i) Let f be a real-valued function defined on an open set SCR^2 . If f_x and f_y exist in a neighbourhood of (a, b) and are differentiable at (a, b) , then prove that $f_{xy}(a, b) = f_{yx}(a, b)$.
- ii) If $f(x, y)$ has an extreme value at a point (a, b) and if $f_x(x, y)$ and $f_y(x, y)$ both exist in a neighbourhood of (a, b) then prove that $f_x(a, b) = 0$.

B) Attempt any two of the following: [10]

- i) Using $\epsilon - \delta$ definition of limit, prove that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{4xy^2}{x^2 + y^2} = 0$.
- ii) Find extreme values of the function $f(x, y) = x^3 y^2 (1 - x - y)$.
- iii) Find the area of the circle $x^2 + y^2 = a^2$ using double integration.

Q3) A) Attempt any one of the following: [8]

- i) State and prove Euler's theorem for a homogeneous function.
- ii) Evaluate by changing the order of integration $I = \int_0^{\infty} \int_x^{\infty} \frac{e^{-y}}{y} dy dx$.

B) Attempt any one of the following: [8]

- i) Prove that a vector field \vec{F} is conservative on a region D if and only if $\int_C \vec{F} \cdot d\vec{r} = 0$ for every closed curve C in D .
- ii) If $\phi(x, y, z)$ is a scalar function which possesses continuous second order partial derivatives then prove that $\nabla \times (\nabla \phi) = 0$.

Q4) A) Attempt any one of the following: [6]

- i) If $\vec{u}(t)$ and $\vec{v}(t)$ are two vector functions possessing first order partial derivatives, then prove that $\nabla \times (\vec{u} + \vec{v}) = \nabla \times \vec{u} + \nabla \times \vec{v}$.
- ii) If $\vec{F} = 3xy\vec{i} - 5z\vec{j} + 10x\vec{k}$ then evaluate $\int_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$ along the curve $x = t^2 + 1, y = 2t^2, z = t^3$ from $t = 1$ to $t = 2$.

B) Attempt any two of the following: [10]

- i) Find the equation of line and normal plane to the curve $\vec{r} = a \cos t \vec{i} + b \sin t \vec{j} + ct \vec{k}$ at $t = \frac{\pi}{2}$, where a, b, c are constants.
- ii) Show that if $\phi(x, y, z)$ is the solution of Laplace's equation then the vector function $\nabla \phi$ is solenoidal.
- iii) Show that $\vec{F} = (e^x \cos y + yz) \vec{i} + (xz - e^x \sin y) \vec{j} + (xy + z) \vec{k}$ is conservative and find a potential function for it.

Q5) A) Attempt any one of the following: [6]

- i) Verify Green's theorem for the field $\vec{F} = (x - y) \vec{i} + x \vec{j}$ and the region bounded by the unit circle $c: \vec{r}(t) = \cos t \vec{i} + \sin t \vec{j}; 0 \leq t \leq 2\pi$.
- ii) Prove that a differentiable function $\vec{u}(t)$ is of constant magnitude if and only if $\vec{u} \cdot \frac{d\vec{u}}{dt} = 0$.

B) Attempt any two of the following: [10]

- i) Evaluate $\iiint_S (x^3 dydz + x^2 y dzdx + x^2 z dxdy)$ by using divergence theorem, where S is the closed surface bounded by the planes $z=0, z=b$ and the circle $x^2 + y^2 = a^2$.
- ii) Evaluate by using Stokes's theorem, $\iint_S \nabla \times \vec{F} \cdot \hat{n} ds$ where S is a hemisphere $x^2 + y^2 + z^2 = 1, z \geq 0$ and $\vec{F} = y \vec{i}$.
- iii) Evaluate $\int_1^2 \vec{f} \times (\vec{g} \times \vec{h}) dt$ where $\vec{f} = t \vec{i} - 3 \vec{j} + 2t \vec{k}$, $\vec{g} = \vec{i} - 2 \vec{j} + 2 \vec{k}$ and $\vec{h} = 3 \vec{i} + t \vec{j} - \vec{k}$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P237

[Total No. of Pages : 4

[4801]-279

S.Y. B.A.

APPLIED STATISTICS

**Applications of Statistics and Theory of Probability
(2008 Pattern) (General)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Symbols and abbreviations have usual meanings.*
- 4) *Use of calculator and statistical table is allowed.*
- 5) *Graph paper will be provided on request.*

Q1) Attempt any two of the following:

[2 × 5 = 10]

- a) What are index numbers? Discuss utility of index numbers.
- b) There are 4 doctors and 3 lawyers in a panel. Find the number of ways in which a team of 3 panel members is to be formed in such a way that
 - i) exactly one doctor is in the team,
 - ii) at least one doctor is in the team.
- c) A two digit number is formed out of digits 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 where each digit can be used only once. Find the probability that the number formed is
 - i) a perfect square,
 - ii) a multiple of 5.
- d) Explain the concept of :
 - i) Multiple correlation.
 - ii) Partial correlation

Q2) Attempt any four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a)
 - i) Give the classical definition of probability. Also, discuss its limitations.
 - ii) State the axioms of probability.

P.T.O.

b) Given : $\sum p_0 q_0 = 2150$, $\sum p_0 q_1 = 2600$
 $\sum p_1 q_0 = 2720$ and $\sum p_1 q_1 = 3350$

where p_0, p_1, q_0, q_1 denote price and quantities of commodities in base year and current year respectively.

Calculate price index number for current year using Laspeyre's, Paasche's, Fisher's and Dorbish-Bowley's formula.

c) i) State any two practical situations where multiple regression can be used.

ii) If $r_{12} = 0.64$, $r_{23} = 0.68$ and $r_{13} = 0.62$ then find $R_{1.23}$.

d) Let A and B be any two events associated with a random experiment.

Suppose $P(A) = 0.4$, $P(A \cup B) = 0.8$ and $P(B) = K$. Find the value of K if

i) A and B are mutually exclusive.

ii) A and B are independent.

iii) $P(A \cap B) = 0.3$.

e) Explain the terms :

i) Splicing of index numbers.

ii) Purchasing power.

f) The probability distribution of X is given by

X	:	1	2	3	4	5	6
$P(x = x)$:	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2	0.1

Let event A : $\{x/1 \leq x < 5\}$

and B : $\{x/x > 3\}$

Calculate :

i) $P(A | B)$

ii) $E(x), V(x)$.

Q3) Attempt any three of the following: **[3 × 10 = 30]**

a) i) Define discrete uniform distribution. State its mean and variance. State any two real life situations where discrete uniform distribution can be realized. **[6]**

ii) The number of injuries on the shopfloor of a factory per working week is known to follow poisson distribution with mean 1.5. Find the probability that in a particular week there will be

I) less than 3 accidents of injuries,

II) more than 1 accident of injuries.

[4]

b) The joint distribution of (x,y) is given in the table below:

	Y	-1	0	1
X	-1	1/8	1/8	1/8
0	1/8	0	1/8	
1	1/8	1/8	1/8	

- Find : i) $\text{corr}(x, y)$.
 ii) $\text{corr}(3x + 5, 2 - 4y)$.

c) Describe the method of link relatives for obtaining seasonal indices in time series analysis.

d) i) If $x \rightarrow p(\lambda)$ such that $P(x = 4) = 3 P(x = 3)$ then find the value of λ . [3]

ii) Define binomial distribution. State its mean and variance. [2]

iii) Let X and Y be two independent binomial random variables with parameters $(n_1 = 10, p = 0.6)$ and $(n_2 = 5, p = 0.6)$ respectively.

Find : I) $P(X + Y \leq 12)$

II) $P(Y = 5 | X + Y = 13)$

[5]

e) i) Explain the terms : GRR, NRR. [5]

ii) Find the standardized death rates for the two countries from the data in the table below: [5]

Age group	Death rate Country A	(Per'000) Country B	Standard Population ('000)
0 - 5	20	5	10000
5 - 20	1	0.5	20000
20 - 35	1.4	2	18000
35 - 50	5	3.5	15000
50 - 65	7.3	5	7000
Above 65	40	20	1000

Comment on the result obtained.

Q4) Attempt any one of the following:

[1 × 20 = 20]

- a) i) Compute seasonal indices by the method of simple averages for the following data: **[5]**

Year \ Quarter	Quarter			
	I	II	III	IV
2005	10	15	20	15
2006	16	20	18	16
2007	22	18	25	17
2008	25	12	18	15

- ii) The joint distribution of (X, Y) is given below: **[5]**

X \ Y	Y	
	1	2
0	0.2	0.1
2	0.2	0.3
4	0.1	0.1

- Find: I) Conditional p.m.f. of x given y = 1.
 II) Conditional mean of x given y = 1.

- iii) Define: I) Two dimensional discrete random variable.
 II) Probability mass function of (X, Y).
 III) Marginal probability distribution of X.

[5]

- iv) Explain the terms: crude birth rate, general fertility rate. **[5]**
 b) i) Let $X \rightarrow B(n = 12, p)$. If $E(X) = 8$, then find the Value of I) p **[5]**

II) $E\left(\frac{x-5}{8}\right)$,

III) $V(2x)$

- ii) What is timeseries ? Discuss its usefulness. **[5]**
 iii) Describe trend and seasonal variation in time series. **[5]**
 iv) A discrete random variable has probability mass function (p.m.f)

given by $p(x) = \frac{k}{30}, x=1,2,\dots,10$.

- Find: I) value of k,
 II) $p(x > 5 | 2 \leq x < 8)$.

[5]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P238

[Total No. of Pages : 8

[4801]-280

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

**G - 2 : Philosophy of Indian Saints
(2008 Pattern) (Alternative Course)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each: **[10]**

- i) Explain the concept saint.
- ii) Explain the role of Basaveshwar as a Social reformer.
- iii) State Dnyanadeva's concept of God.
- iv) State Tukaram's views on Social inequality.

Q2) Answer any four of the following questions in 100 words each: **[20]**

- i) Explain Saint's role as socio - cultural reformer's.
- ii) Explain Kabira's Sahajyoga.
- iii) Explain the concept Hukum (Nanak).
- iv) Explain the impact of Shaivavada on Dnyanadev.
- v) State Tukarama's concept of God.
- vi) Explain Bahenabai's concept of vedic adhikari.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions in 200 to 250 words each: **[30]**

- i) Explain the role of Bhakti movement in the middleages.
- ii) Explain Kabir's concept of Nirguna Bhakti.
- iii) Explain Dnyanadeva's concept of Chitvilas vad.
- iv) Explain Bahanabai concept of true brahmana.
- v) Explain in detail Pakhand khandan.

Q4) Answer any one of the following question in 500 words: **[20]**

- i) Explain Ramadasa's concepts of Vivek and Shahanapan and state their importance.
- ii) State Nanak's view's on Hinduism and Islam. Explain major tenets of Sikhism.

Total No. of Questions : 4]

P238

[4801]-280

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

G - 2 : संतांचे तत्त्वज्ञान

(2008 Pattern) (Alternative Course)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा.

[10]

- i) संत संकल्पना विशद करा.
- ii) सामाजिक सुधारक म्हणून बसवेश्वरांचे कार्य स्पष्ट करा.
- iii) संत ज्ञानदेवांची ईश्वर संकल्पना सांगा.
- iv) संत तुकारामांची सामाजिक विषमतेबाबतची मते सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांची प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[20]

- i) संत सामाजिक, सांस्कृतिक सुधारक आहेत ते स्पष्ट करा.
- ii) संत कबीरांची 'सहजयोग' संकल्पना विशद करा.
- iii) गुरुनानकांची हुकूम ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) संत ज्ञानेश्वरांवरील शैववादाचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- v) संत तुकारामांची ईश्वर संकल्पना विशद करा.
- vi) बहेणाबाईंची वैदिक अधिकारी संकल्पना विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तरे लिहा. [30]

- i) मध्ययुगीन भारतातील भक्तीचळवळीची भूमिका विशद करा.
- ii) संत कबीरांची निर्गुण भक्तीची संकल्पना विशद करा.
- iii) संत ज्ञानेश्वरांची चिद्विलासवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) संत बहेणाबाईंची खऱ्या ब्राह्मणाची संकल्पना विशद करा.
- v) संत तुकारामांचे पाखंड खंडण सविस्तर विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा. [20]

- i) रामदासांच्या विवेक आणि शहाणपणा या संकल्पना स्पष्ट करून त्यांचे महत्त्व सांगा.
- ii) गुरु नानकांची हिंदूधर्म आणि मुस्लिम धर्माविषयीची मते सांगून शीख धर्माची प्रमुख तत्त्वे विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

P238

[4801]-280

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

**G - 2 : Philosophy and Good Life
(2008 Pattern) (Alternative Course)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two questions: (50 words each)

[10]

- i) Elaborate on the critical questioning altitude of Philosophy.
- ii) Explain 'law' as a regulating mechanism of conduct.
- iii) Describe the nature of Applied Ethics.
- iv) Is whistle blowing an ethical issue concerning employers and employees?

Q2) Write short notes on any four of the following: (100 words each)

[20]

- i) Bodhisattva
- ii) Vegetarianism
- iii) Eudaemonia
- iv) Nature of Corporate Ethics
- v) Gandhi's views on religion
- vi) Paternalism and Autonomy

Q3) Answer any three questions: (200-250 words each)

[30]

- i) What are the ethical issues concerning media?
- ii) Explain and evaluate the theory of the puruśarthas.
- iii) Discuss Euthanasia in the context of right to Life.
- iv) 'Life unexamined is not worth living' - Discuss.
- v) State the Hippocratic Oath and its relevance.

Q4) Answer any one question: (500 words)

[20]

- i) Evaluate Dr. Ambedkar's views on annihilation of caste.
- ii) Evaluate Smt. Tarabai Shinde's views on gender equality.

Total No. of Questions : 4]

P238

[4801]-280

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

G - 2 : Philosophy and Good Life
(2008 Pattern) (Alternative Course)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात उत्तरे द्या. [10]

- i) तत्त्वज्ञानाच्या प्रश्नात्मक, सटीक प्रवृत्तीविषयी सविस्तर लिहा.
- ii) कायद्याचे, वर्तनाचे नियमन करणारे साधन म्हणून स्पष्टीकरण करा.
- iii) उपयोजित नीतीशास्त्राचे स्वरूप सांगा.
- iv) मालक व नोकर यांच्या संबंधातील, 'सावधान करणे' हा नैतिक प्रश्न आहे का?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी सुमारे 100 शब्दात टीपा लिहा. [20]

- i) बोधिसत्त्व
- ii) शाकाहारवाद
- iii) युडेमोनिया
- iv) व्यवसायाच्या नीतीशास्त्राचे स्वरूप
- v) गांधीजींचे धर्माविषयीचे विचार
- vi) पितृसत्ताकवाद आणि स्वायत्तता

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 200-250 शब्दात उत्तरे द्या. [30]

- i) माध्यमांच्या संदर्भातील नैतिक प्रश्न कोणते?
- ii) पुरुषार्थ-सिद्धात स्पष्ट करून त्याचे मूल्यमापन करा.
- iii) जीवनहक्काच्या संदर्भात इच्छामरणाची चर्चा करा.
- iv) 'अपरिक्षित जीवन जगण्यायोग्य नसते' - चर्चा करा.
- v) हिप्पोक्रेटिसची शपथ सांगून तिची प्रस्तुतता सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे 500 शब्दात उत्तर द्या. [20]

- i) डॉ. आंबेडकरांचे जातीनिर्मूलनाविषयीचे विचार सांगून त्यांचे मूल्यमापन करा.
- ii) श्रीमती ताराबाई शिंदे यांचे लिंग समानतेविषयीचे विचार सांगून त्यांचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P239

[Total No. of Pages : 4

[4801]-281

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

**Indian Philosophical Approaches
(Special Paper - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each: **[10]**

- i) What is the distinction between 'Paravidya' and 'Aparavidya'?
- ii) What is the nature of Khyati according to Nyaya Darsana?
- iii) Explain the term Sthit - Pradnya.
- iv) What according to Samkhya are Tanmatras?

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each: **[20]**

- i) 'Apaurusheyatva' according to Purva-Mimamsa.
- ii) Anekantvaad.
- iii) Dehatmavad.
- iv) The Panchavayavi Vaakya.
- v) Nirgun and Sagun Brahma.
- vi) Shabda Praman in Nyaya Darshana.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions in 200-250 words each: [30]

- i) State and discuss the nature and kinds of Dravya according to Jain Darshana.
- ii) Briefly discuss the nature of four noble truths of Buddhism and state its importance.
- iii) State the nature of Charvaka's ethical approach.
- iv) State the nature of Parmarthik Satta in Advait Vedant Darshana.
- v) What is the nature of Chittavrutti Nirodha according to Yoga Darshana? Discuss.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words each: [20]

- i) Explain in detail the nature of the problem of Karmabanda and Mukti according to Bhagavad-Gita.
- ii) Elaborately discuss the nature and interrelation between Prakruti and Purusha according to Samkhya Darshana.

Total No. of Questions : 4]

P239

[4801]-281
S.Y. B.A.
PHILOSOPHY
Indian Philosophical Approaches
(Special Paper - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील चार पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी पन्नास शब्द द्या. [10]

- i) अपराविद्या आणि पराविद्या यात फरक काय आहे?
- ii) न्याय दर्शनानुसार ख्यातिचे स्वरूप काय आहे?
- iii) स्थितप्रज्ञ ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- iv) सांख्याच्या मतानुसार तन्मात्रे कोणती आहेत?

प्रश्न 2) खालील सहा पैकी कोणत्याही चारावर प्रत्येकी शंभर शब्दात टीपण लिहा. [20]

- i) पूर्वमीमांसेनुसार अपौरुषेयत्व
- ii) अनेकांतवाद.
- iii) देहात्मवाद.
- iv) पंचावयवी वाक्य.
- v) निर्गुण आणि सगुण ब्रह्म.
- vi) न्याय दर्शनातील शब्द प्रमाण.

प्रश्न 3) खालील पाच पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी दोनशे ते दोनशे पन्नास शब्दात लिहा.[30]

- i) जैन दर्शनानुसार द्रव्याचे स्वरूप आणि प्रकार सांगा आणि त्यांची चर्चा करा.
- ii) बौद्धवादातील चार आर्य सत्यांचे स्वरूप सांगा आणि त्यांची उचितता स्पष्ट करा.
- iii) चार्वाकांची नैतिक भूमिका सांगा आणि चर्चा करा.
- iv) अद्वैत वेदान्त दर्शनातील पारमार्थिक सत्तेचे स्वरूप सांगा.
- v) योग दर्शनानुसार 'चित्तवृत्ती निरोध' चे स्वरूप काय आहे? चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर पाचशे शब्दात द्या. [20]

- i) भगवतगीतेनुसार कर्मबंध आणि मुक्तिच्या समस्येचे स्वरूप सविस्तर समजावून द्या.
- ii) अद्वैत वेदान्त दर्शनानुसार सत्च्या स्वरूपाची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P240

[Total No. of Pages : 4

[4801]-282

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

**History of Western Philosophy
Ancient Medieval and Modern
(2008 Pattern) (Special Paper - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any two of the following questions in 50 words each: **[10]**

- i) Describe the nature of Parmenides's concept of Being'.
- ii) What is the meaning of Monad?
- iii) Explain the term 'Substance' according to Aristotle.
- iv) State the nature of Innate Idea as stated by Descartes.

Q2) Write short notes on any four of the following in 100 words each: **[20]**

- i) Aristotle's notion of four causes.
- ii) Aquinas's proof for the existence of God.
- iii) Virtue according to Socrates.
- iv) The Absolute in Hegel's philosophy.
- v) Spinoza's notion of Substance.
- vi) Locke's representative theory of perception.

P.T.O.

Q3) Answer any three of the following questions in 200-250 words each: [30]

- i) What according to Augustine is the relation between the Soul and God?
- ii) Explain Descartes's notion of Substance.
- iii) Critically evaluate the relativistic approach of the Sophist.
- iv) State and explain Berkeley's principle "esse est percipi".
- v) Write an essay on Kant's critical philosophy.

Q4) Answer any one of the following questions in 500 words each: [20]

- i) Elaborately discuss Plato's theory of forms.
- ii) State and discuss Hume's view on Causation.

Total No. of Questions : 4]

P240

[4801]-282

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

History of Western Philosophy
Ancient, Medieval and Modern
(2008 Pattern) (Special Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. [10]

- i) पार्मेनायडीसच्या सत् संकल्पनेच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.
- ii) 'मोनाड' शब्दाचा अर्थ काय होतो?
- iii) अॅरिस्टॉटलच्या मते द्रव्य ही संकल्पना समजावून द्या.
- iv) देकार्तच्या म्हणण्यानुसार उपजत कल्पनांचे स्वरूप सांगा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दात टिपण लिहा. [20]

- i) अॅरिस्टॉटलची चार कारणांची कल्पना.
- ii) ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयी अॅक्विनासचा सत्ताशास्त्रीय युक्तिवाद.
- iii) सॉक्रेटीसच्या मते सद्गुण.
- iv) हेगेलच्या तत्त्वज्ञानातील केवळ सत्.
- v) स्पिनोझाची 'द्रव्य' ही संकल्पना.
- vi) लॉकचा संवेदनविषयक प्रातिनिधीक सिद्धांत.

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नाचे उत्तर 200-250 शब्दात लिहा. [30]

- i) आत्मा आणि ईश्वर यांच्यात ऑगस्टीनच्या मते कोणता संबंध आहे?
- ii) देकार्तची द्रव्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) सोफिस्टांचा सापेक्षतावादी दृष्टीकोनाचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
- iv) “अस्तित्व म्हणजे इंद्रियानुभव” हे बर्कलेचे तत्त्व सांगा आणि स्पष्ट करा.
- v) कान्टच्या समीक्षात्मक तत्त्वज्ञानावर निबंध लिहा.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा. [20]

- i) प्लेटोच्या आकार विषयक उपपत्तीची सविस्तर चर्चा करा.
- ii) कारणताविषयक ह्युमचा दृष्टीकोन सांगा आणि चर्चा करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P242

[Total No. of Pages : 3

[4801]-284

S.Y. B.A.

ADULT EDUCATION

Content, Approach, Methods and Evaluation of Adult Education
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write the historical Review of adult education in developing countries. [20]

OR

What do you mean by training? Write the different types of training?

Q2) Write the various efforts of NLM to promote adult Education. [20]

OR

A short history of Adult Education in Tranzania.

Q3) Role of Directorate of Adult Education in training? [20]

OR

Write few reason for low female literacy in your village.

Q4) Write the different types in evaluating functional literacy. [20]

OR

What is sampling? Write the different types of sampling methods.

Q5) Write short notes on any two: [20]

- a) Methodology of Survey
- b) Questionnaire
- c) Discussion method
- d) Prerak (Instructor)

Total No. of Questions : 5]

P242

[4801]-284

S.Y. B.A.

ADULT EDUCATION

Content, Approach, Methods and Evaluation of Adult Education

(2008 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) विकसनशील देशातील प्रौढ शिक्षण कार्याचा ऐतिहासिक आढावा द्या. [20]

किंवा

प्रशिक्षण म्हणजे काय? प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धती लिहा.

प्रश्न 2) प्रौढ शिक्षणास बळकटी देण्याच्या दृष्टीने राष्ट्रीय साक्षरता मिशनचे (NLM) विविध प्रयत्न स्पष्ट करा. [20]

किंवा

टांझानियातील प्रौढशिक्षण कार्याचा इतिहास लिहा.

प्रश्न 3) प्रशिक्षणासंदर्भात प्रौढशिक्षण संचालनालयाची भूमिका स्पष्ट करा. [20]

किंवा

तुमच्या खेड्यातील महिलांच्या साक्षरतेतील कमतरतेची काही कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कार्यात्मक साक्षरता मूल्यमापनाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा. [20]

किंवा

'नमुना' म्हणजे काय? नमुना पद्धतीतील विविध पद्धती लिहा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.

[20]

- अ) सर्वेक्षणाचे पद्धतीशास्त्र
- ब) प्रश्नावली
- क) चर्चा पद्धत
- ड) प्रेरक (संघटक)

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P243

[Total No. of Pages : 1

[4801]-285

S.Y. B.A.

COMPUTER APPLICATIONS

RDBMS (Vocational)

(Paper - III) (Theory) (2008 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) *Draw a neat-labeled diagram wherever necessary.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain the following terms with syntax and example (Any 4): **[12]**

- a) Drop Table
- b) Delete
- c) Max()
- d) Substr()
- e) Order By Clause

Q2) Explain the following with examples (Any 4): **[12]**

- a) Unique Constraint
- b) Like Operator
- c) DML
- d) Subquery
- e) Relational Operators

Q3) Attempt the following (Any Four): **[16]**

- a) What is E-R Model? Explain in brief key elements of E-R Model.
- b) Explain in brief Structured Query Language and its features?
- c) What is Normalisation? Explain in brief.
- d) Write a note on RDBMS.
- e) Explain the different data types used in PL/SQL.

[4801]-288

S.Y. B.A.

प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल
Functional Hindi : Vocational

(राजभाषा हिंदी, हिन्दी में पत्राचार, विज्ञापन, पत्रकारिता तथा अनुवाद - 1)
(2008 पॅटर्न) (प्रश्नपत्र - III)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

3) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर - पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

प्रश्न 1) क) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए:-

[10]

- i) राजभाषा अधिनियम 1963 की आवश्यकता,
- ii) सरकारी पत्रों के प्रकार,
- iii) वाणिज्यिक पत्रों का महत्त्व,
- iv) विज्ञापन के अंग।

ख) प्रगत इलेक्ट्रिकल्स, 21 शास्त्री मार्ग, पुणे 411030 की ओर से बजाज ऑटो लि. वालुंज, औरंगाबाद को विभिन्न मोटार साइकिल तथा स्कूटर के मूल्य पूछने के संबंध में पत्र लिखिए।

[6]

अथवा

हीरो साइकिल इंडस्ट्रीज मुंबई की ओर से हिंदुस्तान साइकिल कंपनी पुणे को नई साइकिल की जानकारी देते हुए विक्रय-प्रस्ताव पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

प्रश्न 2) क) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए:-

[9]

- i) राजभाषा अधिनियम 1976 के धारा 3 (3) के दस्तावेजों की जानकारी दीजिए।
- ii) हिंदी में प्रवीणता किसे कहते हैं?
- iii) कार्यालयीन ज्ञापन का क्या उद्देश्य है?

- iv) कार्यालयीन आदेश की क्या विशेषताएँ हैं?
- v) प्रस्ताव-पत्र लिखते समय किन बातों की ओर ध्यान देना चाहिए?
- ख) निम्नलिखित विज्ञापनों के वाक्यांश तथा घोषवाक्य लिखिए:- [7]
- i) कॅटबरी चॉकलेट ii) सारीज
- iii) गहने iv) पर्यटन कंपनी
- v) जनहित बैंक vi) नमक
- vii) बर्तन माँजने की पाउडर

विभाग 'ब'

- प्रश्न 3) क) निम्नलिखित अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए: [7]

एक शेतकरी दररोज आपले अन्न एका झाडाच्या ढोलीत ठेवत असे. रात्र झाल्यावर परत त्या ढोलीतील आपले अन्न घेऊन जात असे. एकदा एका कोल्ह्याने ते पाहिले. त्याच्या तोंडाला पाणी सुटले. तो त्या झाडाच्या ढोलीजवळ गेला. 'अरे व्वा, मला तर खूपच भूक लागली बुआ', तो म्हणाला. त्याने विचार केला. तो ढोलीत शिरला. त्याने सर्व अन्न फस्त करू टाकले. पण त्याला ढोलीतून बाहेर येताच येईना. 'अरे देवा, वाचव ' तो ओरडू लागला. दुसऱ्या एका कोल्ह्याने त्याला पाहिले. सर्व ओळखून तो हसू लागला, व म्हणाला, 'उगाचच खा-खा खाल्ल्यामुळे तुझे पोट फुगले आहे. त्यामुळे तुला बाहेर पडता येत नाही. जोपर्यंत तुझे पोट बारीक होत नाही तोपर्यंत बस याच ढोलीत..... मी चाललो.

- ख) प्रति - संशोधन के चिह्नों का प्रयोग करते हुए निम्नलिखित परिच्छेद को फिर से लिखिए:- [7]

वि श व कर्मप्र धान है औ र कर्म ही जि वन है। निश्चेष्ट शांति मरण-तूल्य है। अकरमण्य मनुष्य समय और स्वयं की हत्या करता है, अतयव वह कर्म न करते हुए भी पाप करता है। 'कर्म' का अर्थ ही सत्कर्म करनेकी प्रेरणादेता है। जो जस करिये तो तस फल चाख' का यही अर्थ है। भारतीय जन्मान्तरवाद के मुलमें कर्मवाद का ही सिद्धांत है। मनुष्य का यह जन्म उसके पिछले जन्म का परिणाम है। यही क्रम आगे चलता रहता है।

प्रश्न 4) क) आपके महाविद्यालय में हिंदी विभाग द्वारा वाक्-प्रतियोगिता का आयोजन किया जा रहा है-इस संदर्भ में प्रेस-विज्ञप्ति तैयार कीजिए। [6]

ख) I) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए:- [5]

- i) Accounting year.
- ii) Cheque cashed.
- iii) Come into force.
- iv) Ceiling price.
- v) Bench
- vi) Tariff
- vii) Zonal pass.
- viii) Relief train.

II) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए:- [5]

- i) सूचना वही
- ii) भ्रष्टाचार
- iii) प्रतिवादी
- iv) दृश्य सूचक
- v) ऊपरी पुल
- vi) मूल लागत
- vii) विधि द्वारा वर्जित
- viii) संकेतक :

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए:- [18]

- क) प्रतिसंशोधन का उपयोग,
- ख) अनुवाद का महत्त्व,
- ग) रिपोर्ट लेखन के तत्त्व,
- घ) कार्यालयों में एक्सेल की उपयोगिता,
- ड) एम्. एस्. वर्ड का महत्त्व।

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P245

[Total No. of Pages : 1

[4801]-290

**S.Y. B.A. (Vocational)
COMPUTER APPLICATIONS
Software Engineering
(Paper - IV) (Theory)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) Draw a neat-labeled diagram wherever necessary.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following (Any Four) :

[20]

- i) What is a System? What are the elements of System?
- ii) What is Flow-chart? State which symbols are used for Flowcharting.
- iii) Explain Spiral Model in detail.
- iv) Explain the types of Fact Finding Techniques.
- v) What is Normalisation?

Q2) Write short note (Any Four) :

[20]

- i) System Maintenance.
- ii) Technical and Economic Feasibility.
- iii) Software Engineering.
- iv) Structured English.
- v) Format of Decision Table.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P246

[Total No. of Pages : 8

[4801]-292

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

MS - 2 (A) : Combinatorics and Computational Geometry
(2008 Pattern) (SPL - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of single memory, non-programmable scientific calculator is allowed.

Q1) Attempt each of the following questions:

[16]

- a) How many even five digit numbers are there ?(leading zeros, e.g 00144 not allowed).
- b) State Pigeon - hole principle.
- c) Solve the recurrence relation: $a_{n+2} - 7 a_{n+1} + 12 a_n = 0$.
- d) In how many ways can 4 men and 4 ladies be seated at a round table if no two men are to be in adjacent seats?
- e) Find the transformed point when shearing in x direction by factor 1.4 is applied on P [3 - 2].

- f) Is the transformation given by $[T] = \begin{bmatrix} 1/\sqrt{2} & -1/\sqrt{2} \\ 1/\sqrt{2} & 1/\sqrt{2} \end{bmatrix}$ a solid body transformation? Justify your answer.

- g) Give two parametric representations of the hyperbola $\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} = 1$.

- h) If $[T] = \begin{bmatrix} 2 & -1 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ is applied on a square, then the area of the transformed figure is 275 sq. units. Find the length of original square.

P.T.O.

- Q2) a)** Attempt any one of the following: **[6]**
- i) Find the recurrence relation for the number of regions into which the plane is divided by n lines in general position. (Assume that no two of the n lines are parallel and no three intersect at the same point.)
 - ii) State and prove Inclusion - Exclusion formula.
- b)** Attempt any two of the following: **[10]**
- i) How many ways are there to distribute 40 identical jelly beans among 4 children:
 - 1) without restriction
 - 2) with each child getting atleast one bean.
 - ii) Find coefficient of x^{10} in $(1 + 3x + 2x^3)^7$
 - iii) How many arrangements of the alphabets of "MATHEMATICS" are there? How many of these arrangements have "the" as consecutive alphabets?
-
- Q3) a)** Attempt any one of the following: **[8]**
- i) Using combinatorial argument prove that

$$\binom{n}{1} + 6\binom{n}{2} + 6\binom{n}{3} = n^3.$$
 - ii) Solve the recurrence relation:

$$a_n = 3a_{n-1} + n^2 - 3, \quad a_0 = 1.$$
- b)** Attempt any one of the following: **[8]**
- i) Let L be a straight line with the equation $y = mx + k$. If L is transformed to the line L* by a 2×2 transformation matrix

$$[T] = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix},$$
 then prove that the equation of L* is $y^* = m^*x^* + k^*$

 where $m^* = \frac{b+dm}{a+cm}$ and $k^* = k \left(\frac{ad-bc}{a+cm} \right)$.
 - ii) Reflect ΔABC through the line $y = x + 4$, where $A = [2 \ 4]$, $B = [4 \ 6]$, $C = [2 \ 6]$.

Q4) a) Attempt any one of the following: **[6]**

- i) Derive iterative formula to generate n uniformly spaced points on the ellipse $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$.
- ii) Write an algorithm for rotation of an object about an arbitrary line through an angle δ .

b) Attempt any two of the following: **[10]**

- i) Rotate the point [1 1] about the point [2 5] through an angle 30° .
- ii) Define dimetric projection. Write the transformation matrix for dimetric projection if a foreshortening factor along z direction is $\frac{3}{4}$ with $\theta > 0, \phi > 0$.
- iii) Find the parametric equation of a Be'zier curve with control points B_0 [2 1], B_1 [4 4], B_2 [5 3], B_3 [5 1].

Also compute the position vectors of the points on this curve for the parameter values $t = 0.1, 0.7$.

Q5) a) Attempt any one of the following: **[6]**

- i) Develop the transformation matrix for an oblique projection and hence find the conditions for Cavalier and Cabinet projection.
- ii) Find the concatenated transformation matrix for the following sequence of transformations.
 - 1) First rotation about y axis through an angle 40° .
 - 2) Reflection through $z = 0$ plane.
 - 3) Scaling in x and z coordinates by factors 2.5 and 6.1 respectively. Apply the sequence on the point (2, 4, 2).

b) Attempt any two of the following: [10]

i) Generate uniformly spaced 4 points on the hyperbolic segment

$$25x^2 - 9y^2 = 225, \text{ for } 3 \leq y \leq 6.$$

ii) Find the concatenated transformation matrix for reflection through the line $x = 3$. Apply it on the position vector $[-1 \ 5]$.

iii) Find the concatenated transformation matrix for the following sequence of transformations.

1) Rotate about the y axis through -60° .

2) Translate in z direction by 4 units.

3) Project perspectively from the centre of projection $z_c [0 \ 0 \ 2 \ 0]$ on to $z = 0$ plane.

Total No. of Questions : 5]

[4801]-292
S.Y. B.A.
MATHEMATICS
MS - 2 (B) : Graphs and Lattices
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

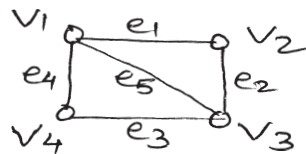
Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following:

[16]

- a) True or False? Justify.
Eulerian graph is not Hamiltonian.
- b) Give an example of a self-complementary graph.
- c) Write incidence matrix of the following graph:

- d) Define an arborescence.
- e) Write Jordan-Dedekind condition.
- f) Prove that every chain is a lattice.
- g) Show that union of two sublattices may not be a sublattice.
- h) Show that any meet homomorphism preserves order.

Q2) a) Attempt any one of the following:

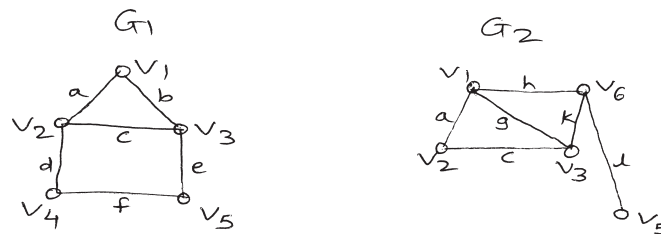
[6]

- i) Prove that every circuit has an even number of edges in common with any cut-set.
- ii) Prove that a connected graph G is an Euler graph if and only if all vertices of G are of even degree.

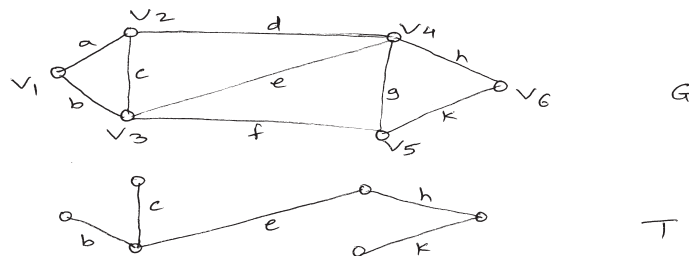
b) Attempt any two of the following:

[10]

i) Draw $G_1 \cup G_2$, $G_1 \cap G_2$ and $G_1 \oplus G_2$ of the following graphs:

ii) Write the fundamental cut-sets of the following graph with respect to spanning tree T

iii) Define edge connectivity and vertex connectivity. Give example of a graph for which vertex connectivity is strictly smaller than edge connectivity.

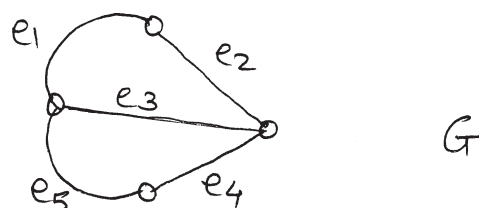
Q3) a) Attempt any one of the following:

[8]

i) Define a binary tree. Prove that the number of vertices n in a binary tree is always odd, and the number of pendant vertices is $\frac{n+1}{2}$.

Draw a binary tree.

ii) Find the basis for the vector space associated with the following graph G :

b) Attempt any one of the following: [8]

- i) Prove that the set of all principal ideals of a lattice L forms a lattice under \subseteq and is a sublattice of the ideal lattice $I(L)$ of L .
- ii) Define distributive lattice. Prove that a lattice L is distributive if and only if the equations $a \wedge c = b \wedge c$ and $a \vee c = b \vee c$ imply $a = b$ for all $a, b, c \in L$.

Q4) a) Attempt any one of the following: [6]

- i) Prove that in any lattice
$$(a \wedge b) \vee (a \wedge c) \leq a \wedge (b \vee c)$$
 for all a, b, c .
- ii) Prove that a lattice L is distributive if and only if $a \vee (b \wedge c) = (a \vee b) \wedge (a \vee c)$ for all a, b, c in L .

b) Attempt any two of the following: [10]

- i) Show that a lattice of length two is modular.
- ii) Show that an ideal is a sublattice but converse is not true.
- iii) Draw the diagram of the lattice of factors of 20 under divisibility and show that it is same as that of the product of two chains with three and two elements.

Q5) a) Attempt any one of the following: [6]

- i) If L and M are modular lattices, then prove that $L \times M$ is modular.
- ii) In a Boolean algebra, show that

$$(a')' = a$$

$$(a \wedge b)' = a' \vee b'$$

b) Attempt any two of the following: [10]

i) Consider a lattice L of factors of 100 under divisibility. Draw the diagram of the ideal lattice I(L).

ii) Put the function

$$f = [(x \wedge y)' \vee z'] \wedge (x' \vee z)' \text{ in CN form.}$$

iii) Draw the circuit represented by

$$a \wedge [(b \vee d') \vee (c' \wedge (a \vee d \vee c'))] \wedge b.$$

